

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΖ'

ΤΕΥΧ. Α'

ΙΩ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14-115 21 ΑΘΗΝΑΙΤΗΛ. 72.18.308

1 ΦΕΒΡΟΥΑΡΙΟΥ 1990

ΑΡΙΘ. 2

ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΚΑΙ ΑΝΘΡΩΠΙΝΑ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΑ*

Υπήρξεν εποχή, κατά την οποία μερικοί νομικοί, υπό την επίδρασι τῶν ἀντιχριστιανικῶν θεωριῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἰσχυρίζοντο ὅτι τὸ χριστιανικὸ πνεῦμα δὲν ἐπέδρασε στὸ Δίκαιον, ποὺ κατοχυρώνει τὰ ἀνθρώπινα δικαιώματα. Στὴν ἀποκατάστασι τῆς ἀληθείας συνετέλεσαν ἐμβριθεῖς ἐργασίες διαπρεπῶν ἐκπροσώπων τῆς νομικῆς ἐπιστήμης.

Ὁ γάλλος νομοθέτης Τροπλὸν (Troplong) (1795-1869) ἔγραψε κλασσικὸ στὸ εἶδος τοῦ ἔργο με θέμα: «Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸ Ρωμαϊκὸ Δίκαιο». Μέσα στὸ ἔργο αὐτὸ ὁ Troplong ἐρωτᾷ: «Ἡ ρωμαϊκὴ κοινωνία δὲν παρουσιάζει ἀξιοδάκρυτο θέαμα διαφθορᾶς; Ποῖοι ἀντιθέτως εἶναι οἱ καρποὶ τοῦ Πνεύματος; Ἡ ἀγάπη πρὸς τὸν πλησίον..., ἡ φιλανθρωπία, ἡ ἀγαθότης, ἡ σωφροσύνη... Ὁ νέος νόμος (ὁ χριστιανικὸς) διδάσκει στοὺς ἀνθρώπους τὴν ἔνωσι μετὰ τὴν ἀμοιβαία ἀγάπη, μετὰ τὴν ἀδελφικὴ φιλοστοργία πρὸς ἀλλήλους. Θεωρεῖ τοὺς ἀνθρώπους μέρη ἐνὸς ὅλου... Μπροστὰ στὸν Θεὸ ὅλοι εἴμεθα ἴσοι, ὅλοι ἀποτελοῦμε ἓνα μόνον σῶμα, ἐβραῖοι, ἔθνηκοι, δοῦλοι, ὅλοι εἶναι ἐλεύθεροι ἢ ἔχουν κληθῆ νὰ εἶναι ἐλεύθεροι»⁵⁸.

Ὁ γερμανὸς νομοδιδάσκαλος Γκράντενβιτς (Gradenwitz) ἀπέδειξε τὴν μεταμόρφωσι πρὸς τὸ χριστιανικώτερον πολλῶν χωρίων ἐθνικῶν νομομαθῶν στοὺς Πανδέκτες. Στὸ διεθνὲς νομικὸ συνέδριο, ποὺ ἐγένετο τὸ 1934 στὴ Ρώμη, διαπιστώθηκε καὶ διακηρύχθηκε ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ πάνω

στὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον. Ὁ Καθηγητὴς στὸ Πανεπιστήμιον τῆς Βιέννης Κωνσταντῖνος Χόχενλοε (Hohenlohe) σὲ εἰδικὴ πραγματεία τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ στὸ Corpus juris civilis»⁵⁹ διεκλήρυξε τὴν πολυμερῆ ἐπίδρασι τοῦ χριστιανικοῦ πνεύματος πάνω στὸ οἰκογενειακόν, στὸ ἐμπράγματο καὶ στὸ ποινικὸ δίκαιο τοῦ Corpus juris civilis καὶ διὰ τούτων πάνω στὸν νεώτερο καθ' ὅλου πολιτισμό»⁶⁰.

Ὁ Μέγας Κωνσταντῖνος μετὰ σειρά νόμων ἐξύψωσε τὴν οἰκογένεια καὶ ἐξήλειψε τὰ ἀπάνθρωπα ἔθιμα, ποὺ ἐστρέφοντο κατὰ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, λ.χ. τὴν ἐκθεσι καὶ πώλησι τῶν βρεφῶν. Ὅπως εἶχεν ἐπισημάνει ὁ Καθηγητὴς τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου Γ. Πετρόπουλος, «τὸ βυζαντινὸν δίκαιον διαπνέει ἄνεμος ἀνθρωπιστικὸς... Αἰσθητὴ ὑπῆρξεν ἡ ἐπιρροή, ἣν ἤσκησεν ὁ Χριστιανισμός... Νόμοι προστατευτικοὶ τῶν ἀνηλικῶν ἐξεδόθησαν»⁶¹.

Ὁ Ἰουστινιανὸς ἐνεφύσησε στὸ Ρωμαϊκὸν Δίκαιον τὸ πνεῦμα τῆς κοινωνικῆς δικαιοσύνης καὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Ἀνθρωπισμοῦ⁶². Ἄξια ἰδιαιτέρας προσοχῆς εἶναι ὅσα εἶχεν ἐπισημάνει σχετικῶς ὁ ἀκοδημαϊκὸς Παναγιώτης Ζέπος: Σήμερον, ἔλεγε, «προσφέρονται εἰς τὴν δημοσιότητα ἀλλεπάλληλοι πραγματεῖαι, εἰς τὰς ὁποίας ὀλογνὲν καὶ περισσώτερον ἀποκαλύπτεται ἡ ἔκτα-

59. K. H o h e n l o h e, Der Einfluss des Christentums auf das Corpus juris civilis, Wien 1937.

60. Περιοδ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1938, σ. 126.

61. Γεωργίου Πετρόπουλου, Ἱστορία καὶ Εἰσαγωγὴ τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου, Ἀθήναι, 1944, σ. 188-189.

62. Γεωργίου Κωσταρᾶ, Τὸ ἠθικὸν στοιχεῖον ἐν τῇ συμβάσει τῆς ἐν ζωῇ δωρεᾶς, Ἀθήναι, 1957, σ. 75-76.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 11 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τεύχους.

58. «Ἐργάται τοῦ πνεύματος», ἐκδ. «Ζωῆς», Ἀθήναι 1954, σ. 85.

σις τῆς ἐπιδράσεως, ἡ ὁποία ἠσκήθη ἀπὸ τὰς χριστιανικὰς ἀντιλήψεις ἐπὶ τὴν διαμόρφωσιν τοῦ Ρωμαϊκοῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀμεσώτερον ἐνδιαφέροντος ἡμᾶς τοὺς Ἑλληνας Βυζαντινοῦ Δικαίου. Εἰς τὴν ἔρευναν δ' αὐτὴν βοηθεῖ ἤδη πολὺ καὶ ἡ κατὰ τὰς τελευταίας δεκαετίας ἀναπτυχθεῖσα νέα ἱστορικὴ μέθοδος ἐρεύνης τοῦ Ρωμαϊκοῦ Δικαίου διὰ τῆς ἀποκαλύψεως τῶν λεγομένων παρεμβλημάτων τῶν χρόνων τοῦ Ἰουστινιανοῦ, τῶν προσθηκῶν δηλαδὴ καὶ τροποποιήσεων, αἱ ὁποῖαι ἐπηρέθησαν κατὰ τοὺς χρόνους τοῦ Ἰουστινιανοῦ ὑπὸ τῶν ἔραμιστῶν καὶ συντακτῶν τῆς μεγάλης τοῦ αὐτοκράτορος τούτου νομοθεσίας. Τὸ ἔργον τῶν ἔραμιστῶν τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας εἶναι ἄξιον ἰδιαίτερας προσοχῆς. Ἐμπροσθέντες οὗτοι ἀπὸ τὴν ἰδέαν νὰ παραδώσουν ἐν ἔλαστικώτερον καὶ ἐπιεικέστερον δίκαιον εἰς τὴν Αὐτοκρατορίαν, παρενέβαλον εἰς τὰ παραδεδομένα κείμενα τῶν ἀρχαίων Ρωμαίων νομικῶν τροποποιήσεις τοῦ παραδεδεγμένου δικαίου, τροποποιήσεις, αἵτινες... ἔφερον συχνότατα καὶ τὴν σφραγίδα τῆς διδασκαλίας τῆς Βίβλου καὶ τῶν Πατέρων τῆς Χριστιανικῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ οἱ ἔραμιστῆς τῆς Ἰουστινιανείου νομοθεσίας ἦσαν σύμφωνοι καὶ πρὸς τὸ ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Μεγάλου Κωνσταντίνου ἐπικρατήσαν πνεῦμα»⁶³.

Ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς νομοθεσίας κατ' ἐξοχὴν ἐπέδρασε τὸ πνεῦμα τῆς χριστιανικῆς ἀγάπης καὶ φιλανθρωπίας. Ἡ θαυμαστὴ κοινωνικὴ πρόνοια καὶ εὐποιεῖα τῆς Ἐκκλησίας⁶⁴, πού ἐμπνεόταν ἀπὸ τὴ διδασκαλία τῆς Καινῆς

Διαθήκης καὶ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας⁶⁵, παρακίνησε τὴ νομοθεσία νὰ προβλέψη λ.χ. τοὺς «ἐπιτρόπους», «κουράτωρας» καὶ «ὄρφανοτρόφους» γιὰ τὴν προστασία τῶν ὀρφανῶν, τοὺς «ἐπάρχους» γιὰ τὴν προστασία πτωχῶν, χηρῶν καὶ καταδυναστευομένων⁶⁶, τοὺς «ἐκδικίους» ἢ «δεφένσωρας» (defensores) γιὰ τὴν πάταξι τῶν ἀδικιῶν⁶⁷, τὴ δημιουργία εἰδικῶν κανονισμῶν γιὰ τὴν ἴδρυσι, διοίκησι καὶ λειτουργία τῶν εὐαγῶν ἰδρυμάτων⁶⁸, τὴν καθιέρωσι τοῦ δικαίου τοῦ ἀσύλου καὶ τῆς «ἀσυλίας» τῶν ἱ. ναῶν⁶⁹ κ.λπ.

Σημαντικὴ ὑπῆρξεν ἡ πρωτοποριακὴ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Βυζαντινῆς νομοθεσίας γιὰ τὴ βελτίωσι τοῦ σωφρονιστικοῦ συστήματος μὲ χριστιανικὰ ἀνθρωπιστικὰ κριτήρια⁷⁰ καὶ γιὰ τὴν προστασία τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν φυλακισμένων. Ἡ Βυζαντινὴ νομοθεσία παρεῖχε στὴν Ἐκκλησία τὸ δικαίωμα νὰ ἀσκή ἐποπτεία στὶς φυλακές, νὰ ἐλέγχει τὸ ἔργο τῶν δικαστῶν καὶ τῶν φρουρῶν τῶν φυλακῶν καὶ νὰ ἐπαγρυπνῇ γιὰ τὴν ἐξασφάλισι τῆς ἀνθρωπιστικῆς συμπεριφορᾶς πρὸς τοὺς φυλακισμένους. Νόμος τοῦ Ὀνωρίου καὶ τοῦ Θεοδοσίου ὑπεχρέωνε δικαστὲς ἢ ἐπιθεωρητὲς τοῦ ἔργου τῶν φυλακῶν νὰ ἐπισκέπτονται κάθε Κυριακὴ τοὺς φυλακισμένους καὶ νὰ τοὺς ἐρωτοῦν, ἐὰν χορηγῆται εἰς αὐτοὺς ἡ ἀναγκαῖα τροφή καὶ ἐὰν ἐτοιμάζουσι σ' αὐτοὺς τὸ ἀναγκαῖο γιὰ τὴν ὑγεία τους λουτρό. Ὁ ἴδιος ὁ αὐτοκράτωρ παρεχώρησε στοὺς ἐπισκόπους τὸ δικαίωμα νὰ ἐλέγχουν τοὺς δικαστὲς καὶ τοὺς ὑπαλλήλους τῶν φυλακῶν καὶ νὰ ὑπενθυμίζουσι σ' αὐτοὺς τὰ καθήκοντά τους. Ὁ Ἰουστινιανὸς τὸ 529

63. Π. Ι. Ζ (έ π ο υ), Ἡ ἐπίδρασις τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐπὶ τοῦ ρωμαϊκοῦ καὶ βυζαντινοῦ δικαίου, περιόδ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1938, σ. 273-274.

64. Πρβλ. δειγματοληπτικῶς Κωνσταντίνου Ἀμάντου, Ἡ ἑλληνικὴ φιλανθρωπία κατὰ τοὺς μεσαιωνικοὺς χρόνους, περιόδ. «Ἀθηνᾶ», τόμ. 35, ἔτος 1923, σ. 131 ἐξ. Τοῦ Ἰδίου, Ἱστορία τοῦ Βυζαντινοῦ Κράτους, τόμ. Α', Ἀθῆναι 1939, σ. 31 ἐξ. Φαίδωνος Κουκουλέ, Βυζαντινῶν βίος καὶ πολιτισμὸς, τόμ. Β', Ι, Ἀθῆναι 1948, σ. 65-178. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἱστορία τοῦ χριστιανικοῦ πολιτισμοῦ, Ἀθῆναι, 1950, σ. 135-155, 208-235. Τοῦ Ἰδίου, Οἰκονομικοὶ πολιτισμοί, ἐν Ἀθῆναις 1960, σ. 126-168. Τοῦ Ἰδίου, Σχέσεις Ἐκκλησίας καὶ Πολιτείας εἰς τὸν τομέα τῆς Κοινωνικῆς Πρόνοιας, Ἀθῆναι, 1983. Τοῦ Ἰδίου, Χριστιανισμὸς καὶ Πολιτικὴ, Ἀθῆναι, 1984, σ. 49-77. Τοῦ Ἰδίου, Ἱστορία καὶ Θεωρία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κοινωνικῆς Διακονίας, Ἀθῆναι, 1985. Wilh. Liese, Geschichte der Caritas, τόμ. 1, Freiburg im Breisgau 1922, σ. 29-90. Adolf von Harnack, Die Mission und Ausbreitung des Christentums in den ersten drei Jahrhunderten, τόμ. 1 καὶ 2, Leipzig 1924. Demetrios J. Constantelos, Byzantine Phi-

lantrogy and Social Welfare, Rutgers University Press, New Brunswick - New Jersey 1968. Τὸ ἴδιο βιβλίο ἀναθεωρημένο καὶ ἐπηρεξημένο κυκλοφόρησε σὲ ἑλληνικὴ μετάφρασι: Δημητρίου Ι. Κωνσταντέλου, Βυζαντινὴ Φιλανθρωπία καὶ Κοινωνικὴ Πρόνοια, ἐκδ. «Φῶς», Ἀθῆναι.

65. Πρβλ. Παν. Μπρατσιώτου, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ τὸ Κοινωνικὸν πρόβλημα, ἐκδ. β', Ἀθῆναι, 1939.

66. Φαίδωνος Κουκουλέ, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 160-161, 110.

67. Αὐτόθι, σ. 112, 127-128.

68. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 171 ἐξ.

69. Π. Ι. Ζ (έ π ο υ), ἐνθ' ἄνωτ., σ. 275-276.

70. Βλ. λεπτομέρειες στὸ ἔργο: Ἰωάννου Κ. Παπαζαχαρίου, Χριστιανισμὸς καὶ Ποινικὸν Δίκαιον, Ἀθῆναι 1958.

ἐξέδωσεν ἄλλον νόμο, συμφώνως πρὸς τὸν ὁποῖο ἔπρεπε οἱ ἐπίσκοποι ἀφ' ἐνὸς κάθε Τετάρτη καὶ Παρασκευὴ νὰ ἐπισκέπτονται τοὺς φυλακισμένους καὶ νὰ τοὺς συμβουλεύουν καὶ ἀφ' ἑτέρου νὰ ὑπενθυμίζουν στίς δικαστικὲς ἀρχὲς τὰ χριστιανικὰ καθήκοντά τους καὶ νὰ ἀναφέρουν στὸν αὐτοκράτορα τοὺς ὀκνηροὺς ὑπαλλήλους, οἱ ὁποῖοι ἐδείκνυαν ἀδιαφορία γιὰ τὴν ζωὴ τῶν φυλακισμένων⁷¹. Ἐξ ἄλλου εἶναι γνωστό, ὅτι καὶ στοὺς νεωτέρους χρόνους οἱ κυριώτερες προσπάθειες πρὸς περιφρούρησι τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν φυλακισμένων ἐνεπνέοντο ἀπὸ τὸ γνήσιο χριστιανικὸ πνεῦμα. Ἔστω ὡς παράδειγμα τὸ μεγάλο ἀνακαινιστικὸ γιὰ τὶς φυλακὲς ἔργο τῆς ἀγγλίδος Elizabeth Fry, ἡ ὁποία διεκλήρυξεν, ὅτι «τὸ ἔλεος (ἢ εὐσπλαγχνία) γιὰ τὴν ψυχὴ εἶναι ἡ ψυχὴ τοῦ ἐλέους» (Charity to the soul is the soul of charity)⁷².

Ἡ περιφρούρησις τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἀπὸ τὸ Δίκαιο θὰ εἶναι πιὸ ἀποτελεσματικὴ, ὅταν τοῦτο ἀποφεύγη τὸν νομικὸ θετικισμὸ καὶ ὅταν ἐμπνέεται ἀπὸ τὴν χριστιανικὴν ἱεράρχησι τῶν ἀξιών. Κορυφαῖοι ἐκπρόσωποι τῆς νομικῆς ἐπιστήμης, ὅπως λ.χ. ὁ ἀκαδημαϊκὸς κ. Γεώργιος Μητσόπουλος, ἔχουν ἐπισημάνει ὅτι ἡ ἀξιολογικὴ κλιμᾶξ γενικῶς ἢ μπορεῖ ὄχι μόνον νὰ δημιουργῇ στοὺς δικαστὲς «συνεχῆ συναγεμὸν πνευματικῆς προσπάθειας καὶ ψυχικῆς ἀνατάσεως», ἡ ὁποία εἶναι σ' αὐτοὺς ἀπολύτως ἀναγκαῖα «κατὰ τὴν μυσταγωγίαν τῆς διασκέψεως»⁷³, ἀλλὰ καὶ νὰ διαμορφώνη τόσο τὴν ἀντιμετώπισι τοῦ προβλήματος τῆς τυχὸν «ἀντισυνταγματικότητος συνταγματικῶν κανόνων», ὅσον καὶ τὴν ὅλη λειτουργικὴν ἰκανότητα τοῦ Δικαίου. Ἡ διαμόρφωσις αὐτῆ ἐπιτυγχάνεται καὶ μὲ τὴν προβολὴν «προσυνταγματικῶν καὶ ὑπερσυνταγματικῶν ἀρχῶν δικαιοσύνης», οἱ ὁποῖες συνιστοῦν «ἐγγυή-

σεις ἀκαταλύτων ἀξιών εἰς τὴν συνείδησιν τοῦ συνόλου»⁷⁴.

Γενικῶς, ὅσον ἀφορᾷ στὴν κατοχύρωσι τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων ἀπὸ τὶς Ἐπιστῆμες καὶ τὴν φιλοσοφία τοῦ Δικαίου, πρέπει νὰ τονισθῇ ὅτι ἡ Χριστιανικὴ Βιοθεωρία ὑποβοηθεῖ τὴν συνειδητοποίησι τοῦ ὅτι τὸ Δίκαιον, πού εἶναι πάντοτε κανόνες προσωπικῶν σχέσεων (jus est ad alios = τὸ Δίκαιον εἶναι σχέσις πρὸς ἄλλους), πρέπει νὰ ἐξασφαλίζη τὴν κοινωνικὴν τάξι, ἐμπνέοντας τὸν σεβασμὸ πρὸς τὰ δικαιώματα τῶν συνανθρώπων. Ἡ ordo juridicus πρέπει νὰ στηρίζη τὴν ordo socialis. Πρὸς τοῦτο τὸ Δίκαιον πρέπει νὰ ὀδηγῇ στὴν αὐθυπέρβασί του διὰ τῆς συμπληρώσεως τῆς legalitas μὲ τὴν moralitas. Τὸ Δίκαιον ἀξιοποιεῖται τόσο καλύτερον ὅσον περισσότερον συνσυντάται πρὸς τὸ βασίλειον τῶν ἠθικῶν ἀξιών⁷⁵. Ἡ Χριστιανικὴ Ἀνθρωπολογία καὶ ἡ Χριστιανικὴ Ἠθικὴ παρακινοῦν τὴν φιλοσοφία τοῦ Δικαίου νὰ ἐξευγενίζουσι καὶ ἐξανθρωπίζουσι τὸ θετικὸν Δίκαιον, θεμελιώνοντας αὐτὸ πάνω στὸ ὑγιὲς βάθρο του, δηλαδὴ στὸ ἐπὶ τοῦ ἐμφύτου ἠθικοῦ νόμου στηριζόμενον ὑπερθετικὸν Δίκαιον, στὸ ὁποῖο συνενώνονται τὸ φυσικὸν καὶ ἔθιμικὸν Δίκαιον, πού συμπληρώνονται μὲ τὴν Θεία Ἀποκάλυψι. Τὸ «Δίκαιον τῆς Χάριτος» εἶναι τὸ ἔσχατο θεμέλιον καὶ ἡ ὑψίστη ἐγγύησις τοῦ σεβασμοῦ τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων, χωρὶς τὸν ὁποῖο δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ υπάρξουσι ἀρμονικὲς διεθνεῖς σχέσεις, στὴν ἐξασφάλισι τῶν ὁποίων ἀποβλέπει τὸ Διεθνὲς Δίκαιον⁷⁶. Γι' αὐτὸ τὸ 1945 ὁ διαπρεπὴς Καθηγητὴς τοῦ Διεθνoῦς Δικαίου στὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Λονδίνου Σμιθ (Smith), σὲ διάλεξί του στὸ Πανεπιστήμιον Ἀθηνῶν, ὁμιλῶν γιὰ τὴν ἱστορικὴ θεμελίωσι

71. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς ἀγάπης (Ἡ ἠρωϊκὴ δράσις δύο Ἀγγλίδων), Πειραιεὺς 1945, σ. 14-17, 72.

72. Ἐνθ. ἀνωτ., σ. 5-44. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Ἱστορία καὶ Θεωρία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Κοινωνικῆς Διακονίας, σ. 183-192.

73. Γεωργίου Γ. Μητσοπούλου, Τοπικὴ καὶ Ἐπιστήμη τοῦ Δικαίου, Ἀνάτυπο ἀπὸ τὸ Ἀφιέρωμα στὸν Κωνσταντῖνον Τσάτσο, Ἀθήναι, 1980, σ. 554-555.

74. Γεωργίου Γ. Μητσοπούλου, Προβλήματα ἰσχύος τοῦ Δικαίου (Πρυτανικὸς Λόγος), Ἀθήναι, 1978, σ. 32-34. Περὶ τῆς σημασίας τῶν ἀξιών στὴν διαμόρφωσι τοῦ Δικαίου πρβλ. καὶ Γ. Μιχαηλίδου - Νουάρου, Ἡ τριλογία τῶν ἀξιών (δικαιοσύνη - τάξις - πρόδοσι) καὶ τὸ Ἰδιωτικὸν Δίκαιον, Ἀνάτυπον ἐκ τῶν Πρακτικῶν Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, 1975.

75. H. G o i n g, Die obersten Grundsätze des Rechts, Heidelberg 1947, σ. 53. Johannes H e s s e n, Ethik, Leiden 1954, σ. 63.

76. Πρβλ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Πανεπιστήμιον καὶ Θεολογία, Ἀθήναι, 1987, σ. 63-68, ὅπου ἐξετάζονται οἱ σχέσεις Θεολογίας καὶ Δικαίου.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Αριθ. { Πρωτ. 229
Διεκπ. 105

Ἀθήνησι τῆ 26-1-1990

Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὴν παράγρ. 2 τοῦ ἀρθρου 19 τοῦ Νόμου 590) 1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», δημοσιεύομεν κατωτέρω «Προκαταρκτικὸν Πίνακα» κληρικῶν προταθέντων διὰ τὴν ἐγγραφήν των εἰς τὸν Κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατεῖαν Ἐκλογίμων καὶ ἐχόντων τὰ ὑπὸ τοῦ Νόμου ὀριζόμενα προσόντα.

Συμφώνως πρὸς τὴν παράγρ. 2 τοῦ ἀρθρου 20 τοῦ Ν. 590) 1977, κατὰ τῆς ἐγγραφῆς ὑποψηφίου τινος ἐκ τῶν κατωτέρω προτεινομένων, δύναται νὰ ἀσκηθῆ παρ' οἰουδήποτε κληρικοῦ ἢ λαϊκοῦ, ἐνστάσις, ἐντὸς δύο μηνῶν ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως, ἐπὶ τῇ λόγῳ, ὅτι ὁ προτεινόμενος δὲν διαθέτει τὰ πρὸς Ἀρχιερατεῖαν οὐσιαστικά ἢ τυπικά προσόντα.

Ἡ ἐνστάσις αὕτη δύναται νὰ ὑποβληθῆ εἴτε πρὸς τὸν οἰκεῖον Μητροπολίτην εἴτε πρὸς τὴν Ἀρχιερατεῖαν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου διὰ τὰ περαιτέρω.

ΠΡΟΚΑΤΑΡΚΤΙΚΟΣ ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΥΠΟΨΗΦΙΩΝ ΠΡΟΣ ΕΓΓΡΑΦΗΝ ΕΙΣ ΤΟΝ ΚΑΤΑΛΟΓΟΝ ΤΩΝ ΠΡΟΣ ΑΡΧΙΕΡΑΤΕΙΑΝ ΕΚΛΟΓΙΜΩΝ

α/α	ΟΝΟΜΑΤΕΠΩΝΥΜΟΝ	ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΕΙΣ ΗΝ ΑΝΗΚΕΙ
1.	Ἀρχμ. ΓΟΥΒΑΛΗΣ Δανιήλ	Ἀττικῆς
2.	» ΖΩΓΚΑΣ Σεραφεῖμ	Θεσσαλονίκης
3.	» ΚΟΛΟΚΑΣ Βασίλειος	Θεσσαλονίκης
4.	» ΚΥΠΡΙΑΝΟΥ Νικηφόρος	Μεσσηνίας - Λαυρεωτικῆς
5.	» ΚΩΣΤΟΠΟΥΛΟΣ Κύριλλος	Πατρῶν
6.	» ΜΟΥΧΤΑΡΑΚΗΣ Γεργάδιος	Ν. Ἰωνίας - Ν. Φιλαδελφείας
7.	» ΝΤΟΒΑΣ Νεκτάριος	Δημητριάδος
8.	» ΣΑΠΙΟΣ Ἰγνάτιος	Φθιώτιδος
9.	» ΣΥΡΙΓΟΣ Μάξιμος	Θήρας
10.	» ΤΖΑΛΛΑΣ Ἰωσήφ	Σερβίων καὶ Κοζάνης
11.	» ΤΣΕΤΣΙΝΗΣ Ἀναστάσιος	Κορίνθου
12.	» ΧΑΤΖΗΚΥΡΙΑΚΟΣ Σταμάτιος	Ἀττικῆς

Ἐντολῇ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

Ὁ Ἀρχιερατάρχης

Ἀρχμ. ΙΑΚΩΒΟΣ ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΙΟΥ - ΓΚΙΝΗΣ

τοῦ Διεθνοῦς Δικαίου, ἐξῆρε τὴν ἐπίδρασι τοῦ Χριστιανισμοῦ: «Ὁ Χριστιανισμός, ἐτόνισεν, ἀποτελεῖ γιὰ τὸν ἀνθρώπινο πολιτισμὸ μίαν ἐπανάστασι, ποὺ ἔχει τοῦτο τὸ ξεχωριστό: Συντελεῖται μὲ μίαν βαθμιαία ἐξέλιξι, εἰσδύει σιγά-σιγά καὶ διαμορφώνει τὸν πολιτισμὸ μας... Ἡ χριστιανικὴ πίστις καὶ ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ διδασκαλία ἀπετέλεσαν τὴν ἀφορμὴν, γιὰ νὰ δημιουργηθῆ τὸ Διεθνὲς Δίκαιον τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ».

Καὶ κατέληξεν ὁ Smith ἐπιγραμματικῶς: «Τὸ Διεθνὲς Δίκαιον δὲν θὰ ἤμπορέσῃ νὰ ζήσῃ παρὰ μόνον στὴν ἴδια χριστιανικὴ βάσι, ποὺ τοῦ ἔδωσε τὴ γένεσι»⁷⁷.

(Τέλος)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ὁμότιμος Καθηγητὴς τοῦ Παν/μίου Ἀθηνῶν

77. Περιοδ. «Ἀκτίνες», ἔτος 1945, σ. 153.

Η ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΤΟΥ ΟΣΙΟΥ ΝΙΚΑΝΟΡΟΣ ΚΑΙ ΤΟ ΚΕΙΜΗΛΙΟΦΥΛΑΚΙΟΝ ΑΥΤΗΣ(*)

Χειρόγραφος σημείωσις: «Αἰτιῶ συγγνώμην παρ' οἰουδήποτε δν ἠδίκησα ἢ ἐλύπησα. Συγχωρῶ ἀπὸ τὰ δάθη τῆς καρδιάς μου πάντας ἐκείνους οἵτινες μὲ προσέβαλον, μὲ συκοφάντησαν, μὲ κατεδίωξαν καὶ μὲ ἠδίκησαν. Η.Σ.Γ.». Ἄλλη δηλωτικὴ τῶν ἀνωτέρω: «Ὁ ἀνωτέρω ὑπὸ στοιχεῖα ΗΣΓ ὑπογραφόμενος τυγχάνει ὁ Μοναχὸς Ἡσαΐας Συμεὼν Γεσιόγλου κατὰ κόσμον Ἡλίας Συμεὼν Γεσιόγλου ἢ Πρασινόπουλος, ἐκ Περούατων Ἰκονίου Μ. Ἀσίας καταγόμενος ὁμοχώριος καὶ προστατευόμενος τοῦ δολοφονηθέντος Μητροπολίτου Γρεβενῶν κυροῦ Αἰμιλιανοῦ Λαζαρίδου. Ἐκάθη Μοναχὸς τὸ 1925 καὶ ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ τὸ 1935, διὰ τῶν χρημάτων αὐτοῦ ἢ ... τοῦ Μετοχίου. Κωνσταντῖνος Βζούκας 15-10-1917».

342. (Βενετία 1796). Σ τ ἔ φ α ν ο ς τῆς Ἀειπαρθένου, ἦτοι Θεοτοκάριον νέον ποικίλον καὶ ὠραιότατον Ὀκτώηχον, περιέχον ἐξήκοντα δύο Κανόνας πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον, μελουργηθέντας ὑπὸ εἴκοσι δύο ἱερῶν καὶ θεοσεβίων μελωδῶν, ἐκ τῶν τοῦ Ἁγίου Ὁρους χειρογράφων βιβλίων, μετὰ σπουδῆς καὶ πόνου συνταχθέν καὶ μετ' ἐπιμελείας διορθωθέν, παρὰ Νικοδήμου μοναχοῦ τοῦ Ναξίου καὶ νῦν πρῶτον ὑποίς ἐκδοθὲν διὰ δαπάνης φιλοχρίστου τινός, εἰς δόξαν τῆς Θεοτόκου καὶ εἰς κοινήν ἀπάντων τῶν τῆς Θεοτόκου εὐλαβῶν ἐρασιῶν ὠφέλειαν, ἐνετίηον ἀφ' ἧς 1796. Ἐν τῇ τυπογραφίᾳ τοῦ ποιῆ Δημητρίου Θεοδοσίου νῦν δὲ Πάνου Θεοδοσίου τοῦ ἐξ Ἰωαννίνων. CON LICENZA DE SUPERIORI E PRIVILEGIO.

Διαστάσεων 0,16X0,21. Σελ. 1-239. Βιβλιοδεσία κατεστραμμένη.

343. (Βενετία 1802). Ψ α λ τ ἦ ρ ι ο ν Λαβίδ τοῦ Προφήτου καὶ Βασιλέως, μετὰ καὶ τῶν Ὡδῶν, τῆς τε Ἐρμηνείας ὅπως χρῆ σιχολογεῖσθαι ἐν ὄλῳ τῷ ἐνιαυτῷ τὸ φαιλήριον. Ἐνετίησι ἀφ' ἧς παρὰ Νικολάου Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. CON SOVRANA APPROVAZION.

Διαστάσεων 0,14X0,21. Σελ. 1-232. Βιβλιοδεσία δεσματούδεις.

344. (Βενετία 1804). Σ τ ο ι χ ε ῖ α τῆς Λογικῆς, Μεταφυσικῆς καὶ Ἠθικῆς, νεωτέρα ἐνὶ μεθόδῳ συνταχθέντα εἰς τὴν Ἰταλικὴν διάλεκτον ὑπὸ Φραγκίσκου Σοανίου Κληρ. Κανονικ. Σομ. Βασιλικῆς Διδασκάλου, μεταφρασθέντα μὲν εἰς τὴν ἡμετέραν διάλεκτον παρὰ Γρηγορίου Ἱεροδιακόνου Κωνσταντῆ τοῦ Μηλιώτου εἰς χρῆσιν τῶν αὐτοῦ Μαθητῶν. Νῦν δὲ πρῶτον τυπωθέντα χάρις τῶν φιλολόγων, συνδρομῇ φιλοτίμου Ἑλλήνων ὄν τὰ ὀνόματα καταγράφονται ἐν τῷ Δ' τόμῳ, ἐπισημασία Σπυρίδωνος Βλαντιῆ. Ἐνετίησι 1804, παρὰ Νικολάου Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. CON REGIA APPROVAZIONE.

Διαστάσεων 0,15X0,22. Σελ. 1-198. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

Χειρόγραφος σημείωσις: «Καὶ τότε Θεοφίλου τοῦ ἐκ Ζάβορδας Ἀρχιμανδρίτου».

345. (Δειψία 1769). Π ό ν η μ α Χρυσοῦν Σ α μ ο υ ἢ λ Ρ α θ β ῖ τ ο ῦ Ἰ ο υ δ α ῖ ο υ, Ἐξελέγγον τὴν τῶν Ἰουδαίων πλάνην, πρῶτον μὲν ἐκ τῆς Ἀραβικῆς εἰς τὴν Λατινίδα μεταφρασθέν, νῦν δὲ ἐκ τῆς Λατινίδος εἰς τὴν κοινήν τῶν Ἑλλήνων διάλεκτον, ἐκδοθὲν ἀναλώμασι τοῦ τιμιωτάτου καὶ χρησιμωτάτου Κυρίου Νικολάου Σκούρτου. Ἐν Δειψίᾳ τῆς Σαξωνίας, τυπογραφία τοῦ Βρεϊτκόφφ, ἔτει 1769.

Διαστάσεων 0,13X0,20. Σελ. 1-163 καὶ 5 πίνακας εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Βιβλιοδεσία δεσματούδεις.

346. Π ό ν η μ α χ ρ υ σ ο ῦ ν... , δεῦτερον ἀντίτυπον ἀκέφαλον τῆς αὐτῆς ἐκδόσεως.

347. (Βενετία 1819). Ἐ γ κ ν κ λ ο π α ἰ δ ε ῖ α Φιλολογικῆ, εἰς τέσσαρας τόμους διηρημένη, συναρμωσθεῖσα μὲν ποιεῖ παρὰ τοῦ ἐλλογιμωτάτου Ἰωάννου Πατοῦσα τοῦ ἐξ Ἀθηνῶν. Νῦν δὲ ἐπιμελέστερον μετατυπωθεῖσα πλείονος ἕνεκα τῶν τῆς ἑλληνικῆς Γλώττης φιλομαθῶν ὠφελείας. Ἐπισημασία Σπυρίδωνος Βλαντιῆ. Τόμος Α'. Ἐν Βενετίᾳ παρὰ Νικολάου Γλυκεῖ τῷ ἐξ Ἰωαννίνων. Τυπογρ. σῆμα: Μέλισσα.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 18 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 1 τεύχους.

Διαστάσεων 0,13X0,20. Σελ. 1-435. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

348. Ἐγκυκλοπαίδεια Φιλολογική, τόμος Β'. Σελ. 1-450.

349. (;). Ἐρμῆλοῦ. Μέρος πρῶτον. Ἡ ἀρχὴ τῆς ἱστορίας τοῦ Ἐρμήλου ἕως [...] εἰς ὄνον σχῆμα, πωλεῖται εἰς τὸν Κωσιάκην Μελιρᾶν. Πρῶτος τόμος.

Διαστάσεων 0,10X0,17. Σελ. 1-461. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

350. (Βιέννη 1810). Ἀντιπανάρκεια ἤτοι Περὶ τῶν αἰτίων ἃ τὰς νόσους δυσίατους, ἢ ἀνιάτους, μὴ τοιαύτας καθ' ἑαυτὰς οὖσας, ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἀπεργάζονται, ὑπὸ Ἀναστασίου Γεωργιάδου Φιλίππουπολίτου, Ἱατροῦ καὶ χειρουργοῦ καὶ τῆς ἐν Ἰένῃ Ἑταιρείας τῶν ὀγκολόγων, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τῆς ἐν Ἄλῃ Ἑταιρείας τῶν τῆς φύσεως περιέργων Μέλους ἀντεπιστέλλοντος, ὑφ' οὗ καὶ εἰς τὴν Λατινίδα φωνὴν μετρημέναι. Ἐν Βιέννῃ αἰ', τύποις Σχραιμβλίου, παρὰ Φιλίππου Ἰωσήφ Σχαλδάχες. Κείμενον δίστηλον Ἑλληνικὸν καὶ Λατινικόν.

Διαστάσεων 0,13X0,21. Σελ. 1-545. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

351. (Λονδῖνον 1831). Ψαλιήριον ἢ Βίβλος τῶν Ψαλμῶν μεταφρασθεῖσα ἐκ τοῦ Ἑβραϊκοῦ πρωτοτύπου. Ἐν Λόνδρῳ ἐτυπώθη παρὰ ΡΟΥΑΤΤΣ, δαπάνῃ τῆς ἐν Βρεταννίᾳ καὶ παρ' ἄλλογενέσιν ἑταιρείαις τῆς ἱερᾶς Βίβλου. Ἔτει αἰωλα'.

Διαστάσεων 0,10X0,16. Σελ. 1-276. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

352. (Κωνσταντινούπολις 1800). Εἰς δόξαν τοῦ Πατρὸς Υἱοῦ καὶ Ἁγίου Πνεύματος τοῦ ἐνὸς Θεοῦ Ἐγχεῖριδιον περιέχον τὰ ἁσματικὰ ἐγκώμια καὶ τὸν κανόνα τοῦ Ἐπιταφίου, τὰ ἐν τῷ Τριωδίῳ τετυπωμένα, ἐπιμελῶς ἤδη διορθωθέντα, μετὰ καὶ τοῦ Ἀναστασίμου κανόνος τῆς Λαμπροφόρου ἡμέρας τοῦ Πάσχα. Τύποις ἐκδοθέν Παιτριαρχεῦντος τοῦ Παναγιωτάτου καὶ Θειοτάτου Οἰκουμενικοῦ Παιτριάρχου Νεοφύτου. Ἀναλώμασι μὲν καὶ δαπάνῃ τοῦ τιμιωτάτου καὶ φιλοχρίστου ἐν πραγματευσταῖς Κδρ Σεραφεῖμ, Υἱοῦ Ἀθανασίου Μουρμουρόγλου, τοῦ καταγομένου ἐκ χώρας Φεριέκ, καὶ ἤδη κατοικοῦντος ἐν τῇ κατὰ Καισάρεια κωμοπόλει τῇ καλουμένῃ Νέμσεερ, εἰς ψυχικὴν αὐτοῦ τε καὶ τῶν γονέων αὐτοῦ σωτηρίαν. Ἐπιμελεία καὶ διορθώσει Νικοδήμου Μοναχοῦ εἰς ὕμνον τοῦ ὑπὲρ ἡμῶν ταφέντος καὶ ἀναστάντος Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν καὶ εἰς εὐχερесеτέραν χρῆσιν

τῶν ἐν ταῖς τοῦ Θεοῦ Ἐκκλησίαις ψαλλόντων. Ἐν τῷ τοῦ Παιτριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τυπογραφείῳ, ἔτει 1800.

Διαστάσεων 0,14X0,20. Σελ. 1-48. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

353. (Κωνσταντινούπολις 1830). Παράλληλον Φιλοσοφίας καὶ Χριστιανισμοῦ, Ἀθεῖσμοῦ καὶ Δεισιδαιμονίας, ἦτοι ἐγκώμιον τοῦ ἀληθινοῦ φιλοσόφου, μακαριστοῦ τοῦ ὀρθοδόξου χριστιανοῦ, πρόγος τοῦ ἀθέου, ταλανισμοῦ τοῦ δεισιδαίμονος. Ὡ προσετέθη καὶ τις ἐπιστολὴ ἀνέκδοτος εἰσέτι τοῦ Σοφωιάτου Ἐγγενίου καὶ τι σχολιὸν εἶπουν ὠδάριον ἠθικὸν Ν. τοῦ Λογάδου, ἅπερ συνεξεδόθησαν χάριν τῶν ὁμογενῶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ Λογάδου Δικαιοφύλακος τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλῃς Ἐκκλησίας. Ἀξιαγάστω ζήλω καὶ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τοῦ εὐγενεοῦς καὶ ἐπιτιμιῶν ἐν πραγματευσταῖς Κυρίου Εὐδοκίου Κατακουζηνοῦ. Ἐν τῷ τοῦ Παιτριαρχείου τῆς Κωνσταντινουπόλεως τυπογραφείῳ, ἐν ἔτει 1830.

Διαστάσεων 0,14X0,20. Σελ. 1-113 καὶ ΙΕ εἰσαγωγικῶς. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

354. (Κωνσταντινούπολις 1842). Συντακτικὸν τῆς Ἑλληνικῆς Γλώσσης, ἐκ τῆς δωδεκατόμου ἐγκυκλοπαιδείας τοῦ αἰοδίου Στεφάνου Κόμητα. Νῦν τὸ δευτέρον ἐκ τῶν δοκιμωτέρων Γραμματικῶν ἐπιδιορθωθὲν καὶ προσθήκαις πολλῶν ὑποσημειώσεων καὶ κανόνων ὀλοκλήρων ἐπανξηθέν, ἐκδίδεται εἰς τύπον ὑπὸ Γεωργίου Μουσαίου καὶ Εὐθυμίου Κλεάνθου. Ἐκδοσις δευτέρα. Ἐν Κωνσταντινουπόλει ἐκ τῆς Παιτριαρχικῆς τυπογραφίας. 1842.

Διαστάσεων 0,21X0,13. Σελ. 1-183.

355. Ψαλιήριον, παλαιᾶς ἐκδόσεως, ἀκέφαλον καὶ κολοβομένον, αἰ ἐλλείπουσαι σελ. ἔχουν ἀντικατασταθῆ με φύλλα μικρογραμμάτου γραφῆς.

Διαστάσεων 0,14X0,20. Τυπογρ. Α - Μ ἅπαντα τριάδια. Βιβλιοδεσία ξυλινῇ μετὰ δερματίνου περιβλήματος.

356. (Ἀθήναι 1848). Ρουδόλφον Ὀδαγνήρου, Ἐγχεῖριδιον φυσιολογίας τοῦ ἀνθρώπου, μεταφρασθὲν ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Δαμιανοῦ Γεωργίου Ἱατροῦ τοῦ τακτικοῦ καθηγητοῦ τῆς ἀνατομίας καὶ φυσιολογίας ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Ὀδωνος. Ἐν Ἀθήναις ἐκ τοῦ τυπογραφείου Σ. Κ. Βλασίου 1848. Ἐπίτ. ἐπίγραμμα: «Ὄν ἐνι δυνατὸν ἰα-

τρικὴν εἰδέναι ὅστις μὴ οἶδεν ὅτι ἐστὶν ἄνθρωπος καὶ ὅπως ἐγένετο πρῶτον, καὶ ὅπως συνεπάγη» (Ἰπποκράτ. περὶ ἄρχ. ἰατρικ.). Ἰατρικὸν σῆμα: ὄφεις.

Διαστάσεων 0,13X0,20. Σελ. 1-491. Βιβλιοδεσία δερματόδετος.

357. (Ἀθήναι 1848). Ἀ ν θ ρ ω π ο λ ο γ ί α σωματιολογικὴ καὶ ψυχολογικὴ, φιλοπονηθεῖσα ὑπὸ Ν. Χοριτάκη καθηγητοῦ τοῦ ἐν Ἀθήναις Γυμνασίου εἰς χοῦσιν Γυμνασίων. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τῆς τυπογραφίας Ἀνδρέου Κορομηλά κατὰ τὴν ὁδὸν τοῦ Ἐρμοῦ ἀρ. 15.

Διαστάσεων 0,13X0,21. Σελ. 1-208. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

358. (Μόσχα 1824). Τ ὸ Κ ε κ ρ α γ ἄ ρ ι ο ν τοῦ θεοῦ καὶ ἱεροῦ Ἀ ὕ γ ο υ σ τ ῖ ν ο υ, ἐπισκόπου Ἰαπωνος, ἥτοι διβλία τέσσαρα. Α' αἱ μελέται, Β' τὰ Μονολόγια, Γ' τὸ περὶ τῆς τοῦ Χριστοῦ θεωρίας, Δ' τὸ περὶ συντριβῆς καρδίας, ἐν οἷς περιέχονται αἰνήσεις τε καὶ δεήσεις, καὶ εὐχαριστίαι θεομύσταιαι ἅς ὁ θεοπέσιος πατὴρ πρὸς θεὸν ἀναπέμπων ἐνδελεχῶς ἐκέκραγεν. Ὑπὸ μὲν Α.Ε. τοῦ Β. ἐξεργημενθεῖσαι, ὑπὸ δὲ τῆς πανεντίμου τειρακτύος τῶν Ἀδταδέλφων Κυρίων Ζοσιμάδων, Α καὶ Ν καὶ Ζ καὶ Μ. ἰδίᾳ φιλοτίμῳ δαπάνῃ τύποις ἐκδοθεῖσαι, Β' ἐκδοσις ἐν Μόσχᾳ, ἐν τῷ τυπογραφείῳ Ἀγγούστου τοῦ Σεμενου αωκδ'.

Διαστάσεων 0,13X0,22.

Σελ. 1-252 καὶ 1-8, τὸ ψαλιτήριο τοῦ Δαβὶδ τὸ ὑπὸ τοῦ ἱεροῦ Ἀγγουστίνου τῆ ἰδίᾳ ἑαυτοῦ Μητροῦ συνεπιτηθέν. Αὕτη ἡ ἐπιτομή τοῦ Δαβιτικῶ ψαλιτηρίου, καὶ ἡ πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον ἰκέσιος δέησις εἰσὴν ἐξηρημένα ἐκ τῶν τεσσάρων διβλίων τοῦ κεκραγαρίου τοῦ Ἱεροῦ Ἀγγουστίνου. Σελ. 9-10 Ψυχῆς κατανευγμένης ἰκέσιος Δέησις πρὸς τὴν Ὑπεραγίαν Θεοτόκον:

Δέσποινα, Δέσποινα Μῆτερ, ἁμαρτωλῶν ἡ προστάτις. Καταφυγὴ τε καὶ σκέπη τῶν ἐπὶ Σὲ πεποιθῶτων Διμῆν τῶν χειμαζομένων ἐν τε τῷ θίῳ πελάγει, Καὶ ἄγκυρα τῶν ἐν ζάλαις, καὶ ρύσσης τῶν ἐν Κινδύνοις.

Ἐκ θάθους μου τῆς καρδίας, ψυχῆς τε συντριμμένης ἐν ταπεινώσει καὶ στεναγμαῖς, καὶ δακρύοις, πρὸς Σὲ τὴν μόνην ἐλπίδα ὁ ἄθλιος, καταφεύγω καὶ Σὲ μεσίτην αἰροῦμαι πρὸς τὸν Υἱόν Σου καὶ Κτίστην.

Σύ μοι γενοῦ προσοσία, μὴ δὴ μ' ἐάσης ὀλέσθαι ἰλέωσαι τὸν Υἱόν Σου τὸν ἐπ' ἐμοὶ ὀργισθέντα

τὴν ἀγανάκτησιν παῦσον, ἣν ἔχεις πρὸς με δικαίως, ἐφ' οἷς ἐξήμαρτον (τάλας) ἐφ' οἷς παρώξυνα τοῦτον.

Ἄπαν ἀθέμιτον ἔργον ἐτόλμησα ἐν τῷ θίῳ καὶ λογισμοῖς τε καὶ λόγοις, καὶ πράξεσιν ἀκαθάρτοις, ἐμόλωνα μου τὸ πνεῦμα, καὶ ὅλως κατεροσπώθη Ἡμαύρωσα μου τὸ κάλλος, κατήσχυνα τὴν εἰκόνα.

Φεῦ: καὶ κρονοὶ τῶν ὀμμάτων ἐν ὀχετοῖς τῶν δακρύων, κἄν ρέωσιν ἀεννάως, ὡς ποταμὸς τε καὶ κρήνη, τὸ δυσσάπνιπτον αἰσχος τῆς μιανθείσης ψυχῆς μου, πῶς ἀποσμήξουσιν ἄρα; Πῶς ἔξουσιν ἀποπλύναι; Οἴμοι! κατάκριτος κεῖμαι, τὸν Δικαστὴν παροργίσας Οἴμοι! τὴν γέενναν τρέμω, καὶ τὰς ποινὰς τὰς μελλούσας.

Τίς με τὸν δαίλεον οὔσει τῆς φοβερᾶς καταδίκης; Οὐδεὶς πλὴν Σοῦ, Παναγία Δέσποινα, Δέσποινα σῶσον.

359. (Βιέννη 1793). Χ ε ι ρ ἄ γ ω γ ὸ ς ἔ μ π ε ι ρ ο ς, εἰς τὰ τῆς πραγματείας, ἥτοι διβλίον περιέχον ὄλους τοὺς ἀναγκαίους λογαριασμοὺς τῆς πραγματείας, ὁμοῦ καὶ Ζυγία καὶ Πίχας ὅλης τῆς Εὐρώπης. Νῦν πρῶτον τύποις ἐκδωθὲν καὶ εὐμεθόδως συνεπθὲν εἰς τὴν ἀπλήν ἡμῶν διάλεκτον, παρὰ τοῦ Κυρίου Θωμᾶ Δημητρίου τοῦ Σιατιστεύου. Ἐν Βιέννῃ τῆς Ἀούστριας, τύποις τοῦ Βαουμαϊστέρου 1793. Ἐπίτιπλον κόσμημα: Γυνὴ ἐπὶ νεφέλῃς καὶ περὶ αὐτὴν ἄνωθεν τὸ ἐπίγραμμα: «Τούτοισιν μεν ταῦτα μέλει».

Διαστάσεων 0,12X0,19. Σελ. 1-301. Ἄδειον.

360. (; 1756). Βιβλίον καλούμενον Ρ α ν τ ι σ μ ο ὦ Σ τ η λ ῖ τ ε ν σ ι ς, ἐν ᾧ περιέχονται κεφαλαίων ἀριθμὸς ὀγδοήκοντα ἑνός, ὧν ἕκαστον ταῖς ἀκτῖσι τῆς γραφῆς ὡς ἰσὶν ἀράχης, φαίνεται διαλλὸν ὀρατισμάτων τὸ σκότιος. Τότε μὲν τύποις πρῶτον ἐξεδόθη ὅτε ὁ Οἰκουμενικὸς ἐκκοσμεῖτο θρόνος παρὰ τοῦ Παναγιωτάτου Κυρίου Κυρίου Κυρίλλου. Διὰ ἀναλωμάτων τῶν εὐσεβῶν καὶ ὀρθοδόξων χριστιανῶν, ὧν τὰ ὀνόματα γράφον Κύριε, ἐν βίβλῳ ζωῆς, μνησθεὶς πάντων αὐτῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ Σου, σωτηρίῳ ἔτει 1756. Εἰς τὸ τέλος τοῦ διβλίου τὸ κεφάλαιον: Ὁ ὅρος τῆς Ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, σωμαίνων μὲν τὸ θεόθεν δοθὲν ἅγιον Βάπτισμα, καταπτῶν δὲ τὰ ἄλλως γενόμενα τῶν αἰρετικῶν βαπτίσματα.

Διαστάσεων 0,16X0,22. Σελ. α - ροστ'. Βιβλιοδεσία χαρτόδετος.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Γρεβενῶν ΣΕΡΓΙΟΣ

ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΣΥΝΟΔΟΥ ΦΕΡΡΑΡΑΣ - ΦΛΩΡΕΝΤΙΑΣ*

Ὁ σχολαστικός αὐτός συλλογισμός ἀπεδείχθη ἐσφαλμένος ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Νικαίας Βησσαρίωνος, ὁ ὁποῖος ὑπεστήριξε «ὅτι τοῦ συλλογισμοῦ τούτου τῇ μείζονι ἴσως συγχωρήσομεν, καί τοι γε πρὸς τὴν προκειμένην ὕλην καὶ ταύτην ἔχομεν ἀπαρνήσασθαι. Τῇ δευτέρᾳ μὲν τοι γε τῇ λεγούσῃ, τὴν ἀνάπτυξιν οὐκ ἔξωθεν εἶναι, ταύτη οὐ συγχωρήσομεν. Τῶν ἐγκειμένων εἶναι γὰρ τὴν ἀνάπτυξιν ἴσως φαίμεν ἂν καὶ αὐτοί, οὐ μὲν τοι γε καὶ ἐκ τῶν ἐγκειμένων. Καὶ πᾶσα μὲν γὰρ ἀνάπτυξις, μάλιστα δὲ ἡ νῦν ἡμῖν προκειμένη καὶ περὶ ἧς τὸν λόγον ποιούμεθα, τοὔτέστιν ἡ θεολογική, πρὸς τινα λόγον ἀναφέρεται ἔξωθεν εἰλημμένον, πρὸς δὲ ὡς πρὸς μείζονα πρότασιν αὕτη λόγον ἐλάττονος προτάσεως ἔχει, καὶ περιέχεται μᾶλλον ἢ περιέχει. Οἷον ἐπὶ παραδείγματος λέγομεν κοινῶς, ὅτι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον ἐκπορεύεται ἐκ τοῦ Πατρὸς. Ἰδοὺ τὸ ἐγκείμενον. Ὑμεῖς, θέλοντες δεῖξαι, ὅτι καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ, λαμβάνετε ἔξωθεν λόγον τινὰ καθόλου, ὅτι πάντα τὰ τοῦ Πατρὸς ἐστί καὶ τοῦ Υἱοῦ· ἰδοὺ τὸ ἔξωθεν εἰλημμένον. Καὶ οὕτω συνάγετε ὅτι καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ ἐκπορεύεται τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον: αὕτη ἡ ἀνάπτυξις. Τὴν δὲ αἰτίαν καὶ τὸ κύρος ἡ ἐλάττων οὐ δύναται ἔχειν, εἰ μὴ ἀπὸ τῆς ἔξωθεν εἰλημμένης, ἧτις καὶ μείζων ἐστίν. Ἔστιν οὖν ὁ λόγος οὗτος ἔξωθεν εἰλημμένος, οὐκ ἄρα δοκεῖ ἱκανοποιῆσαι ἡμῖν ὁ λόγος ὁ λέγων, ὅτι ἡ ἀνάπτυξις οὐκ ἔξωθεν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐγκειμένων. Φαίνεται γὰρ, ὅτι οὐ πᾶν τὸ τῆς ἀναπτύξεως ἔσωθεν, μάλιστα μὲν οὖν τὸ πλείστον αὐτῆς ἔξωθεν. Ἐχει γὰρ καὶ τὸ μείζον ἀξίωμα ἔξωθεν, καὶ τὰς λέξεις ἔξωθεν, τὸ ἐλάχιστον, ὥστε τοῦναντίον συμβαίνειν, τὴν ἀνάπτυξιν ἔξωθεν εἶναι. Γίνεται ἄρα ἀπὸ τούτου, ὡς τὸ ἐκ τοῦ Υἱοῦ λέγεσθαι τὸ Πνεῦμα τὸ ἅγιον, εἰ καὶ ἀνάπτυξις ἦν καθ' ὁμᾶς, ὅμως οὐκ ἐκφεύγει τοῦ εἶναι προσθήκη...»⁴⁸.

Ἡ διαλεκτικὴ αὕτη μέθοδος τῶν συλλογισμῶν ἐφηρμόσθη εὐρέως εἰς τὰς θεολογικὰς συζητήσεις πρὸς ὑπέρβασιν τῆς παλαιᾶς θεολογικῆς διαλεκτι-

κῆς, ἀλλὰ, καίτοι ἀνέδειξε τὰς θεολογικὰς τάσεις τῆς ἐποχῆς, ἐλάχιστα προσέφερεν εἰς τοὺς σκοποὺς τῆς συνόδου. Πράγματι ἡ ἀντίκρουσις τῶν σχολαστικῶν συλλογισμῶν ὑπῆρξεν εἰς πάσας σχεδὸν τὰς περιπτώσεις ἰδιαιτέρως ἐπιτυχῆς, λόγω τῆς φιλοσοφικῆς δεινότητος κυρίως τοῦ μητροπολίτου Νικαίας Βησσαρίωνος (Mansi, XXXI, 565-569, 605-608, 613-616, 736, 752, 760-761, 788, 832, 841-844, 869 κ.λπ.). Ἡ ἀνεπάρκεια τοῦ διαλεκτικοῦ συλλογισμοῦ πρὸς δικαίωσιν τῆς προσθήκης τοῦ filioque ὀφείλετο ἐν πολλοῖς εἰς τὴν ὑπὸ τῶν Δυτικῶν ἐσφαλμένην σύνδεσιν τῶν ὄρων αὐτοῦ πρὸς τὴν θεολογίαν τῶν βιβλικῶν ἢ τῶν πατερικῶν μαρτυριῶν. Τοῦτο ἠδύνατο νὰ ἀποδειχθῇ ὄχι μόνον διὰ τῆς σχετικῆς ἐρμηνευτικῆς παραδόσεως, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἀποδείξεως τῆς ἐσωτερικῆς ἀσυνεπειᾶς αὐτοῦ τούτου τοῦ συλλογισμοῦ.

Ὑπὸ τὸ πνεῦμα αὐτὸ οἱ ἐκπρόσωποι τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας παρητήθησαν προοδευτικῶς ἐκ τοῦ ἐνωθυσιασμοῦ διὰ τὴν ἀποδεικτικὴν ἀξίαν τοῦ διαλεκτικοῦ συλλογισμοῦ καὶ προέβαλλον τὸ ἐκ τῆς παπικῆς αὐθεντίας ἀπορρέον δικαίωμα τοῦ πάπα νὰ προσθέτῃ λέξεις καὶ εἰς αὐτὸ εἰσέτι τὸ Σύμβολον, ἐφ' ὅσον δι' αὐτῶν δὲν θὰ ἐθίγετο ἡ ἀλήθεια τῆς πίστεως. Ἡ ἀρχικὴ διακριτικὴ ἀναφορὰ εἰς τὴν αὐθεντίαν τοῦ πάπα εἰς τὰς ἀγορεύσεις τοῦ λατίνου ἀρχιεπισκόπου Ρόδου Ἀνδρέου καὶ τοῦ καρδινάλιου Ἰουλιανοῦ Καισαρίνι ὡς πρὸς τὸ ζήτημα τῆς ἀναπτύξεως ἐνετεινετο συνεχῶς καὶ προεβάλλετο ὡς δικαίωμα τοῦ πάπα καὶ δι' αὐτὴν εἰσέτι τὴν προσθήκην εἰς τὸ Σύμβολον τῆς πίστεως⁴⁹. Οὕτως, ὁ λατίνος ἐπίσκοπος Ἰωάννης ὑπεστήριξε ὅτι ὁ πάπας εἶχε τὸ δικαίωμα «διὰ νομίμους αἰτίας» ὡς ἔχων «ἐν ἑαυτῷ πᾶσαν ἐξουσίαν καὶ αὐθεντίαν τῆς πάσης Ἐκκλησίας», καὶ ἀνάπτυξιν ποιεῖσθαι μέρους τινὸς τοῦ συμβόλου σύμφωνα τῇ πίστει καὶ ἐν τῷ συμβόλῳ προσθεῖναι...»⁵⁰. Ἐπὶ τῇ βάσει

49. MANSI, XXXI, 597, 600 κ.λπ.

50. MANSI, XXXI, 640, 656, 668, 684-685 κ.λπ. Ἡ ἐπανειλημμένη ἀναφορὰ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὸ δικαίωμα τοῦ πάπα νὰ εἰσάγῃ προσθήκας εἰς τὸ κοινὸν Σύμβολον ὀφείλετο εἰς τὴν δυσχερείαν αὐτῶν νὰ ἀποδείξουν κατὰ τρόπον ἀναντίρροτον, ὅτι ἡ προσθήκη ἦτο ἀπλῆ ἀνάπτυξις. Ἡ ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν ἀντίκρουσις τῆς θέσεως αὐτῆς συνετήγετο συστηματικὴν συζήτησιν περὶ τῆς ἐννοίας καὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ παπικοῦ πρωτείου, ἀλλὰ τοιαύτη συζήτησις δὲν ἦτο προφανῶς δυνατὴ, διότι ὁ αὐτοκράτωρ εἶχε συζητήσει τὴν ἀποφυγὴν εὐθείας συζήτησεως τοῦ ἐπιμάχου θέματος, τὸ ὁποῖον θὰ ἠδύνατο νὰ ὀδηγήσῃ καὶ εἰς αὐτὴν εἰσέτι τὴν διάλυσιν τῆς συνόδου. Ἐνεκὰ τούτου, ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου διεκήρυξε μὲν τὴν ἐτοιμότητα τῶν Ἀνατολικῶν νὰ συζητήσουν τὸ θέμα, ἀλλ', ὡς εἶδομεν ἀνωτέρω, ἐθεώρει τοῦτο δυνατὸν μόνον μετὰ σύμφωνον γνώμην καὶ τῶν Δυτικῶν. Τοῦτο σημαίνει ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ δὲν εἶχεν ἐνταχθῆ αὐτοτελῶς εἰς τὸ θεματολόγιον τῆς συνόδου.

(*) Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 22 τοῦ ὑπ' ἀριθμ. 1 τεύχους.

48. MANSI, XXXI, 605. Ἡ ἀναίρεσις τοῦ φιλοσοφικοῦ συλλογισμοῦ τοῦ λατίνου ἀρχιεπισκόπου Ρόδου ἐγένετο διὰ τῶν ἀρχῶν τῆς φιλοσοφίας, ὑπῆρξε δὲ σαφῆς ἡ ἀπόδειξις τῆς ἐσφαλμένης θεμελιώσεως τόσο τῆς σχέσεως «μείζονος» καὶ «ἐλάσσονος» προτάσεως, ὅσον καὶ τοῦ περὶ «ἀναπτύξεως» ἢ «προσθήκης» συμπεράσματος. Ὁ μητροπολίτης Νικαίας Βησσαρίων, καίτοι ἠδύνατο νὰ ἀρνηθῇ τὴν λογικὴν τῆς σχέσεως τῶν δύο θεμάτων, δὲν ἐθεώρησε σκόπιμον τὴν ἀποφυγὴν ἀναίρεσεως τοῦ διατυπωθέντος συλλογισμοῦ διὰ τῆς κριτικῆς ἀξιολογήσεως τῶν χρησιμοποιηθέντων εἰς αὐτὸν ὄρων τῆς «μείζονος» καὶ τῆς «ἐλάσσονος» προτάσεως. Τοιαύτη διαλεκτικὴ ἀντιπαράθεσις διὰ συλλογισμῶν κατέστη τελικῶς ἀπόφεικτος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς συνόδου, διότι πολλακίς συνεδέθη πρὸς τὴν ἐρμηνεῖαν πατερικῶν μαρτυριῶν ἐπὶ τοῦ συζητουμένου θέματος.

τῆς ἐξελιζέως τῶν συζητήσεων θὰ ἠδύνατο νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι ἡ προϊοῦσα ἀντίκρουσις ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν τῶν διαλεκτικῶν συλλογισμῶν συνεπήγετο τὴν προϊοῦσαν προβολὴν τοῦ δικαιώματος τοῦ πάπα νὰ εἰσάγῃ προσθήκας εἰς τὸ Σύμβολον, ἐφ' ὅσον τὸ περιεχόμενον αὐτοῦ δὲν ἦτο ἀντίθετον πρὸς τὴν ἀλήθειαν τῆς πίστεως. Ἡ ἀδυναμία χαρακτηρισμοῦ τῆς προσθήκης ὡς ἀναπτύξεως διὰ τῶν διαλεκτικῶν συλλογισμῶν συνεπήγετο τὴν προσφυγὴν εἰς τὴν παπικὴν αὐθεντίαν πρὸς θεμελίωσιν τῆς κανονικότητος τῆς προσθήκης, ἐφ' ὅσον αὕτη δὲν ἀντιτίθετο εἰς τὴν πίστιν τῆς Ἐκκλησίας.

Αἱ περὶ τῆς προσθήκης τοῦ filioque μακρὰι καὶ ἐπίπονοι συνοδικαὶ συζητήσεις κατέληγον συνήθως εἰς τὴν ὑποστήριξιν τῶν διαλεκτικῶν συλλογισμῶν διὰ τῆς ἀναφορᾶς εἰς τὴν πρᾶξιν τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων καὶ εἰς μαρτυρίας τῆς πατερικῆς παραδόσεως. Ἡ τοιαύτη ἀναφορὰ ἐγένετο ὑπὸ τῶν δύο πλευρῶν πρὸς θεμελίωσιν τῶν θέσεων αὐτῶν ἐπὶ τοῦ κριτηρίου τῆς ἐκκλησιαστικῆς παραδόσεως, ἀλλ' ἡ ἐπικέντρωσις τῶν στοιχείων αὐτῶν σπανίως συνετονίζετο εἰς τὸ ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν τεθὲν θέμα τῆς προσθήκης εἰς τὸ κοινὸν Σύμβολον πίστεως τῆς Ἐκκλησίας. Οὕτως, ἐνῶ ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου ἐπέμενε εἰς τὴν ὑπὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου ἀπαγόρευσιν πάσης προσθήκης εἰς τὸ Σύμβολον πίστεως, ὁ καρδινάλιος Ἰουλιανὸς Καισαρίνη ὑπεστήριξεν ὅτι ἡ ἀπαγόρευσις ἀνεφέρετο εἰς τὴν παραχάραξιν καὶ ὄχι εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἀληθοῦς πίστεως. Οὗτος ἐπεκαλεῖτο παραδείγματα προσθηκῶν εἰς προσωπικὰς ὁμολογίας πίστεως, αἱ ὁποῖαι δὲν ἀπεδοκιμάσθησαν ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν συνόδων οὐδ' ὑπ' αὐτῆς τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου εἰς τὴν περίπτωσιν τῆς ὑπὸ τοῦ Χαρισίου ὑποβληθείσης καὶ δεκτῆς γενομένης. Ἡ σχετικὴ μακρὰ συνοδικὴ συζήτησις⁵¹ εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὴ διὰ τὴν συστηματικὴν ἀποφυγὴν ἀντιπαθέσεως θεολογικῶν ἐπιχειρημάτων ἐπὶ τοῦ συγκεκριμένου θέματος τῆς προσθήκης εἰς τὸ κοινὸν Σύμβολον πίστεως, διὸ καὶ ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου ἐπεσήμαινε συνεχῶς τὴν ἰδιαιτερότητα τοῦ θέματος ἔναντι τῶν προσωπικῶν ὁμολογιῶν πίστεως: «Τοῦτο δὲ οὐδέποτε κεκάλυται, τὸ τὴν ἑαυτοῦ πίστιν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἐκτίθεσθαι, ὡς βούλεται ἕκαστος, εἰς ἐπίδειξιν μόνον τοῦ ἑαυτοῦ φρονήματος, ἀλλ' οὐχ ὡς καθολικὴν ὁμολογίαν καὶ πίστιν...»⁵².

Τὸ οὕτω πως τιθέμενον ζήτημα ἦτο σαφὲς καὶ ἐννόητον, ἀλλ' ὁ καρδινάλιος Ἰουλιανὸς Καισαρίνη ἀπέφυγε συστηματικῶς νὰ ἐμπλακῆ εἰς τὴν συζήτησιν αὐτοῦ, παρὰ τὸ πιεστικὸν ἐρωτηματολόγιον τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου. Ἡ ἀδυναμία ἀπαντήσεως ἐκαλύπτετο συνήθως διὰ τῆς ἀναπτύξεως ἐκκέντρων καὶ περιττῶν διαλέξεων, αἱ ὁποῖαι ἔβαινον παραλλήλως καὶ σπανίως συνηντῶντο εἰς τὴν οὐσίαν τοῦ συγκεκριμένου θέματος. Ἡ ὑπὸ τῶν

ἐκπροσώπων καὶ τῶν δύο πλευρῶν ἀρίστη γνῶσις τῆς ἐπιχειρηματολογίας τῆς ἐτέρας πλευρᾶς διηκούλυε τὴν κατὰ πρόληψιν ἀποφυγὴν οἰασδήποτε ἐμπλοκῆς εἰς εὐαίσθητους περιοχὰς ἐπιχειρηματολογίας καὶ ἐδυσχέραινε τὸν πραγματικὸν θεολογικὸν διάλογον. Τὸ ζήτημα τῆς προσθήκης ἦτο ἐπαχθὲς διὰ τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, διὸ καὶ ὄχι μόνον ἀντέδρασαν εἰς τὴν συζήτησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ συνεχῶς προσεπάθουν νὰ μεταθέσουν τὸ πρόβλημα εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ filioque. Ἡ μετάβασις ἐκ τῆς προσθήκης εἰς τὴν θεολογίαν τοῦ filioque διηκούλυε πράγματι ἐξ ἐπόψεως μεθοδολογίας τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Δυτικῆς Ἐκκλησίας, διότι εἰς τὸν χώρον τῆς τριαδολογίας ἦτο εὐχερεστέρα ἢ διὰ διαλεκτικῶν συλλογισμῶν ἀξιοποίησις τοῦ πλουσίου σχετικοῦ ὕλικου τῆς σχολαστικῆς θεολογίας.

Κατὰ τὴν περίοδον λοιπὸν τῶν ἐν Φερράρα συνεδριῶν τῆς συνόδου, κατὰ τὰς ὁποίας συνεζητήθη κυρίως τὸ θέμα τῆς προσθήκης, αἱ διεξαχθεῖσαι θεολογικαὶ συζητήσεις περιορίσθησαν κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον: α) εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἀπαγορεύσεως πάσης προσθήκης ὑπὸ τῆς Γ' Οἰκουμενικῆς συνόδου, καὶ β) εἰς τὴν ἐρμηνείαν τῆς ἐννοίας τῆς προσθήκης ὡς ἀναπτύξεως, σαφηνίσεως καὶ ἀνακεφαλαιώσεως. Εἰς τὸ πρῶτον ζήτημα τὸ περιεχόμενον τῶν συζητήσεων ἦτο ὁπωσδήποτε περιορισμένον, παρὰ τὴν μακρηγορίαν τῶν διαλεγομένων, ἐνῶ αἱ συνοδικαὶ καὶ αἱ πατερικαὶ μαρτυρίαι εἶχον κυρίως χρηστικὸν καὶ ἀποδεικτικὸν χαρακτήρα. Εἰς τὸ δεῦτερον ζήτημα τὸ περιεχόμενον τῶν συζητήσεων ἦτο ὑψηλότερον ὄχι μόνον διὰ τῆς ἀξιοποιήσεως τῶν διαλεκτικῶν συλλογισμῶν, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς ἐρμηνευτικῆς προσεγγίσεως τῶν πατερικῶν κειμένων, διότι ἡ ἐρμηνεία τῆς ἐννοίας τῆς προσθήκης ὡς ἀναπτύξεως εἰσήγεν εἰς τὴν θεολογίαν τῆς προσθήκης. Κατὰ τὰς συζητήσεις αὐτὰς κατέστη ἰσχυρότερος ὁ ἀντιρρητικὸς χαρακτήρ τῶν ἐπιχειρημάτων, ὁ ὁποῖος ὠδήγησε πολλάκις εἰς ἀδιέξοδα. Τὰ φαινόμενα τῆς σκοπίμου μακρηγορίας, τῆς ἐκτὸς θέματος περιτολογίας καὶ τῆς συνεχοῦς ἐπαναλήψεως τῶν αὐτῶν ἐπιχειρημάτων ὑπεβίβασαν αἰσθητῶς τὴν ποιότητα τῶν συνοδικῶν διαδικασιῶν καὶ προεκάλουν τὴν ἀμοιβαίαν δυσφορίαν ὄχι μόνον τῶν διερχομένων ἢ τῶν γραμματέων, ἀλλὰ καὶ τῶν ἰδίων τῶν διαλεγομένων.

Ἡ ποιότης τῶν θεολογικῶν συζητήσεων ἐβελτιώθη αἰσθητῶς εἰς τὰς ἐν Φλωρεντία συνεδρίας, κατὰ τὰς ὁποίας ἐξητάσθη ἡ θεολογία τῆς προσθήκης τοῦ filioque. Τὸ θέμα προσεφέρετο διὰ συστηματικὰς θεολογικὰς ἀναλύσεις τῶν θέσεων τῶν δύο πλευρῶν, ἀλλ' ἡ σπουδὴ τοῦ αὐτοκράτορος δι' ἐπίσπευσιν τῶν συζητήσεων καὶ ἡ δυσφορία τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἀνατολῆς διὰ τὴν καθ' ὅλου ἐξέλιξιν τῶν συνοδικῶν διαδικασιῶν ἐν Φερράρα δὲν ἐπέτρεπον τὴν ἰσόρροπον θεολογικὴν ἀντιπαράθεσιν. Χαρακτηριστικὴ τοῦ κρατοῦντος πνεύματος εἶναι ἡ ἀπάντησις τοῦ καρδινάλιου Ἰουλιανοῦ Καισαρίνη εἰς τὴν ἐκκλησίαν τοῦ μητροπολίτου

51. MANSI, XXXI, 645-683.

52. MANSI, XXXI, 664.

Ἐφέσου κατὰ τὰς τελευταίας ἐν Φερράρα συνεδρίας διὰ τὴν ἀπάλειψιν τῆς προσθήκης ἐκ τοῦ Συμβόλου τῆς πίστεως χάριν τῆς ἐνότητος τῆς Ἐκκλησίας: «ἐὰν δέκα κεφάλαια προτείνης, μυρία μέλλω σοι ἀπολογήσασθαι»⁵³. Εἶναι λοιπὸν σαφές ὅτι μόνον ὑπὸ τὸ πνεῦμα τῆς τοιαύτης στείρας ἀντιπαράθεσως ἐρμηνεύεται καὶ ἡ ἀρχικὴ ἄρνησις τῶν Ἀνατολικῶν διὰ τὴν μεταβῆναι εἰς Φλωρεντίαν, παρὰ τὰς ἀμέσους καὶ ἐμμέσους πιέσεις τοῦ αὐτοκράτορος⁵⁴. Εἶχε πλέον ἀποδειχθῆ ὅτι ἡ σύνοδος εἶχε ἀποσυνδεθῆ ἐκ τοῦ σκοποῦ τῆς συγκλήσεως αὐτῆς.

Εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸν ὅτι εἰς τὰς ἐν Φλωρεντία γενομένας συνοδικὰς συνεδρίας ἐποπλασσιάσθησαν αἱ παρεμβάσεις τοῦ αὐτοκράτορος διὰ τὸν συντονισμὸν τῶν θεολογικῶν συζητήσεων ἐντὸς τῶν συμφωνηθέντων πλαισίων, τὰ ὁποῖα εἶχον ἀνακοινωθῆ κατὰ τὴν πρώτην ἐν Φλωρεντία συνεδρίαν πρὸς συντόμους τῶν ἐργασιῶν. Οὕτως, ὁ αὐτοκράτωρ ἀνεκοίνωσεν ὅτι ἐγένετο κατ' ἀρχὴν δεκτὴ ἡ ἐπιθυμία τῶν Δυτικῶν νὰ μὴ συνεχισθῆ ἡ περὶ τῆς προσθήκης συζήτησις καὶ νὰ ἐξετασθῆ ἡ θεολογικὴ δικαίωσις αὐτῆς διὰ τὴν κήρυξιν τῆς ἐνώσεως⁵⁵, ἀνέλαβε δὲ τὴν ἀποστολὴν κατὰ παράκλησιν τῶν Δυτικῶν νὰ ἀνεύρῃ τρόπον ἀποτελεσματικώτερον ὀργανώσεως τῶν συζητήσεων τῆς συνόδου πρὸς τὸν σκοπὸν αὐτόν⁵⁶. Τὸ πνεῦμα τῶν ἐν Φλωρεντία διεξαχθεισῶν θεολογικῶν συζητήσεων κωδικοποιεῖ ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου μικρὸν πρὸ τῆς ἀπομακρύνσεως αὐτοῦ ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος ἐκ τῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἀνατολῆς: «Ἡμεῖς τὸν τρόπον τῆς διαλέξεως, ὃν συμφωνήσαμεν πρὸς ἀλλήλους, οὐδαμῶς παρελίπομεν ἀλλὰ γινώσκει ἡ σὴ τιμότης, ὅτι δύο ἢ τρία ρητὰ προβαλομένων ὑμῶν καταναλώθησαν περὶ αὐτὰ πᾶσαι αἱ προλαβοῦσαι συνελεύσεις. Ἴνα οὖν μὴ αἰεὶ τοῦτο γένηται, αἰεὶ τῆς ἡμετέρας ἀπολογίας προσκαλουμένης τοὺς παρ' ὑμῶν λόγους, ἔδοξεν ἡμῖν τὰς ἡμετέρας συστάσεις παραγαγεῖν ἐν ταῦτῳ, οὐκ ἐξ ἀποκρύφων τινῶν βιβλίων καὶ τοῖς πολλοῖς ἀγνώστων, οὐδὲ ἐξ ἀμφιβόλων καὶ νενοθευμένων, ἀλλ' ἐξ αὐτῶν τῶν θείων Γραφῶν καὶ τῶν παρὰ πᾶσι ὁμολογουμένων ἀποφάσεων τῶν ἁγίων. Εἰ γὰρ αἰεὶ περὶ τὸ αὐτὸ ρητὸν ἀναλώσομεν τὸν λόγον, ἡμεῖς μὲν ἐλέγχοντες τοὺς ὑμετέρους λόγους, ὑμεῖς δὲ ἀπολογούμενοι, τοῦτο ἐπ' ἀπειρον προβήσεται...⁵⁷.

4. Κριτήρια ἀθθεντικότητος τῶν πατερικῶν κειμένων.

Αἱ παρατηρήσεις αὐταὶ ἀποτελοῦν καὶ κριτικὴν ἀξιολόγησιν τῆς μεθόδου διεξαγωγῆς τῶν ἐν Φλωρεντία συνοδικῶν συζητήσεων. Πράγματι, κατὰ τὰς συζητήσεις αὐτὰς οἱ ἐκπρόσωποι τῶν Δυτικῶν

εἶχον προγραμματίσει τὴν ἐπὶ τῆ βάσει τῆς πατερικῆς κυρίως παραδόσεως καὶ δὴ καὶ συγκεκριμένων ἀσαφῶν ἢ διαμφισβητουμένων χωρίων τοῦ Ἐπιφανίου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου, ἐξάντλησιν τῆς ὅλης συζητήσεως περὶ τὴν θεολογίαν τῆς προσθήκης τοῦ filioque. Τοῦτο ἤδη διεφάνη κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν συζητήσεων διὰ τῆς προβολῆς τῆς ἀνταρκειᾶς τοῦ κριτηρίου τῆς πατερικῆς παραδόσεως πρὸς ρύθμισιν τοῦ ζητήματος⁵⁸. Οἱ λόγοι τῆς ἐπικεντρώσεως τῶν θεολογικῶν συζητήσεων εἰς τὴν πατερικὴν γραμματείαν δὲν ἦσαν ἄσχετοι πρὸς τὰς μεθοδεύσεις τῶν Δυτικῶν, οἱ ὁποῖοι: α) δὲν ἐπεθύμουν νὰ ἐξετασθῆ ἡ θεολογία τῆς προσθήκης μετὰ ἄξονα τὰς μαρτυρίας τῆς Ἁγίας Γραφῆς αὐτοτελῶς, καὶ β) εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι ὀρισμένα χωρία ἐκ τοῦ Ἀγκυρωτοῦ τοῦ Ἐπιφανίου καὶ ἐκ τοῦ κατὰ Εὐνομίου τοῦ Μ. Βασιλείου ἐθεμελίουν τὴν θεολογικὴν δικαίωσιν τῆς προσθήκης. Ἡ τοιαύτη σκοπιμότης διὰ τὴν προβολὴν τῆς ἀπολυτότητος τοῦ κριτηρίου τῆς πατερικῆς ἀθεντικῆς ἐξεδηλώθη ὄχι μόνον διὰ τῆς συστηματικῆς καὶ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἀποκλειστικῆς ἐστίασεως τῶν συζητήσεων περὶ τὰ χωρία αὐτά, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς περιέργου ἐπιμονῆς τῶν Δυτικῶν εἰς τὴν ἀσφυγὴν οἰασθήποτε παρεκκλίσεως διὰ τῆς ἀνατροπῆς τῆς «τάξεως» προτεραιότητος τῶν χωρίων ἢ διὰ τῆς προσφυγῆς εἰς ἄλλας πατερικὰς μαρτυρίας. Οὕτως ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Δυτικῶν Ἰωάννης παρενέβη εἰς τὴν ἀγόρευσιν τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου καὶ ἐζήτησεν «ἵνα προβαίνῃ ἡ διάλεξις κατὰ τὴν τάξιν τῶν προκομιζομένων ρητῶν, δέον ἐστὶν ἵνα εἴπῃς πρότερον τὸ ρητὸν τοῦ ἁγίου Βασιλείου. Τὸ γὰρ ρητὸν τοῦ Ἀθανασίου μετὰ τοῦτο προεκκομίσθη»⁵⁹.

Ἡ τοιαύτη σκόπιμος προσκόλλησις τῶν Δυτικῶν εἰς τὰς σχετικὰς μαρτυρίας τοῦ Ἐπιφανίου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου ὑπῆρξε πράγματι ἐρέθισμα δι' ὀρισμένας σημαντικὰς προσεγγίσεις τῆς θεολογίας τῆς προσθήκης διὰ διαλεκτικῶν συλλογισμῶν, ἀλλὰ συγχρόνως ἐγένετο αἰτία διὰ τὴν ἐγερσιν ὑπὸ τῶν ἐκπροσώπων τῆς Ἀνατολῆς, προεξάρχοντος τοῦ μητροπολίτου Ἐφέσου, τοῦ σοβαροῦ ζητήματος τῆς ἀθθεντικότητος καὶ τῆς ἀξιοπιστίας τῶν ὑπὸ τῶν Δυτικῶν προβαλλομένων πατερικῶν χωρίων. Ἡ νοθεία τῶν σχετικῶν συνοδικῶν καὶ Πατερικῶν κειμένων ὄχι μόνον εἶχε διαπιστωθῆ ἤδη κατὰ τὰς συνεδρίας ἐν Φερράρα, ἀλλὰ καὶ ἦτο ἤδη γνωστὴ εἰς τοὺς ἐκπροσώπους τῆς Ἀνατολῆς, οἱ ὁποῖοι ἐπεθύμουν πάντοτε νὰ ἐλέγχουν τὴν ἀξιοπιστίαν τῶν ὑπὸ τῶν Δυτικῶν χρησιμοποιουμένων συνοδικῶν ἢ πατερικῶν μαρτυριῶν. Διὰ τῆς τοιαύτης ἐδαισθησίας τῶν Ἀνατολικῶν ἀνεδείχθη τὸ θέμα τῆς νοθείας συνοδικῶν καὶ πατερικῶν κειμένων μείζονος ζητήματος εἰς τὰς ἐργασίας τῆς συνόδου.

Ἡ νοθεία ἠδύνατο νὰ εἶναι προσθήκη τις τοῦ filioque εἰς τὸν ὄρον Οἰκουμενικῆς συνόδου, ὡς συνέβη λ.χ. κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ὄρων τῆς ΣΤ'

53. MANSI, XXXI, 689-692.

54. MANSI, XXXI, 693-700.

55. MANSI, XXXI, 705-708.

56. MANSI, XXXI, 713-717.

57. MANSI, XXXI, 856.

58. MANSI, XXXI, 720-721.

59. MANSI, XXXI, 817.

καὶ τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου. Οὕτως μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ὄρου τῆς Ζ' Οἰκουμενικῆς συνόδου «προσεκομίσθη παρὰ τῶν Λατίνων ἕτερον, παλαιὸν γεγραμμένον, βιβλίον... ἐν ᾧ εὐρέθη προσκείμενον ἐν τῇ θεολογίᾳ τοῦ ἁγίου Πνεύματος εἰς τὸ «ἐκ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον», τὸ «καὶ ἐκ τοῦ Υἱοῦ», ὡς αὐτοὶ λέγουσι. Καὶ περὶ τούτου πολὺν ἐποίησαντο λόγον, ἐπιδεικνύοντες ἡμῖν τὸ βιβλίον, ὡς παλαιὸν δῆθεν, καὶ ἐπὶ τούτῳ μεγαλαυχούντες καὶ ἀντιβάλλοντες αὐτὸ πρὸς τὸ παρ' ἡμῖν βιβλίον καὶ δοκιμάζοντες τὴν συμφωνίαν ἐκ τῶν ὑπογραφῶν καὶ τῶν ἄλλων ἦν καὶ ἐν πάσιν εὐρίσκοντες, πλήν τῆς προσθήκης ταύτης, ἐδόκουν θαυμάζειν»⁶⁰. Ἡ μακρὰ συνοδικὴ διαδικασία ἀποδείξεως τῆς νοθείας τοῦ Ὄρου δι' ἀντιβολῆς τῶν διαθεσίμων χειρογράφων καὶ εἰς τὰς δύο πλευράς ἦτο ἀναπόφευκτος, διὸ καὶ ἐγένετο δεκτὴ ὑπὸ τῶν Δυτικῶν. Ἡ νοθεία τοῦ Ὄρου ἀπεδείχθη καὶ ἠγνοήθη ἐφεξῆς κατὰ τὰς θεολογικὰς συζητήσεις⁶¹.

Ἐν τούτοις, τὸ πρόβλημα τῆς νοθεύσεως τῶν πατερικῶν κειμένων ἦτο ὀξύτατον, διότι διεπιστάθη πολὺ ἔνωρις ὑπὸ τοῦ διερμηνέως τῶν Ἀνατολικῶν Νικολάου ἢ νοθεία ἐπιστολῆς Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ. Ὁ Νικόλαος ἀπήντησεν εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπον Ρόδου Ἀνδρέαν: «Οὐ καλῶς ἠρμήνευσας, πάτερ, τὸ ρητὸν ἐν οἷς λέγεις τὸν ἅγιον λέγοντα, μίαν εἰδέναί τοὺς Ῥωμαίους ἀρχὴν τοῦ Πνεύματος...; «Μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Ἀνδρέου Ρόδου ἀνάγνωσιν καὶ ἄλλου ρητοῦ Μαξίμου τοῦ Ὁμολογητοῦ, ὁ διερμηνεὺς Νικόλαος καὶ πάλιν ἀπήντησε: «Γινώσκετε, πατέρες αἰδεσιμώτατοι, ὅτι τὸ μετὰ τὴν ἐπιστολὴν ἐφεξῆς ἀναγνωσθὲν οὐκ ἔστι τοῦ Μαξίμου, εἰ καὶ τοῦ πεποιηκότος τὸ ὄνομα σεσιώπηται, ἀλλ' ἔστιν ἐτέρου τινὸς μετὰ τὸ σχίσμα τοιαῦτα συγγράψαντος». Ὁ Ρόδου ἀπέφυγεν εὐφυῶς πᾶσαν ἐπὶ τοῦ θέματος συζήτησιν⁶².

Ἡ ὑπὸ τῶν Δυτικῶν συνεχῆς μετάθεσις τοῦ ζητήματος τῶν νοθειῶν ἦδη κατὰ τὰς ἐν Φερράρα συνεδρίας τῆς συνόδου⁶³, ἐθεωρεῖτο εὐνόητος ὑπὸ τῶν Ἀνατολικῶν, οἱ ὅποιοι ἀπέφυγον νὰ δημιουργήσουν ὀξύτητα περὶ τὸ θέμα τοῦτο. Ἐν τούτοις, εἰς τὰς ἐν Φλωρεντία συνεδρίας τὸ πρόβλημα τῆς νοθείας τῶν πρὸς συζήτησιν ὑπὸ τῶν Δυτικῶν τεθέντων βασικῶν διὰ τὸ ὅλον θέμα τῆς θεολογίας τοῦ filioque κειμένων τοῦ Ἐπιφανίου καὶ τοῦ Μ. Βασιλείου ἐδημιούργησεν ἐκρηκτικὴν ἀτμοσφαῖραν, ἢ ὅποια ἀποδιωργάνωσε τὴν ὅλην μεθοδολογίαν τῶν συνοδικῶν ἐργασιῶν. Ἡ καταγγελία τῶν Ἀνατολικῶν διὰ τὴν νόθευσιν τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἐπιφανίου κατὰ τρόπον εὐνοοῦντα τὴν περὶ τοῦ filioque διδασκαλίαν τῶν Δυτικῶν ὑπῆρξεν ἡ ἀφετηρία μακρῶν διαδικασιῶν καὶ συζητήσεων διὰ τὸν ἔλεγχον τῆς ἀθηντικῆς διατυπώσεως τῆς μαρτυρίας

καὶ τὴν ἐξήγησιν τῆς νοθείας. Ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου κατήγγειλε τὴν νοθείαν τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἐπιφανίου διὰ τῆς παρατηρήσεως, ὅτι ἡ παρεμβολὴ εἰς αὐτὴν τοῦ ρήματος «ἐστίν» ἡλλοίου τὸ ἀθηντικὸν νόημα αὐτῆς καὶ παρέσυρεν εἰς ἐσφαλμένους ἐρμηνευτικὰς ἢ θεολογικὰς προσεγγίσεις τοῦ κειμένου: «Τοῦτο τὸ βιβλίον ἐστὶ διεφθαρμένον πρὸ πολλῶν χρόνων· ὁμως δυνάμεθα θεραπεῦσαι. Ἀναγνωσθήτω οὖν, ἵνα ἀκούσωμεν· λέγομεν γὰρ ὅτι νοεῖται ἐξ ἀμοιβῶν, οὐ μὴν κείται καὶ ἐστίν...»⁶⁴.

Ὁ ἐκπρόσωπος τῶν Δυτικῶν Ἰωάννης εὐφυῶς μετέβη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῆς μαρτυρίας τοῦ Μ. Βασιλείου, ἀλλὰ τὸ ζήτημα εἶχεν ἤδη τεθῆ. Οὕτω, μετὰ τὴν πρώτην θεολογικὴν ἀξιολόγησιν τῶν δύο μαρτυριῶν ἀνεγνώσθη τὸ ἠλεγμένον πλέον κείμενον τοῦ Ἐπιφανίου, εἰς τὸ ὅποιον πράγματι δὲν ὑπῆρχε τὸ ρῆμα «ἐστίν». Ὁ μητροπολίτης Ἐφέσου παρετήρησε σχετικῶς: «Ἄκουσον ἀρχιεπίσκοπε· βλέπετε πατέρες, ὅτι τὸ «ἐστίν» οὐ πρόσκειται, ὁ μετελάμβανεν ὁ πατὴρ οὗτος εἰς τὸ ἔχειν τὸ εἶναι. Ἐλεγε γὰρ, ἐπειδὴ παρὰ Πατρὸς, καὶ Υἱοῦ ἐστίν· ἀλλὰ μὴν οὐ κείται τὸ «ἐστίν», ἀλλὰ μόνον ἀπλῶς κείται «παρὰ Πατρὸς καὶ Υἱοῦ». Δυνάμεθα οὖν νοεῖν κατὰ τὴν θεολογίαν τῶν Πατέρων, ὅτι οὕτω τὸ Πνεῦμα ὡς μὲν παρὰ τοῦ Πατρὸς ἐκπορευόμενον, τούτεστι τὴν ὑπαρξίν ἔχον, παρὰ δὲ τοῦ Υἱοῦ διδόμενον καὶ λαμβανόμενον ὑπὸ τῶν εἰς αὐτὸν πιστευόντων»⁶⁵.

Ἀνάλογος προβληματικὴ ἐδημιουργήθη καὶ διὰ τὴν μαρτυρίαν ἢ ὅποια προήρχετο ἐκ τοῦ κατὰ Εὐνομίου ἔργου τοῦ Μ. Βασιλείου καὶ ἐθεωρεῖτο ὑπὸ τῶν Δυτικῶν ἀποφασιστικὴ διὰ τὴν δικαίωσιν τῆς Θεολογίας τοῦ filioque, διὸ καὶ ἐδηλώθη χαρακτηριστικῶς ὑπὸ τοῦ ἐκπροσώπου αὐτῶν ἢ ἀνάγκη «ἵνα θεωρηθῆ τὸ πρωτότυπον τοῦ αὐτοῦ Βασιλείου, ὥστε τὴν ἀλήθειαν πᾶσι γνωσθῆναι περὶ τῆς τοῦ Βασιλείου διανοίας, ἐπειδὴ οἱ τοιοῦτοι διδάσκαλοι θεμέλιοι εἰσι τῆς ἡμετέρας πίστεως. Εἶδομεν δὲ ἡμεῖς τὸ ρητὸν τοῦ μεγάλου Βασιλείου καὶ μετὰ δύο ἐρμηνέων, καὶ ἐπειρασάμεθα τὸ ρητὸν μεταγαγεῖν εἰς τὴν ἡμετέραν φωνὴν χωρὶς προσθήκης, ἢ ἐλλείψεως. Ἐχομεν τοίνυν τὸν Βασίλειον πιστότατον μάρτυρα καὶ ἀρχαιότατον, ἔχομεν καὶ τὴν ἐρμηνείαν...»⁶⁶.

(Συνεχίζεται)

Καθηγητῆς ΒΛΑΣΙΟΣ Ι. ΦΕΙΔΑΣ

64. MANSI, XXXI, 728.

65. MANSI, XXXI, 741.

66. MANSI, XXXI, 744-745.

60. MANSI, XXXI, 549.

61. MANSI, XXXI, 581-584.

62. MANSI, XXXI, 593.

63. MANSI, XXXI, 612.

Μιχαὴλ Γαλανοῦ
« Β Ι Ο Ι Α Γ Ι Ω Ν »

Κυκλοφοροῦν ἤδη καὶ οἱ 12 τόμοι ἀπὸ τὸ μνημειῶδες ἔργο τοῦ μεγάλου συγγραφέως. Ἀληθινὸ θησαύρισμα γιὰ κάθε βιβλιοθήκη. Ἐκδόση τρίτη, Ἀποστολικῆς Διακονίας.

ΟΙ ΤΡΕΙΣ ΙΕΡΑΡΧΑΙ ΚΑΙ ΤΟ ΝΟΗΜΑ ΤΗΣ ΕΟΡΤΗΣ ΤΩΝ ΔΙΑ ΤΟ ΕΘΝΟΣ*

Κατά την επέτειον τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου καὶ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου πρέπει νὰ ἀμιλλῶνται εἰς πανηγυρισμὸν ἢ Ὁρθοδοξία, ἢ γνησία Παιδεία¹ καὶ τὰ Ἑλληνικὰ Γράμματα, αὐτὸ τὸ ἔθνος τῶν Ἑλλήνων. Καὶ αὐτὴ ὁμως ἡ Οἰκουμένη, ἀσχετῶς δογματικῶν διαφορῶν, δικαιούται τὸ μερίδιόν της εἰς τὸν πανηγυρισμὸν αὐτῶν τῶν ἐπιφανεστάτων Ἑλλήνων, κορυφαίων Ὁρθοδόξων Ἱεραρχῶν καὶ μεγίστων Οἰκουμενικῶν Διδασκάλων², ἀφοῦ κυριολεκτικῶς «εἰς πᾶσαν τὴν γῆν ἐξῆλθεν ὁ φθόγγος αὐτῶν καὶ εἰς τὰ πέρατα τῆς οἰκουμένης τὰ ρήματα αὐτῶν»³.

Ἦδη ὑπὸ τῶν συγχρόνων των ἀπενεμήθησαν εἰς αὐτούς, ὡς προσωνυμίας των, ἐκεῖνοι οἱ χαρακτηρισμοί, ποὺ μόνον εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἀποδίδονται, εἰς τοὺς ἐλαχίστους ἀνά τοὺς αἰῶνας ἐκλεκτούς, καὶ ἀκόμη σπανιότερον ἀντέχουν εἰς τὴν οἰκουμενικὴν ἀναγνώρισιν καὶ εἰς τὴν ἀδυσώπητον δοκιμασίαν τῶν αἰῶνων τῆς πολυκυμάντου πανανθρωπίνης ἱστορίας.

Ὅπως καὶ τότε, ἔτσι καὶ σήμερον τὰ ὀνόματα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἀναποσπᾶστως συνδέονται μὲ τὰ προσωνύμια ἐκεῖνα, τὰ ὁποῖα δικαίως τοὺς ἀπενεμήθησαν⁴: «Μέγας» ὁ «πολύς» Βασίλειος Καισα-

ρείας, «Θεολόγος» (δεύτερος μετὰ τὸν Εὐαγγελιστὴν Ἰωάννην) ὁ θεῖος Γρηγόριος ὁ Νανζιανζηνός καὶ «Χρυσόστομος» ὁ Κωνσταντινουπόλεως Ἰωάννης, τὸ προσωνύμιον τοῦ ὁποίου καθιερώθη ὡς πληθρες ὑποκατάστατον τοῦ ὀνόματός του⁵.

Πρέπει νὰ ὑπογραμμισθῇ ὅτι καὶ οἱ Τρεῖς, ἐνῶ ἔζων ἀκόμη, κατέλαβαν τὴν ἀρμόζουσαν δι' αὐτούς ἐξέχουσαν θέσιν εἰς τὴν ἱστορίαν ὄχι μόνον τὴν Ἐκκλησιαστικὴν, ἀλλὰ καὶ τὴν Παγκόσμιον. Ὅμως δὲν ὑπολείπεται εἰς λαμπρότητα ἡ θέσις ποὺ κατέχουν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι εἰς τὴν ἱστορίαν τοῦ Πολιτισμοῦ, ἰδιαίτερος μάλιστα τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ⁶, ἀπὸ

χῶν, Ἀθῆναι 1972², ἰδιαίτερος εἰς τὰς σελ. 6 ἐξ. (περὶ τοῦ Μ. Βασιλείου), σελ. 13 ἐξ. (περὶ τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου) καὶ σελ. 18 ἐξ. (περὶ τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσόστομου), ὅπου καὶ τὰ σχετικὰ στοιχεῖα μετὰ παραπομπῶν.

5. Ὁ προγενέστερος τοῦ Ἰωάννου Δίων Κοικκιανός (40-117 μ.Χ.) ἀπὸ τὴν Προῦσαν τῆς Βιθυνίας ἀπεκλήθη «Χρυσόστομος» ἀπὸ τοὺς ἀκροατὰς του. Ὅμως εὐλογον εἶναι τὸ ἐρώτημα: Πόσοι ἄρα γε ἐνθυμοῦνται ἢ καὶ γνωρίζουν τοῦτο; Χαρακτηριστικὴ διὰ τὸν Ἰωάννην Χρυσόστομον εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ ἐγκρίτου Ἐκκλησιαστικοῦ Ἱστορικοῦ καὶ πολὺ γνωστοῦ Καινοδιαθηκολόγου Κ. ALAND, Kirchengeschichte in Lebensbildern, Teil I, Berlin 1962³, σελ. 249: «Τὸ προσωνύμιον τοῦ ἀπέκτησε τόσῃ βαρύτητα, ὥστε ἐξετόπισε τὸ καθ' αὐτὸ ὄνομα σχεδὸν τελείως καὶ χρησιμοποιεῖται ὡς ἐπώνυμον».

6. Διαφορετικὴν ἀποψιν ἔχει ὁ Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, Ἱστορία τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος, τομ. I, Ἀθῆναι 1976, ἰδία σελ. 19 ἐξ., 34 κλπ., ποὺ δὲν ἀναγνωρίζει τὴν σημασίαν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν διὰ τὸν Εὐρωπαϊκὸν Πολιτισμὸν, ὅσον καὶ ἂν ὀμιλῇ μετὰ σεβασμοῦ περὶ αὐτῶν. Βεβαίως 20 ἔτη πρὸ τῆς ἐν λόγω ἐκδόσεως ὁ αὐτὸς διαπρεπὴς συγγραφεὺς εἰς τὸ ἐπίσης γνωστὸν του ἔργον: Πέντε Ἀθηναϊκοὶ Διάλογοι, 51 ἕως 529 μετὰ Χριστόν. Ἑλλάς καὶ Χριστιανισμός, Ἀθῆναι 1956 περιλαμβάνει εἰς τὰ πρόσωπα τοῦ τρίτου διαλόγου του καὶ τοὺς Μ. Βασίλειον καὶ Γρηγόριον Θεολόγον, τῶν ὁποίων μάλιστα παραθέτει ἐπιλεγμένα ἀποσπάσματα τοῦ συγγραφικοῦ των ἔργου, πράγμα ποὺ δηλώνει ὅτι οἱ Μεγάλοι αὐτοὶ Πατέρες δὲν τοῦ ἦσαν ἀγνωστοί. Πῶς λοιπὸν ἐξηγεῖται ἡ καταφανὴς ὑποτίμησις τῆς πολιτισμικῆς των σημασίας, ὅπως καὶ ἡ μονομερὴς θεώρησις τοῦ Βυζαντίου, ποὺ διαπιστοῦται εἰς τὴν ἰκανὰ ἔτη μεταγενεστέρων ἐκδοσιν τῆς «Ἱστορίας τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ Πνεύματος»; Εἶναι δὲ χαρακτηριστικὸν ὅτι εἰς τὸν πρόλογον αὐτοῦ τοῦ ἔργου του ὁ πολυμαθὴς καὶ τόσον ταλαντούχος συγγραφεὺς τονίζει ὅτι: «ἡ βασικὴ διαφορὰ ἀπὸ τὰς παλαιότερας ἐκδόσεις τοῦ ἔργου ἀναφέρεται στὸ Βυζάντιον» εἰς τὸ ὅποιον ἔδωκε εἰς τὴν νέαν αὐτὴν ἐκδοσιν «τὴν θέσιν ποὺ τοῦ ἀξίζει στὴν ἱστορία τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πνεύματος» (μν. ἔργ., σελ. 10). Ἄλλ' ἄρα γε ἀξίζει εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας ἡ «θέσις» ποὺ τοὺς δίδει π.χ. εἰς τὰς σελ. 19, 20, 34 κλπ. ἢ ἡ «θέσις» ποὺ δίδει εἰς τὸ Βυζάντιον π.χ. εἰς τὰς σελ. 62, 78 ἐξ. κλπ.; Φαίνεται ὅτι ὁ Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ποὺ μὲ τὴν γνωστὴν χαρακτηριστικὴν του ἐντιμότητα δὲν ἐδίστασε νὰ ἀναγνωρίσῃ, ὅπως εἶδομεν, ὅτι εἶχεν ὑποτιμῆσει καὶ τὸ Βυζάντιον, δὲν κατώρθωσεν ἐν τέλει, παρὰ τὴν καλὴν του προαίρεσιν, νὰ ὑπερβῇ τὴν καταλυτικὴν, εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν, βαθυτάτην ἐπιτροπὴν τῆς Δυτικῆς σκέψεως καὶ στάσεως ἐναντὶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἀνατολῆς καὶ τῶν μεγάλων ἀναστημάτων της. Ἦ ἔντονος καὶ διάχυτος εἰς τὸ ἔργον του γοητεία τῆς Δύσεως, ποὺ τοῦ

* Ἡ ὀμιλία αὐτὴ ἐξεφωνήθη εἰς τὸν καθεδρικὸν Ἱ. Ναὸν τῆς Ἁγίας Σοφίας τοῦ Λονδίνου τὴν 30.1.1989 κατὰ τὴν ἐπίσημον πανηγυριν τῆς μνήμης τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἐπιβλητικοῦ 150ημεροῦ ἑορτασμοῦ τῶν Ἑλληνικῶν Γραμμάτων ἐκ μέρους τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Οὐατείων καὶ Μ. Βρετανίας, ποὺ ὀργανώθη μὲ πρωτοβουλίαν τοῦ Σεβ. Ἀρχιεπισκόπου της κ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ καὶ συνεργασίαν τοῦ ὑπὸ τὴν προεδρίαν του Κεντρικοῦ Ἐκπαιδευτικοῦ Συμβουλίου τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, ἀλλὰ καὶ ὄλων τῶν παραγόντων τῆς Ἑλληνικῆς Ὁμογενείας, ἐνεργὸν δὲ συμμετοχὴν τῆς Ἑλληνικῆς Παροικίας καὶ τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας καὶ τῆς Κυπριακῆς Ὑπᾶτης Ἀρμοστείας.

1. «Κατ' ἄγραφον νόμον, ἀπὸ αἰῶνων ὑφιστάμενον, ἡ ἡμέρα αὕτη θεωρεῖται ὡς ἑορτὴ τῆς Παιδείας καὶ τῶν γραμμάτων καθόλου» διαπιστώνει ὁ Δ. Σ. ΜΠΑΛΑΝΟΣ, Διατὴ ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐθεσπίσθη ὡς ἑορτὴ τῆς Παιδείας, Ἀθῆναι 1948, σελ. 3. Πρβλ. ἐπίσης Α. Ι. ΦΙΛΙΠΠΙΔΟΥ, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ τὰ ἰδανικὰ τῆς παρ' ἡμῶν Παιδείας, Ἀθῆναι 1949, ὅπου καὶ πολὺ ἐνδιαφέρουσα ὄλη, ἰδιαίτερος εἰς τὰς ὑποσημειώσεις του.

2. Ἡ ὀνομασία τῆς ἑορτῆς τονίζει τὴν οἰκουμένην καὶ τὴν οἰκότητα τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, τοὺς ὁποίους πάντοτε ἡ Ἐκκλησία μνημονεῖ ὡς «οἰκουμενικοὺς μεγάλους διδασκάλους». Βλ. Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένης καὶ ἰδία τῶν Ἑλλήνων, Ἀθῆναι 1955, ἐιδικώτερον δὲ πρβλ. Γ. Ι. ΚΟΝΙΔΑΡΗ, Ὁ Μέγας Βασίλειος, πρότυπον οἰκουμενικοῦ ἐκκλησιαστικοῦ ἡγέτου, Ἀθῆναι 1966.

3. «Κοινωνικὸν» τῆς ἑορτῆς. Ψαλμ. 18,5.

4. Σχετικῶς μὲ τὰς προσωνυμίας αὐτὰς καὶ τοὺς λοιποὺς χαρακτηρισμοὺς των παραπέμπομεν εἰς τὴν εὐρύτερον γνωστὴν περισπούδαστον ὀμιλίαν τοῦ Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Ἡ διὰ μέσου τῶν αἰῶνων ἐπιβίωσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν,

εκείνην πού κατέκτησαν εἰς τὴν Ἐκκλησιαστικὴν Ἱστορίαν, ἐφ' ὅσον ὑπῆρξαν οἱ θεμελιωταί, οἱ πρωταγωνισταὶ καὶ οἱ αὐθεντικώτεροι ἐκφρασταὶ τοῦ Χριστιανικοῦ Χρυσοῦ αἰῶνος.

Ἐξ ἄλλου εἶναι πολὺ χαρακτηριστικὸν καὶ τὸ ἀσύνηθες γεγονός ὅτι ἀμέσως μετὰ τὴν ἐκδημίαν των ἡ ἀμόθυμος τῆς Ἐκκλησίας συνειδησις ἀνεγνώρισε τὸ μέγα κύρος καὶ τὴν ἐξαιρετικὴν αὐθεντίαν των καὶ τοὺς ἐνέταξε διὰ τὴν ὅλην λαμπρὰν καὶ ἔνθεον πολιτείαν των εἰς τοὺς μεγάλους καὶ ἐπιφανεστάτους ἀγίους Πατέρας τῆς, ὅπως τοῦτο δὲν ἄργησε νὰ συμβῆθῃ καὶ εἰς τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν⁷.

Καθόλου ὀλιγώτερον χαρακτηριστικὸν εἶναι καὶ τὸ ὅτι καθημερινῶς διερύνεται ὄχι μόνον ἀριθμητικῶς, ἀλλὰ καὶ γεωγραφικῶς καὶ ἐθνολογικῶς ὁ κύκλος τῶν θαυμαστῶν καὶ θιασωτῶν των, ὅπως ἐμφαίνει εἰς τὰς ἡμέρας μας ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία⁸.

Πράγματι εἰς ποῖον πεπαιδευμένον ἄνθρωπον σήμερον οὐδὲν σημαίνουν τὰ ὀνόματα: Μέγας Βασίλειος, Γρηγόριος Θεολόγος καὶ Ἰωάννης Χρυσόστομος; Ὑπάρχει ἄραγε καλλιεργημένος ἄνθρωπος πού ἀγνοεῖ ὅτι ἐκεῖνοι ἀποτελοῦν πάντοτε τὰ ὑπέροχα πρότυπα βαθυτάτης κλαστικῆς Παιδείας, τὰς ἀσπειρευότους πηγὰς ἐνθους σοφίας, τὰς ὑψηλοτέρας κορυφὰς τοῦ προφορικοῦ καὶ τοῦ γραπτοῦ λόγου, τὰ μέτρα γνησιότητος τοῦ πνευματικοῦ ἀνθρώπου, τὰ λαμπρότατα ὑποδείγματα πλήρους ἑναρμονίσεως θεωρίας καὶ πράξεως, κηρύγματος καὶ βιοτήs, τοὺς αὐθεντικὸς ἐκφραστὰς ἀνυπερβλήτου χριστιανικοῦ ἔθους;

Αἱ διαφοροὶ πτυχαὶ — καὶ εἶναι πράγματι ἐκ-

ῆσκήθη ἐκεῖ κατὰ τοὺς φοιτητικὸς του χρόνους, ἡμπόδισε, ὡς φαίνεται, τὸ κατὰ τὰ ἄλλα σπινθηροβόλον του πνεύμα νὰ προχωρήσῃ εἰς πραγματικὴν ἀνακάλυψιν τῶν μεγάλων Ἑλλήνων Πατέρων, ἀλλὰ καὶ αὐτοῦ τοῦ Βυζαντινοῦ. Ἡ γνῶσις του διὰ τὰ μεγέθη ταῦτα διακρίνεται μὲν διὰ τὴν εὐρύτητά της δὲν εἰσχωρεῖ ὁμως καὶ εἰς βάθος, ἴσως διότι δὲν διέθετε τὰς εἰς τοῦτο ἀπαραιτήτους προϋποθέσεις, τοῦλάχιστον εἰς τὸν ἀπαιτούμενον βαθμόν. Θεωρῶ χρησίμων νὰ σημειώσω ὅτι διακρηπείστατος Ἐκκλησιαστικὸς Ἱστορικὸς καὶ Πατρολόγος, τοῦ ὁποῦ μάλιστα εἰς τὴν ἐπιμαχον σελ. 19 τοῦ μν. ἔργ. ὁ Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ χρησιμοποιεῖ τὸ ἔργον καὶ ρητὰ τὸν ἐπικαλεῖται, ὁ HANS FREIHERR VON CAMPENHAUSEN, Griechische Kirchenväter, Stuttgart 1956, σελ. 90 ἐξ, ἐπισημαίνει σχολιάζων τὴν «περίφημον ἐπιστολὴν 14» τοῦ Μ. Βασιλείου «Γρηγορίῳ ἐταίρῳ» (ΒΕΠΕΣ 55, σελ. 35) ὅτι: «ist die erste in der Tiefe empfundene Schilderung einer Landschaft, die die abendländische Welt kennt - ein antikes Idyll, das doch etwas Ahnungsvolles und Unbegreiflicher in sich aufgenommen hat, das die überlieferten Formen geheimnisvoll überströmt». Ἡ σπουδαία αὐτὴ διαπίστωσις περὶ τῆς πράγματι ρηξικελεύθου συμβολῆς τοῦ Μ. Βασιλείου εἰς τὴν αἰσθητικὴν καὶ λογοτεχνίαν τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου ἀντικρούει ὅσα ὁ Π. ΚΑΝΕΛΛΟΠΟΥΛΟΣ, ἐνθ. ἀν. ὑποστηρίζει περὶ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἀλλὰ καὶ τοῦ Βυζαντινοῦ.

7. Βλπ. ἀνωτέρω ὑποσημ. 4, ὅπως ἐπίσης Π. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς διδάσκαλοι τῆς Οἰκουμένηs..., σελ. 3 ἐξ.

8. Διὰ τὴν πληρεστέραν ἐνημέρωσιν ἐπὶ τῆς γενικῆς καὶ εἰδικῆς βιβλιογραφίας προχειρῶς παραπέμπωμεν εἰς ΒΕΠΕΣ τόμ. 51, σελ. 172-184 καὶ τόμ. 58, σελ. 153-154 καὶ FR. M. YOUNG, From Nicaea to Chalcedon, London 1983, σελ. 368-376 καὶ 384-390.

πληρικτικῶς πολλὰ καὶ βαρυσήμαντοι — τοῦ βίου, τῆς διδασκαλίας, τοῦ ἔργου καὶ γενικῶς τοῦ καθ' ὅλου ρόλου τὸν ὁποῖον διεδραμάτισαν αἱ τόσον μεγάλα καὶ ρηξικελεύθου αὐταὶ προσωπικότητες ἐρευνῶνται καὶ ἀποτιμῶνται μὲ τὸ αὐτὸ πάντοτε ἀδιάπτωτον ἐνδιαφέρον ὄχι μόνον ἐκ μέρους τῶν εἰδικῶν ὄλων τῶν κλάδων τῆς θεολογικῆς ἐπιστήμης⁹, ἀλλὰ καὶ ἐκ μέρους τῶν ἐκτὸς τοῦ περιβάλλου τῆς ἐπιστημῶν. Ἀσφαλῶς δὲν ἐννοῶ δὲ μόνον τοὺς Φιλολόγους, τοὺς Φιλοσόφους ἢ τοὺς Παιδαγωγοὺς καὶ τοὺς θεράποντας τῆς Ἱστορίας τῆς Λογοτεχνίας, ἀλλὰ καὶ τοὺς Κοινωνιολόγους, τοὺς Νομικοὺς, τοὺς Αἰσθητικὸς, τοὺς Ἱστορικοὺς τῆς Τέχνης, τοὺς Λαογράφους καὶ βεβαίως δὲν δικαιούμαι νὰ ἐξαιρέσω καὶ αὐτοὺς τοὺς ἐκπροσώπους τῶν Θετικῶν ἐπιστημῶν¹⁰.

9. Ἐνδεικτικῶς ἀναφέρω τὰς ἀξιολόγους θεολογικὰς ἐργασίας τῶν: ΠΑΝΑΓ. Ι. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ τὸ Κοινωνικὸν πρόβλημα, Ἀθήναι 1938², —, Ἡ Ἐργασία κατὰ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, Ἀθήναι 1958, ΠΑΝΑΓ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Ἡ Κοινωνιολογία τοῦ Μεγάλου Βασιλείου (Διατρ. ἐπὶ Ὑψηγείᾳ) Ἀθήναι 1951, ΚΩΝΣΤ. Δ. ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ, Ἡ οὐσία καὶ τὸ πολίτευμα τῆς Ἐκκλησίας κατὰ τὴν Διδασκαλίαν Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου (Διατρ. ἐπὶ Ὑψηγείᾳ), Ἀθήναι 1958, ΙΩΑΝΝΟΥ Ν. ΚΑΡΜΠΗ, Ἡ Ἐκκλησιολογία τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἀθήναι 1962, ΣΤΥΛ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ Γρηγόριος ὁ Θεολόγος καὶ αἱ προϋποθέσεις πνευματολογίας αὐτοῦ, Ἀθήναι 1971, ΜΑΡΚΟΥ Α. ΟΡΦΑΝΟΥ, Creation and Salvation according to St. Basil of Caesarea, Athens 1975, —, Ὁ Ἰῶς καὶ τὸ Ἅγιον Πνεῦμα εἰς τὴν Τριχολογίαν τοῦ Μ. Βασιλείου (Διατρ. ἐπὶ Ὑψηγείᾳ), Ἀθήναι 1976, ΠΑΝΑΓ. Χ. ΑΝΔΡΙΟΠΟΥΛΟΥ, Τὸ κείμενον τῆς Κ. Διαθήκης ὡς Ἐρμηνευτικὴ Ἀρχὴ στὸ ἐξηγητικὸν ἔργο Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ἀθήναι 1990.

10. Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ σημείωσις τοῦ Προέδρου, τότε, τοῦ Τμήματος Ἰωαννίνων (κατόπιν Πανεπιστημίου Ἰωαννίνων) ΓΕΩΡΓ. Ι. ΘΕΟΧΑΡΙΔΟΥ, εἰσηγουμένου περὶ τῆς ἐορτῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν (30.1.1970) ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐπισημοῦ ἐκείνου βήματος κατὰ τὰ προηγούμενα ἔτη ὡς ὁμιλητὰ περὶ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἶχον ἤδη παρελάσει ὁ λαογράφος, ὁ ἱστορικὸς ὁ κλαστικὸς φιλόλογος, ὁ καθηγητὴς τῆς Βυζαντινῆς Τέχνης, ἀλλὰ καὶ ὁ ἀστρονόμος καὶ ἐν τέλει ὁ φιλόσοφος, ΣΠΥΡ. Δ. ΚΥΡΙΑΖΟΠΟΥΛΟΥ, Τὸ Τόλμημα τῶν Φιλοσόφων Ἱεραρχῶν, Ἰωάννινα 1970, σελ. 5. Περαιτέρω σταχυολογοῦμεν ἀπὸ τὴν ὑπάρχουσαν βιβλιογραφίαν καὶ τὰ ἐξῆς, πού ἐμφαίνουν τὸ θεματολογικὸν εὖρος: ΕΜΜΑΝ. Ι. ΒΟΥΖΙΚΑ, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς Νομικοὶ, Ἀθήναι 1982, Κ. Ι. ΒΟΥΡΒΕΡΗ, Αἱ Ἀνθρωπιστικαὶ ἰδέαι Βασιλείου τοῦ Μεγάλου, Ἀθήναι 1955, ΤΗ. Α. C(K)ΟΡΕCEK, Social - Historical Studies in the Cappadokian Fathers (Diss), Brown University 1972, ΚΩΝΣΤ. ΔΥΟΒΟΥΝΙΩΤΟΥ, Περὶ διδασκόντων καὶ διδασκουμένων κατὰ τὸν Μέγαν Βασίλειον, Ἀθήναι 1923, ΝΙΚΗΦ. Ξ. ΕΛΕΟΠΟΥΛΟΥ, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς Λογοτέχναι, Ἀθήναι 1967, Η. J. FRINGS, Medizin und Artzt bei den griechischen Kirchenvätern bis Chrysostomes (Diss), Bonn 1959, S. GIET, Les idées et l' action sociales de Saint Basile le Grand, Paris 1941, ΕΥΑΓΓ. Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Ἡ Αἰσθητικὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, Ἀθήναι 1971, ΣΤΥΛ. Γ. ΚΑΨΩΜΕΝΟΥ, Ἡ Ἱστορικὴ Διαμόρφωσις τοῦ Ἑλληνοχριστιανικοῦ Πολιτισμοῦ, Θεσσαλονίκη 1953, Β. ΚΕΚΗ, Ὁ Μέγας Βασίλειος καὶ ἡ Ἱατρικὴ, Ἀθήναι 1959, ΦΑΙΔ. Ι. ΚΟΥΚΟΥΛΕ, Βασιλείου τοῦ Μεγάλου Δόξαι Παιδαγωγικαί, Ἀθήναι 1907, —, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι ὡς Παιδαγωγοί, Ἀθήναι 1952, ΕΜΜΑΝ. ΚΡΙΑΡΑ, Οἱ Τρεῖς Μεγάλοι Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας καὶ τὰ Ἀρχαῖα Γράμματα, Θεσσαλονίκη 1965, ΣΤΙΑΠΩΝΟΣ Π. ΚΥΡΙΑΚΙΔΟΥ, Ἑλληνικὴ Παιδεία καὶ Χριστιανισμός, Θεσσαλονίκη 1932, Κ. Δ. ΜΟΥΡΑΤΙΔΟΥ, Ἱατρικὴ τοῦ σώματος, τύπος τῆς κατὰ ψυχὴν θεραπείας κατὰ τὴν διδασκαλίαν τοῦ

Και σήμερα ακόμη πού η ηλεκτρονική ήνοιξε εύρυτάτους ορίζοντας εις τὰς δυνατότητας τῆς ἐπισημονικῆς ἐρεύνης ἀποτελεῖ κοινὸν τόπον ἢ διαπίστωσης ὅτι δὲν εἶναι ἐφικτὸν εἰς καὶ μόνος, ἔστω καὶ ἐάν ἀφιερῶσιν εἰς τοῦτο ὀλόκληρον τὸν βίον του, νὰ κατορθώσῃ μετὰ τὴν ἐρευνᾶν του νὰ καλύψῃ πλήρως καὶ τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, ὅταν καὶ αὐτὴ μόνη ἢ ἀπλῆ ἀνάγνωσις τοῦ ὀγκώδους συγγραφικῆς τῶν ἔργου ἀπαιτεῖ χρόνον πολὺν.

Δὲν θὰ ἦτο ὑπερβολικὸς ὁ ἰσχυρισμὸς ὅτι ἡ βιβλιογραφία — χωρὶς νὰ συμπεριλάβω τὰς ἐκδόσεις τῶν ἔργων τῶν — πού ἀναφέρεται εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας¹¹ ὡς πρὸς τὸν ἀριθμὸν, τὴν ἔκτασιν καὶ πρὸ παντὸς ὡς πρὸς τὴν θεματικὴν ποικιλίαν ἀντέχει τὴν σύγκρισιν μετὰ τὰς ἀντιστοίχους βιβλιογραφίας τῶν μεγάλων μορφῶν τοῦ Παγκοσμίου Πολιτισμοῦ, ὅπως εἶναι ὁ Ὅμηρος, ὁ Σωκράτης, ὁ Πλάτων καὶ ὁ Ἀριστοτέλης ἢ ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἀπὸ τὸν προχριστιανικὸν κόσμον καὶ αὐτὸς «ὁ πρῶτος μετὰ τὸν Ἐνα» Παῦλος ἀπὸ τὸν χριστιανικὸν κόσμον.

Ἄλλὰ ἀεὶ οὐρανοῦ τοῖς Οὐρανίοις ἔπρεπε καὶ τὰ ἐγκώμια: / Ἀγγελικὸς ὕμνος τοῖς Θεοῖς ἀρμόδιος / θεοὶ γὰρ κατὰ μέθεξιν, / οἱ τὸν φύσει καὶ μόνον Θεὸν ἔχοντες, / ζῶντα ἐν αὐτοῖς καὶ φθειγόμενον». / ὅπως ἀκούουεν ἀπὸ τὴν ὠραίαν καὶ πλουσίαν ὕμνογραφίαν τοῦ Ὁρθρου τῆς ἑορτῆς¹².

Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι εἶναι πρωτίστως κορυφαῖοι μεγάλοι Πατέρες, στυλοβάται καὶ ἀμύντορες τῆς Ὁρθοδόξιας, ἀθηντικώτατοι ἐκφραστοὶ καὶ Οἰκουμηνικοὶ Διδάσκαλοι τῆς. Ὅμως εἰς αὐτὸν τὸν βαρυσήμαντον καὶ πολὺπλευρον ρόλον τῶν διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὴν ὀρθοδοξίαν τῆς δὲν προτίθεται νὰ στραφῇ ὁ παρῶν λόγος μετὰ τὴν βεβαιότητα ὅτι εἰς τὰς γενικὰς τουλάχιστον γραμμὰς του ὁ ρόλος αὐτὸς εἶναι μαζὶ μετὰ τὸν βίον του ὁ εὐρύτερον καὶ περισσότερον γνωστός. Ἄλλωστε ἡ τόσον εὐγλωττος πλουσία ὕμνογραφία τοῦ Ἐσπερινοῦ καὶ τοῦ Ὁρθρου τῆς ἑορτῆς τῶν, πού διατρανώνει ἀθηντικῶς τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας, ἀποτιμᾷ τὴν καθόλου σημασίαν τῆς προσωπικότητός των καὶ τῆς προσφορᾶς των

διὰ τὴν Ἐκκλησίαν. Πόσα δὲν ἐκφράζουν χαρακτηρισμοὶ καὶ φράσεις πού ἀναφέρονται εἰς ἐκείνους ὅπως: «Τῆς Τριάδος οἱ πρόμαχοι, εὐσεβείας οἱ πρόβουλοι» / «οἱ μετὰ τοὺς Δώδεκα τρεῖς Ἀπόστολοι»¹³ / «τῆς Ἐκκλησίας τὰ μεγάλα προπύργια, οἱ στύλοι τῆς εὐσεβείας...» / «οἱ ὀδηγοὶ πρὸς τὰ ἄνω τοῦ Παραδείσου αἱ εἰσοδοὶ»¹⁴ / «οὐρανοβάμονες ἐπίγειοι Ἄγγελοι τοῦ κόσμου ἢ σωτηρία»¹⁵ / «πανάγιοι διδάσκαλοι»¹⁶ / «ἐστερέωσαν τὴν Ἐκκλησίαν αὐτῶν θεοὶς δόγμασι»¹⁷ / «ἱεροὶ καὶ θεόφθογγοι κήρυκες, ἢ κορυφὴ τῶν διδασκάλων»¹⁸ / «ἀδυνατοὶ καὶ ἄμαχοι τῆς Θεότητος σύμμαχοι»¹⁹ / «ὑπερμεγέθεις φωστῆρες»²⁰ / «ἐπουράνιοι μυσταγωγοὶ»²¹ / «τῶν θεοφόρων πρωτοστάται»²² / «οὐρανομύσταται...» / «ἀκραιφνέστατοι Θεολόγοι»²³ / «ἰσαπόστολοι ἐν χάριτι...» / «ποιμένες Χριστομίμητοι διὰ πίστεως...» / «ἐπίγειοι Ἄγγελοι, βροτοὶ οὐράνιοι»²⁴ / ; Ἀλλ' οἱ πανηγυριζόμενοι Τρεῖς Ἱεράρχαι — ὅπως χαρακτηριστικῶς ὑπεγράμμισε πρὸ ἐτῶν σεπτὸς μας σοφὸς διδάσκαλος — «ὑπῆρξαν ἐκπαλαὶ καὶ τοῦ Ἐθνους μεγάλοι διδάσκαλοι καὶ πνευματικοὶ ἡγεμόνες καὶ πατέρες, εἰς οὓς ὀφείλει τοῦτο κατὰ μέγα μέρος τὴν πνευματικὴν αὐτοῦ ἐν τῇ χριστιανικῇ κολυμβήθρα ἀναγέννησιν καὶ τὸ εὖ ζῆν, ἐν μέρει δὲ καὶ αὐτὴν τὴν ἐν τῷ μέσῳ τοῦ βυζαντινοῦ κόσμου διατήρησιν τῆς ἐθνικῆς αὐτοῦ συνειδήσεως. Τοιοῦτοι δὲ παρέμειναν οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι οὐ μόνον κατὰ τοὺς βυζαντινοὺς χρόνους, ἀλλὰ καὶ καθ' ὅλην τὴν μακρὰν καὶ ζοφερὰν περίοδον τῆς ξενικῆς κατακτήσεως, καθ' ἣν ἐξηκολούθουν νὰ ἐμπνέωσι τὸ δουλεῦον γένος»²⁵.

Ὁ πράγματι τόσον σπουδαῖος διὰ τὸ Ἔθνος μας ρόλος αὐτὸς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν δὲν φαίνεται ὅτι εἶναι εἰς τὰς ἡμέρας μας ἰδιαιτέρως καὶ εὐρύτερον γνωστός, καὶ πάντως δὲν ἐξαιρεται ὅπως θὰ ἤρμοζε. Ἐθεώρησα λοιπὸν ὡς ἀναγκαῖον νὰ συγκεντρώσωμεν σήμερον τὴν προσοχὴν μας εἰς τὸν ρόλον καὶ εἰς τὴν σημασίαν τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν διὰ τὸ Ἑλληνικὸν Ἔθνος. Στοιχειοθετεῖ ἄλλωστε τοῦτα καὶ τὸ πραγμα-

13. Β' Στιχηρὸν Προσόμιον εἰς τὸ «Κύριε ἐκέκραξα» τοῦ Μεγ. Ἐσπερινοῦ.

14. Α' Στιχηρὸν Προσόμιον (ποίημα Νείλου Ξανθοπούλου) τοῦ Μεγ. Ἐσπερινοῦ.

15. Β' Στιχηροῦ Προσόμιον (ποίημα Νείλου Ξανθοπούλου) τοῦ Μεγ. Ἐσπερινοῦ.

16. Δοξαστικὸν τῶν αὐτῶν Στιχηρῶν Προσομίων.

17. Β' Κῆθισμα μετὰ τὸν πολυέλεον τοῦ Ὁρθρου.

18. Κοντάκιον τῆς ἑορτῆς.

19. Β' Τροπάριον τῆς Ὁδῆς ἢ τῶν Ἁγίων (κατὰ τὸ «Ἐπταπλασίως κάμινον»).

20. Γ' Τροπάριον τῆς ὡς ἄνω Ὁδῆς.

21. Α' Μεγαλυνάριον (Ἐτέρου τῶν Ἁγίων, «Ἐξέστη ἐπὶ τοῦτῳ»).

22. Α' Στιχηρὸν Προσόμιον εἰς τοὺς Αἰνους.

23. Β' Στιχηρὸν Προσόμιον εἰς τοὺς Αἰνους.

24. Γ' Στιχηρὸν Προσόμιον εἰς τοὺς Αἰνους.

25. ΠΑΝΑΓ. Ι. ΜΗΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Ἡ διὰ μέσου τῶν αἰώνων ἐπιβίωσις τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, σελ. 26 ἐξ. Αἱ ὑπογραμμίσεις εἶναι τοῦ συγγραφέως.

Μ. Βασιλείου, Ἀθήναι 1968, ΠΑΝΑΓ. Ι. ΜΗΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, βλ. ὑπόσημ. 9, ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, Ἡ Συμβολὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν Πολιτισμὸν, Ἀθήναι 1950, —, Ἡ Δύσις τοῦ Ἀρχαίου Κόσμου καὶ ἡ Συνάντησις του μετὰ τὸν Χριστιανισμὸν, Ἀθήναι 1965, —, Μορφὴς ἀπὸ τὸν Τέταρτον Αἰῶνα μ.Χ. Ἱστορικὴ Εἰσαγωγή στὸ «Λόγο πρὸς τοὺς Νέους» τοῦ Μεγάλου Βασιλείου, Ψυχικὸ 1972, Β. ΤΡΕΥΣΚΕΡ, Politische und sozialgeschichtliche Studien zu den Basilien Briefen (Diss), Frankfurt - Bonn 1961, ΧΑΡΙΤ. Χ. ΧΑΡΙΤΩΝΙΑΔΟΥ, Λόγος εἰς τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχας, Θεσσαλονίκη 1936, Η. WEISS, Die Erziehungslehre der drei Kappadozier, Freiburg i. Br. 1903. Πρβλ. κατωτέρω ὑπόσημ. 101.

11. Εὐχῆς ἔργον θὰ ἦτο ἡ ἀποκάλυψις τῆς προσπαθείας συγκεντρώσεως καὶ συστηματικῆς κατατάξεως τῆς παλαιᾶς καὶ συγχρόνου σχετικῆς βιβλιογραφίας μετὰ τὴν βοήθειαν, βεβαίως, τῆς ηλεκτρονικῆς καὶ ἡ δημοσίευσις τῶν τίτλων τῆς.

12. Ἀπὸ τὸν Ὁρθρον τῆς ἑορτῆς, τροπάριον Ὁδῆς α' (πλαγ. δ'), κανόνος τῶν Ἁγίων (Ποιήματος Ἰωάννου Εὐχαΐτων).

τικόν νόημα του έορτασμού των υπό των Πανελλήνων ως έπιταγής έθνικής και ως στοιχειώδους ανταποκρίσεως έναντι του ιερού χρέους προς εκείνους, αλλά και προς το Έθνος, μάλιστα κατά την παρούσαν έποχήν.

Η εμφάνισις των Τριών Ίεραρχών εις τό προσκήνιον τής Ιστορίας έσθμανεν άσφαλώς τό άποφασιστικόν εκείνον γεγονός τό όποϊον άνέστειλε τήν παρακμήν του Έλληνισμού και άπέτρεψε τήν άπειλήν νά αφανισθῆ και ως Έθνος.

Είναι βεβαίως γεγονός ότι οί Τρεις Ίεράρχαι ούτε οί μόνοι ούτε οί πρώτοι ήσαν πού άντιμετώπισαν εις τήν πράξιν τήν σχέσηιν Χριστιανισμού και Έλληνισμού²⁶. Είχον προηγηθῆ άναστήματα όπως του Ίουστίνου του Φιλοσόφου και Μάρτυρος²⁷, του α΄ Αθηναίου φιλοσόφου χριστιανού²⁸ Αθηναγόρου, του Κλήμεντος του Αλεξανδρέως²⁹ και μάλιστα του Ωριγένης²⁹, αλλά και τόσων άλλων. Μήπως ό Μέγας Αθανάσιος³⁰, πρεσβύτερός των κατά τήν ήλικίαν, αλλά σύγχρονός των δέν έχρησιμοποίησε τήν ελληνικήν σχέψιν άναπτύσσων τό δόγμα τής Θεότητας

του Λόγου και διατυπών τουτο εις τό Σύμβολον τής Νικαίας³¹;

Όμως επίσης δέν πρέπει νά παραθεωρηται τό ότι μεταξύ του χριστιανικού κόσμου υπήρχον και αξιόλογοι εκκλησιαστικοί άνδρες³² οί όποιοι έτήρουν έπιφυλακτικήν στάσιν ή και άπέρριπτον τελείως τήν ελληνικήν σοφίαν, ακολουθούμενοι μάλιστα υπό μεγάλης μερίδος χριστιανών. Μεταξύ δέ αυτών υπήρχον και φανατικώτατοι έχθροι και άπηνείς διώκται παντός στοιχείου ελληνικού πού τό έθνώρουν έξαιρετικώς επικίνδυνον επειδή άπ' άρχής τό έταύτιζον προς τήν ειδωλολατρίαν³³.

Είναι δέ ένδεικτικόν ότι, όπως έπισημαίνει ό έπιφανής έθνικός μας ιστορικός Κωνσταντίνος Παπαρηγόπουλος³⁴, άκόμη και εις αυτούς τους μεταγενεστέρους χρόνους άπεφεύγετο ως ύποπτος ή χρήσις των όρων α΄ Έλλην», α΄ Ελληνικός» και εις αυτό τό Βυζάντιον.

(Συνεχίζεται)

ΝΙΚ. Π. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΗΣ

Καθηγητής του Πανεπιστημίου Αθηνών

26. Θεμελιώδες, βεβαίως, παραμένει επί του προκειμένου τό κλασσικόν έργον του μεγάλου έθνικού μας Ιστορικού ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥ ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, Ιστορία του Έλληνικού Έθνους, Βιβλία "Ογδοον και Ένατον. Βλπ. και ΠΑΝΑΓ. Γ. ΜΠΡΑΤΣΙΩΤΟΥ, Χριστιανισμός και Έλληνισμός εν άντιθέσει και συνθέσει, Αθήναι 1967²⁶, — Τά Έλληνικά Γράμματα και ή Έκκλησία (Πρακτικά τής Ακαδημίας Αθηνών, τόμ. 45, σελ. 150 έξ.) Αθήναι 1971. ΚΩΝΣΤ. Γ. ΜΠΙΟΝΗ, Εισαγωγή εις τήν Αρχαίαν Χριστιανικήν Γραμματείαν (96-325 μ.Χ.), Αθήναι 1974, όπου τό οικειόν κερ. «Συνάντησις Έλληνικής και Χριστιανικής Γραμματείας», σελ. 38 έξ., και τήν εκεί σχετικήν βιβλιογραφίαν. ΠΑΝΑΓ. Γ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Έλληνική Πατρολογία, τόμ. Α΄, Θεσσαλονίκη 1976, τό οικειόν κερ. «Οί Πατέρες και ή Έλληνική Σκέψις», σελ. 99 έξ. επίσης τόμ. Β΄ Θεσσαλονίκη 1978, όπου περί τής Θεολογίας των Απολογητών, σελ. 561 έξ., 580 έξ., 594 έξ., 607 έξ.

27. Άξια ιδιαιτέρας προσοχής είναι όσα περί τής σημασίας του Ίουστίνου ως του «πρώτου» εις τήν θεώρησιν του Χριστιανισμού εις τό «πνεύμα των Έλλήνων» έπισημαίνει ό von CAMPENHAUSEN, Griechische Kirchenväter, σελ. 14 έξ. Επίσης βλπ. ΑΝΔΡΕΑ ΘΕΟΔΩΡΟΥ, Η Θεολογία του Ίουστίνου, φιλοσόφου και μάρτυρος και αί σχέσεις αυτής προς τήν Έλληνικήν Φιλοσοφίαν, Αθήναι 1960, —, Η έπίδρασις τής Έλληνικής σκέψεως επί των Θεολογικών Σχολών τής Αλεξανδρείας και Αντιοχείας, Αθήναι 1983.

28. Βλπ. von CAMPENHAUSEN, μν. έργ., σελ. 32 έξ. τό οικειόν κεφάλαιον.

29. Βλπ. von CAMPENHAUSEN, μν. έργ. σελ. 43 έξ. τό οικειόν κεφάλαιον. Επίσης ΣΤΥΑ. Γ. ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΥ, Πατρολογία, τόμ. Α΄ Αθήναι 1977, σελ. 393 έξ. και ΠΑΝΑΓ. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Έλληνική Πατρολογία, τόμ. Β΄, σελ. 805 έξ., όπου και λεπτομερής σχετική βιβλιογραφία.

30. Βλπ. ΜΙΧΑΗΛ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΙΔΟΥ (μετέπειτα Αρχιεπισκόπος Αμερικής), Ο Μέγας Αθανάσιος και ή έποχή αυτού, Αθήναι 1937, von CAMPENHAUSEN, μν. έργ., σελ. 72 έξ. Σημειωτέον ότι ό Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ, Ιστορία του Έλληνικού Έθνους (έκδοσις ΑΓαλαξία), ακολουθούσα τήν β΄ έπιθεωρηθεϊσαν έκδοσιν, τελευταίαν ζώντος του συγγραφέως, του έτους 1886), Αθήναι 1969, Βιβλ. "Ογδοον, κερ. Β΄ σελ. 179, άναγνωρίζει τον Μ. Αθανάσιον ως «μεγαλοφυΐαν».

31. Ο JOHANNES QUASTEN, Patrology, vol III, Westminster, Maryland 1963³¹, σελ. 66, παρατηρεί: «A true disciple of Origen, he uses forms and concepts of Greek thought but fills them with a content taken from revelation», περαιτέρω δέ επεξηγεί τήν εν μέρος του Μ. Αθανασίου χρήση τής Έλληνικής Φιλοσοφίας. Πρβλ. όμως και τάς σχετικές κρίσεις του Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, μν. έργ. κερ. Γ΄ σελ. 234 έξ.

32. Προχείρωσ παραπέμπομεν εις ΜΙΧ. Δ. ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ, Η δύσις του Αρχαίου Κόσμου και ή συνάντησις του με τον Χριστιανισμόν, σελ. 14 και Π. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Έλληνική Πατρολογία, τόμ. Α΄ σελ. 100, πού άποδίδει εις τήν έχθρικήν στάσιν του Τατιανού και του Τερτυλλιανού έναντιον του Έλληνισμού «φυλετικά κίνητρα».

33. Βλπ. περί του Θεοφίλου Αντιοχείας και του έργου του «Προς Αυτόλυκον», ιδιαιτέρας δέ των γ΄ και δ΄ βιβλίων του, τήν σύντομον άνάλυσιν παρά Π. Κ. ΧΡΗΣΤΟΥ, Έλληνική Πατρολογία, τόμ. Β΄ σελ. 592 έξ. Εκεί σελ. 621 έξ. και περί του «Διασυρμού των έξω Φιλοσόφων», φερομένου υπό τό όνομα του Έρμεϊου. Επί του όλου θέματος βλπ. Κ. ΠΑΠΑΡΗΓΟΠΟΥΛΟΥ, μν. έργ. βιβλίον Ένατον, σελ. 25 έξ. (οικείαν παράγραφον: «Διάστασις προς τον αρχαϊόν Έλληνισμόν»), όπου υποστηρίζει κατακλείων τήν παράγραφον ότι «Οί αίρετικοί κατεδιώχθησαν ασυτρώως και ουδέ τουτο ήρεκεσαν» ή όρθοδοξία επεχείρησε νά προσβάλλη τήν αίρεσιν εν αυτή αυτης τῆ πηγῆ, εν τῆ ελληνική φιλοσοφία, ίνα κατοχυρώση τό χριστιανικόν δόγμα κατά πάσης αυτης έπιδρομῆς. Επί τουτω δέ ήγωνίσθη νά ύψωση τείχος άνυπέρβατον μεταξύ χριστιανισμού και ελληνισμού». Περὶ τῆς συμμαχίας Έθνικῶν και Άρειανῶν βλπ. ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ Κ. ΣΤΕΦΑΝΙΔΟΥ, Έκκλησιαστική Ιστορία, Αθήναι 1959³³, σελ. 146.

34. μν. έργ., σελ. 26 έξ. (οικεία παράγραφος «Περιπέτεια του των Έλλήνων όνόματος») σημειώνει ότι α΄ Η γλώσσα λοιπόν παρέμεινε κοινή· αλλά τό των Έλλήνων όνομα, γυμνωθέν τής αρχαίας εύκλεους έκδοχής, έλαβε τήν σημασίαν του ειδωλολάτρου· και έκτοτε τό τε όνομα τουτο και πάντα τά εξ αυτού παράγωγα, αέλληνικός, ελληνισμός, ελληνίζω, ελληνοφρονά, άπεκρούσθησαν και περιυβρίσθησαν υπό τής νέας πίστεως επί αιώνας μακρούς. Είναι πολύ χαρακτηριστικόν ότι και ό Μ. Αθανάσιος συμβάλλει εις τήν έπισημοποίησιν αυτης τῆς ταυτίσεως με τον γνωστόν του «Λόγον κατά Έλλήνων», ΒΕΠΕΣ 30, σελ. 31 έξ.

ΛΥΣΗ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ ΑΠΟ ΤΑ ΠΟΛΙΤΙΚΑ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΑ

Ἐξ ἀφορμῆς τοῦ γεγονότος, ὅτι καὶ στὴν Ὁρθόδοξη κοινωνία τῆς Κύπρου εἰσῆχθη ὁ πολιτικός γάμος καὶ εἰδικώτερον, ὅτι ἐδόθη τὸ δικαίωμα στὰ πολιτικά δικαστήρια αὐτῆς νὰ λύουν ἀπὸ τὴν 1.1.1990 ὄχι μόνον τὸν πολιτικό γάμο, ἀλλὰ καὶ αὐτὸν τὸν ἐκκλησιαστικό, θὰ θέλαμε νὰ ἐκθέσουμε ὠρισμένες παρατηρήσεις - ἀρχές, οἱ ὁποῖες νομίζουμε, ὅτι δὲν ἀφοροῦν μόνον στὴν Κυπριακὴ Πολιτεία, ἀλλὰ ἐνδιαφέρουν καὶ τὴν Ἑλληνικὴ καὶ γενικώτερα ὅλο τὸ χριστιανικὸ κόσμο.

1. Ἐν πρώτοις θὰ πρέπει νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι, γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσει κάποιος ἐπιτυχῶς τὸ θέμα τῆς λύσεως τοῦ γάμου γενικῶς καὶ μάλιστα τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ, καθὼς καὶ τὸ θέμα τοῦ ἀρμοδίου πρὸς τοῦτο ὄργάνου εἰδικώτερον, ὀφείλει λογικῶς καὶ μεθοδολογικῶς νὰ περιγράψει κατ' ἀρχάς, τί εἶναι ὁ γάμος καὶ μάλιστα ὁ χριστιανικὸς - ἐκκλησιαστικὸς.

«Ἀρχὴ παιδείσεως καὶ σοφίας ἢ τῶν ὀνομάτων ἐπίσκεψις», ἔλεγαν οἱ ἀρχαῖοι μας πρόγονοι.

2. Ἀκολουθώντας, λοιπόν, τὴν ἀνωτέρω ἀρχή, καταφεύγουμε κατὰ πρῶτον στὴν πιὸ παλαιὰ καὶ αὐθεντικὴ μαρτυρία τῆ σχετικῆς μετὰ τὸ θεσμὸ καὶ τῆ σύστασης τοῦ γάμου, ὅπως αὐτὴ ἀναφέρεται στὴ δημιουργία τοῦ ἀνθρώπου, καὶ ὅπως μᾶς τὴν παρέδωσε ὁ Μωυσῆς. Ἡ Γένεση συγκεκριμένως λέει: «Καὶ ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν ἀνθρώπον... ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐτούς» (Γεν. 1,27). Καὶ προσθέτει χαρακτηριστικῶς: «Ἐνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα αὐτοῦ καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ καὶ προσκολληθήσεται πρὸς τὴν γυναῖκα αὐτοῦ, καὶ ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν» (Γεν. 2,24). Ἡ μαρτυρία αὐτὴ μᾶς δείχνει καθαρὰ, ὅτι ὁ γάμος εἶναι ἐξ ἀρχῆς μία σταθερὴ καὶ ἀποκλειστικὴ ἔνωση ἑνὸς ἀνδρα καὶ μῆς γυναίκας ποὺ θέλουν νὰ ζήσουν μαζὶ, μακριὰ ἀπὸ ἄλλες διασπαστικὲς ἐπιδράσεις.

3. Τῆ δημιουργικὴ καὶ ἰδρυτικὴ αὐτὴ γιὰ τὸ γάμο θέση ἐπικύρωσε καὶ ὁ Ἰησοῦς Χριστός, ὅπως μᾶς πληροφοροῦν τὰ Εὐαγγέλια.

Ἔτσι ἐμφανίζεται σ' αὐτὰ ὁ Κύριος νὰ λέει στοὺς Φαρισαίους, ποὺ ἤθελαν νὰ τὸν πειράξουν καὶ ἔκαναν πὼς δὲν ἤξεραν, ἀν πρέπει ἕνας ἀνδρας νὰ χωρίζεται τὴ γυναῖκα του: «Οὐκ ἀνέγγυτε ὅτι ὁ κτίσας ἀπ' ἀρχῆς ἄρσεν καὶ θήλυ ἐποίησεν αὐτούς; καὶ εἶπεν Ἐνεκεν τούτου καταλείψει ἄνθρωπος τὸν πατέρα καὶ τὴν μητέρα καὶ κολληθήσεται τῇ γυναικὶ αὐτοῦ καὶ ἔσονται

αἱ δύο εἰς σάρκα μίαν... ὁ οὖν ὁ Θεὸς συνέζευξεν ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» (Ματθ. 19,3 ἐξ. Πρβλ. καὶ Μάρκ. 10, 2-9).

4. Ἐκτὸς ὅμως ἀπὸ τὶς θεῖες αὐτὲς μαρτυρίες ἔχουμε καὶ τὶς γνώμες τῆς ἐπιστήμης, τῶν κοσμικῶν θὰ λέγαμε συγγραφέων. Ἔτσι, σύμφωνα μετὰ τὸν ὀρισμὸ τοῦ ρωμαίου νομοδιδασκάλου Μοδεστίνου (ἀρχές τοῦ Γ' μ.Χ. αἰ.), «Γάμος ἐστὶν ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς συνάφεια, καὶ συγκλήρωσις τοῦ βίου παντός, θείου τε καὶ ἀνθρωπίνου δικαίου κοινωνία»¹.

Μετὰ τὸν ὀρισμὸ αὐτό, ὁ ὁποῖος κατὰ τὸν ΖΗΙΣΗΜΑΝ «ὡς πρὸς τὴν ἀλήθειαν καὶ τὴν σεμνότητα ὑπερβάλλει πάντας τοὺς ἄλλους ὀρισμοὺς... ἐκφράζεται ὅπως ἀκριβῶς ὁ τοῦ γάμου οὐσιώδης χαρακτήρ»².

5. Ἐπομένως ὁ θεσμὸς τοῦ γάμου ἐξ ἀρχῆς καὶ ἀπὸ τὴν πρώτη του ἐμφάνιση δὲν εἶναι μία ἀπλή, ἀνθρώπινη συνήθεια, ἐνέργεια ἢ πράξη, ἀλλὰ εἶναι ἕνας θεοῖδρυτος θεσμὸς, ὁ ὁποῖος μάλιστα συνάπτεται ἢ μᾶλλον πρέπει νὰ συνάπτεται θάσει καὶ τοῦ θείου δικαίου (Πρβλ. τὸν ὀρισμὸ τοῦ Μοδεστίνου).

6. Καὶ αὐτὰ μὲν ὡς πρὸς τὸ θεσμὸ τοῦ γάμου γενικῶς, ὅπως ἰδρύθηκε καὶ συνεστήθηκε ἀπὸ τὸ Δημιουργό. Ὅμως στὸ Χριστιανισμὸ τὰ πράγματα ἔχουν καὶ μία ἰδιαιτερότητα. Ὁ γάμος δὲν συνάπτεται μετὰ ἕνα ἀπλὸ συμβόλαιον, οὔτε ἀποτελεῖ μία ἀπλή σύμβαση. Στὸ Χριστιανισμὸ καὶ γιὰ τὴν Ἐκκλησίαν ὁ γάμος ἀποτελεῖ μυστήριον μέγα. Ἐκεῖ (ἢ μᾶλλον ἐδῶ) :

α) Ἔχουμε τὴν εὐλογία καὶ τὴν ἐγγύηση τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Ἐκκλησίας.

β) Εἰκονίζει τὸν ἄρρηκτο σύνδεσμο μεταξὺ Χριστοῦ καὶ Ἐκκλησίας καὶ θεμελιώνεται ἐπάνω σ' αὐτόν. Πρβλ. Ἐφεσ. 5, 22-33.

γ) Ἀκολουθεῖ τὴν ἀρχή: «Οὗς ὁ Θεὸς συνέζευξεν, ἄνθρωπος μὴ χωριζέτω» (Ματθ. 19,6 καὶ Μάρκ. 10,9). Ἄρα ἀνθρωπίνως εἶναι ἀδιάλυτος. Μόνο ὁ Θεὸς χωρίζει τὸ ἀνδρόγυνο διὰ τοῦ θανάτου ἢ καὶ διὰ τῆς Ἐκ-

1. J. ZHISHMAN - Μ. Ἀποστολοπούλου, Τὸ δίκαιον τοῦ γάμου, τόμ. Α', Ἐν Ἀθήναις 1912, σελ. 3, ὅπος. Πρβλ. καὶ Α. Χ. Κρασσᾶ - Χ. Πράτσικα, Σύστημα ἀστικῶ δικαίου, τόμ. Δ', Οἰκογενειακὸν δίκαιον, ἐκδ. Ε', Ἐν Ἀθήναις 1927, σελ. 6-7.

2. J. ZHISHMAN - Μ. Ἀποστολοπούλου, ὅπ. παρ., σελ. 179. Πρβλ. καὶ Παν. Μπούμη, Θεώρηση καὶ προβλήματα τοῦ πολιτικοῦ γάμου, Ἀθήνα 1985, σελ. 12.

κλησίας λόγω της καταπροδόσεως του ενός υπό του άλλου των συζύγων.

δ) Η σύναψη αυτή γίνεται βάσει του θείου δικαίου (Άγ. Γραφής - Ί. Κανόνων), το οποίο είναι αυθεντικό και αναλλοίωτο. Δεν μπορεί να το αλλάξει κανείς άνθρωπος.

ε) Σκοπός του γάμου αυτού δεν είναι ή άπλή συμβίωση, αλλά ή ολοκλήρωση, ή άγιασμός και ή τελείωση του άνδρου.

7. Έφ' όσον τά πράγματα έχουν έτσι, έφ' όσον δηλ. ή θεσις του γάμου είναι θείας βουλήσεως, θείας προελεύσεως, θείου δικαίου, έπεται, ότι και για τή λύση αυτού πρέπει να λαμβάνεται ύπ' όψιν και πάλιν ή θέληση του Δημιουργού, ή πρόβλεψη Αυτού, ή λόγος και ή νόμος Αυτού, γενικώς το δίκαιο που θέσπισε και θεσπίζει αυτός ή Δημιουργός και ή άπεσταλμένος αυτού Λόγος, ή Ίησους Χριστός.

8. Βάσει τούτων ή λύση του γάμου γενικώς δεν επιτρέπεται, δεν μπορεί να γίνει από άνθρωπο, ούτε με ανθρώπινο δίκαιο αντιστρατευόμενο στο θείο δίκαιο. Έτσι όρίζει ή Λόγος του Θεού, ή Ίησους Χριστός (Ίωάν. 1,1) και έτσι όρίζει ή νόμος του Θεού, το Ευάγγελιον, ή Άγία Γραφή.

Συγκεκριμένως, όπως είδαμε πιο πάνω, λέει: «δ ο υ ν ή Θ ε ο ς σ υ ν έ ζ ε υ ξ ε ν, ά ν θ ρ ω π ο ς μ ή χ ω ρ ι ζ έ τ ω». Και όταν του έφεραν ή Φαρισαίοι αντίρρηση και του είπαν, ότι ή Μωυσής επέτρεψε τή λύση του γάμου, ή Κύριος είπε με όλη του τήν αυθεντία: «Μωυσής προς τήν σκληροκαρδίαν ύμω ν έπέτρεψεν ύμιν άπολύσαι τας γυναίκας ύμω ν' ά π' ά ρ χ ή ς δ έ ο υ γ έ γ ο ν ε ν ο υ τ ω ς» (Ματθ. 19, 3-9. Πρβλ. και Μάρκ. 10, 2-11).

9. Έπαναλαμβάνουμε: Έφ' όσον ή γάμος ιδρύθηκε και θεσμοθετήθηκε από το Θεό και διέπεται από το θείο δίκαιο, έφ' όσον δηλ. είναι μία κοινωνία θ ε ι ο υ δ ι κ α ι ο υ, έπεται, ότι λύεται σύμφωνα με το θείο δίκαιο, ή μάλλον σύμφωνα με το θείο δίκαιο, με το άρχικό δίκαιο, δ έ ν λ ύ ε τ α ι. Τούτο τονίζει και ή Χριστός, όταν λέει «ά π' ά ρ χ ή ς δ έ ο υ γ έ γ ο ν ε ν ο υ τ ω ς». Δηλ. όταν ή γάμος εισήχθη στην ανθρώπινη κοινωνία, ήθελε το γάμο άδιάλυτο. Έπομένως, ούτε έκκλησιαστικός και πολύ περισσότερο ούτε πολιτικός παράγων έχει το δικαίωμα να λύει, να διαλύει, το γάμο.

10. Άλλ' έστω' εάν τυχόν κάποιος έχει άμφιβολία για τήν ισχύ, για τήν εφαρμογή της άνωτέρω άρχής στην περίπτωση ενός πολιτικού γάμου, όμως δεν μπορεί να έχει άμφιβολία για τήν περίπτωση του χριστιανικού - έκκλησιαστικού γάμου. Δεν μπορεί να έχει αντίρρηση για το μυστήριο του γάμου, το οποίο τελείται, συνάπτεται και διέπεται από τους άνωτέρω έκτεθέντες λόγους και κανόνες, ή όποιοι άναμφιδότως συνοψίζονται στους έπιγραμματικούς λόγους του Θεού, του Ίδρυτού του γάμου:

«Ο ο υ ν ή Θ ε ο ς σ υ ν έ ζ ε υ ξ ε ν, ά ν θ ρ ω π ο ς μ ή χ ω ρ ι ζ έ τ ω».

11. Κατά τή θεία, λοιπόν, και κατά τή φυσική τάξη, κατά το φυσικό δίκαιο, το «έξ άρχής» και κατά τήν άκρίβεια³ τή χριστιανική, ή θεσις του γάμου προσδιορίζεται από το άδιάλυτο, είναι άδιάλυτος. Είναι όμως ένδεχόμενο να τεθεί το έρώτημα: Κατ' άνάγκη, «κατ' οικονομία»⁴ δεν μπορεί να λυθεί ή γάμος κατά το παράδειγμα και του Μωυσή, το όποιο φαίνεται, ότι άνέχθηκε και ή Ίησους Χριστός;

Πράγματι ή Ίησους Χριστός έκτός της περιπτώσεως της πορνείας (Ματθ. 5,32 και 19,9) φαίνεται, ότι «διά τήν ανθρώπινην αδυναμίαν», ή μάλλον τή σκληροκαρδία, άνέχθηκε ή έστω και έδικαιολόγησε τήν περίπτωση, κατά τήν όποία ή Μωυσής επέτρεψε το διαζύγιο («άποστάσιον», Ματθ. 19,7 και Μάρκ. 10,4), χωρίς όμως να παραλείψει να τονίσει, τί γινόταν έξ άρχής, τί θεσμοθετήθηκε κατ' άρχάς στο από το Θεό δοθέν φυσικό δίκαιο και τί είναι το πρόπον.

12. Σ' αυτήν τή στάση του Ίησού Χριστού, στηριζόμενη και ή Έκκλησία και άπ' αυτή λαμβάνουσα θάρρος και για τήν πρόληψη ή άποφυγή δυσάρεστων οικογενειακών καταστάσεων και εξέλιξεων («διά τήν σκληροκαρδίαν») δέχθηκε - άνέχθηκε «κ α τ' ο ι κ ο ν ο μ ι α ν» ώρισμένες περιπτώσεις λύσεως του γάμου. Κατ' οικονομία, λοιπόν, ή Έκκλησία και όρμωμένη από τή διάθεση της αγάπης προς τους πάσχοντες ανθρώπους (συζύγους) λύει ώρισμένους γάμους, λαμβάνοντας πάντοτε ύπ' όψιν στον καθορισμό των λόγων λύσεως τή σύνδεση ουσιαστικά τούτων με το λόγο που

3. Ά κ ρ ί β ε ι α είναι κατά πρώτον το σύνολο της αυθεντικής έκκλησιαστικής παραδόσεως, το όποιο έχει επικυρωθεί από Οικουμενικές Συνόδους (Άγ. Γραφή - βροί - κανόνες). Ά κ ρ ί β ε ι α επίσης είναι ή πιστή και άκριτής τήρηση αυτής της έκκλησιαστικής παραδόσεως (Πρβλ. Π α ν. Μ π ο υ μ η, Κανονικόν Δίκαιον, Άθήνα 1989, σελ. 52-53).

4. Ο ι κ ο ν ο μ ι α δέ είναι ή ά ρ μ ο δ ι ω ς και από χριστιανική διάθεση - αγάπη πρόσκαιρη και λογική παρέκκλιση από τήν άκρίβεια των κανόνων, χωρίς μετακίνηση των δογματικών όρων, προς σωτηρία των ανθρώπων, ή όποιοι έρίσκονται έντός και έκτός της Έκκλησίας. (Πρβλ. Ά μ. Ά λ ι - β ι ζ ά τ ο υ, Η Οικονομία κατά το Κανονικόν Δίκαιον της Όρθόδοξου Έκκλησίας, Άθήνα 1949, σελ. 21, και Άρχιμ. Ί ε ρ ω ν ό μ ο υ Κ ο τ σ ώ ν η, Προβλήματα της Έκκλησιαστικής Οικονομίας, Έν Άθήναις 1957, σελ. 209).

ἀναφέρει ὁ Χριστός, ἦτοι, τὴν πορνεία - μοιχεία (Ματθ. 5,32 καὶ 19,9).

13. Τὴν οἰκονομία ὅμως αὐτὴ μπορεῖ νὰ τὴν ἐφαρμόζει καὶ νὰ τὴν χορηγεῖ μ ὀ ν ο ν ἡ Ἐκκλησία, διὰ μέσου τῶν ἀρμοδίων ἐκκλησιαστικῶν ὀργάνων τῆς, ἐπειδὴ ἀκριβῶς αὐτὰ ἐκπροσωποῦν καὶ τὸν Ἰησοῦ Χριστό. Ἀρμόδια δὲ ὄργανα εἶναι οἱ ἐπίσκοποι, οἱ ὁποῖοι παρέλαβαν τὴν ἐξουσία αὐτὴ ἀπὸ τὸν Ἰησοῦ Χριστό διὰ μέσου τῶν Ἀποστόλων μὲ τὴν Ἱερωσύνη (ἀποστολικὴ διαδοχὴ)⁵. Βεβαίως, διαδοχικῶς εἶναι δυνατὸ οἱ ἐπίσκοποι νὰ ἐξουσιοδοτοῦν καὶ τοὺς πρεσβυτέρους, ὅπως ἐπίσης μποροῦν ἱεραρχικῶς νὰ καταφεύγουν σὲ συνοδικὰ - ἐπισκοπικὰ σώματα γιὰ τὰ σημαντικώτερης φύσεως προβλήματα.

14. Ὅπωςδήποτε ὅμως πρέπει νὰ τονισθεῖ, ὅτι ἡ οἰκονομία δὲν μπορεῖ νὰ χορηγηθεῖ ἀπὸ λαϊκὰ πρόσωπα, τὰ ὁποῖα δὲν ἔχουν ἱερωσύνη, ὅσον ὑψηλὰ καὶ ἐὰν θρῖσκονται αὐτά. Τοιοῦτοτρόπως, οὔτε ὁ ἀνώτατος πολιτικὸς φορέας ἢ ἄρχοντας, οὔτε κανένας ἄλλος διορισμένος ἀπ' αὐτοὺς, ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ λύει κατ' οἰκονομία ἓνα ἐκκλησιαστικὸ γάμο. Αὐτοὶ δὲν εἶναι φορεῖς ἐκκλησιαστικῆς ἢ θείας ἐξουσίας, ἀλλὰ φορεῖς κοσμικῆς ἐξουσίας. Πολὺ διαφωτιστικὸ εἶναι καὶ τὸ ἀκόλουθο περιστατικὸ, ὅπως παραθέτει αὐτὸ ὁ καθηγητὴς Χρ. Ἀνδρουτσός: «Ὅτε Λέων ὁ Ἰσαυρὸς ἠθέλησε νὰ προσνείμῃ μείζονα σημάσιαν εἰς τὸν φιλόνημον αὐτοῦ ἱερατικὸν τίτλον ἀποφαινόμενος ὁ βασιλεὺς εἰμι καὶ ἱερεὺς, ἠτέλεθη ὑπὸ τοῦ Πάπα Γρηγορίου τοῦ Β' ἀντιπαρατηρήσαντος αὐτῷ, ὅτι ἡ ἐκκλησιαστικὴ καὶ ἡ πολιτικὴ ἐξουσία εἶναι ἑκατέρω ὑπάτη ἐν τ ἡ ἰ δ ἰ α ὕ τ ἡ ς σ φ α ἰ ρ α»⁶.

15. Ὑστερα ἀπ' αὐτά, νομίζουμε, γίνεται φανερὸ τὸ συμπέρασμα, ὅτι τὴν ἐξουσία νὰ λύει τὸ γάμο τὴν ἔχει ἡ Ἐκκλησία, τουλάχιστον γιὰ τὰ μέλη τῆς. Καμιά ἐπομένως ἀμφιβολία δὲν χωρεῖ, ὅτι τοῦτο ἰσχύει ἀπόλυτα γιὰ τὸ γάμο πὸν τελεῖται μὲ τὸ χριστιανικὸ - ἐκκλησιαστικὸ τύπο, καὶ πὸν ἀποτελεῖ μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, καὶ μάλιστα μυστήριον μέγα (Ἐφεσ. 5,32).

16. Μετὰ τὶς ἀνωτέρω θεμελιώδεις θέσεις καὶ συμπεράσματα, μποροῦμε νὰ προβοῦμε καὶ σὲ μερικὰς εἰδικώτερες παρατηρήσεις - πορίσματα, πὸν ἀποτελοῦν ἀπαντήσεις καὶ σὲ ὠρισμένα ἄλλα σχετικὰ προβλήματα.

5. Πρὸς. Ἄμ. Ἀ λ ι θ ι ζ ἄ τ ο υ, Ἡ οἰκονομία, σελ. 64 ἐξ., Ἀρχιμ. Ἰ ε ρ ω ν ὄ μ ο υ Κ ο τ σ ῶ ν η, Προβλήματα, σελ. 117 ἐξ. καὶ Π α ν. Μ π ο ὄ μ η, Κανονικὸν Δίκαιον, σελ. 58-59.

6. Χρ. Ἀ ν δ ρ ο ὄ τ σ ο υ, Ἐκκλησία καὶ Πολιτεία ἐξ ἐπόψεως ὀρθόδοξου, ἐκδ. Β', Θεσσαλονίκη 1964, σελ. 16, ὕποσ. 2.

Ἔτσι: Ὅρθως - ὀρθότατα καὶ δικαίως - δικαιοτάτα ἡ Πολιτεία τῆς Κύπρου εἶχε ἀναθέσει τὴ λύση τῶν γάμων (Σύνταγμα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας τοῦ 1960, ἄρθρ. 111 ἐν συνδυασμῷ καὶ πρὸς τὰ ἄρθρα 223 ἐξ. καὶ 260 ἐξ. τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας Κύπρου 1979) στὴν Ἐκκλησία τῆς Κύπρου καὶ τὰ ἐκκλησιαστικὰ δικαστήρια, τουλάχιστον γιὰ τοὺς χριστιανούς. Τοῦτο ἦταν σύμφωνο καὶ μὲ τὴ λογικὴ καὶ μὲ τὸ φυσικὸ δίκαιο. Τὸ Σύνταγμα δηλ. αὐτὸ ἐξέφραζε τ ὁ ὀ ρ θ ὀ. Ἀκόμη ἐξέφραζε τὴ φωνὴ τῶν Κυπρίων πολιτῶν, ἐξέφραζε τὴ φωνὴ τῆς συνειδήσεως τους. Ἦταν σύμφωνο μὲ τὴν ἀπὸ τὸ φυσικὸ δίκαιο πηγάζουσα γνώμη τῶν πολιτῶν τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας.

17. Ἀλλὰ καὶ μὲ τὸ Κανονικὸ Δίκαιο καὶ μὲ τὴν αὐθεντικὴ παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, μὲ τοὺς θεσμοὺς τῆς Ἐκκλησίας (μὲ τὴν ἀκρίβεια καὶ τὴν οἰκονομία) ἦταν σύμφωνο τὸ Σύνταγμα αὐτό. Τοῦτο θὰ μπορούσε κάποιος νὰ πει, ὅτι ἦταν καὶ τὸ π α ρ ἄ δ ε ἰ γ μ α καὶ τὸ π ρ ὀ τ υ π ο γιὰ τὶς ἄλλες ὀρθόδοξες Πολιτείες καὶ τὶς ἐπικρατοῦσες σ' αὐτὰς Ἐκκλησίες, ἐπειδὴ ἀκριβῶς κρατοῦσε τὴν Ὅρθόδοξην καὶ κανονικὴν τάξην, ἡ ὁποία ἔχει δοκιμασθεῖ ἀπὸ αἰῶνες μέσα στὶς ὀρθόδοξες Κοινωνίες. Βλέπε σχετικὰ καὶ στὴ γνωμάτευσίν μου στὸ ἐπίσημο περιοδικὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος («Ἐκκλησία», τῆς 1.10.1988, σελ. 532 ἐξ., παραγρ. 9-11 καὶ 13-15) γιὰ τὸ θέμα τῆς πνευματικῆς λύσεως τῶν γάμων μεταξὺ Ὅρθόδοξων (Ἑλλαδιτῶν καὶ Κυπρίων)⁷.

18. Ἀντιθέτως τὸ σημερινὸ (ὅπως τροποποιήθηκε μὲ τὸ Νόμο 95) 1989, ἄρθρ. 3 καὶ δημοσιεύθηκε στὴν ὑπ' ἀριθμ. 2419) 17.6.1989 Ἐπίσημη Ἐφημερίδα τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, παρ. Α') καθεστῶς λύσεως τῶν γάμων ἔ ρ χ ε τ α ἰ σ ε ἀ ν τ ἰ θ ε σ η μὲ τὸ φυσικὸ δίκαιο καὶ πολὺ π ε ρ ἰ σ ὄ τ ε ρ ο ἔ ρ χ ε τ α ἰ σ ε ἀ ν τ ἰ θ ε σ η μὲ τὸ κανονικὸ δίκαιο καὶ μὲ τὴν ἐκκλησιαστικὴ συνείδηση τῶν πολιτῶν τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας. Μπορεῖ τὸ καθεστῶς τοῦτο νὰ μιμνεῖται ἄλλες ὀρθόδοξες Πολιτείες⁸.

Ἄλλὰ ὅταν ἡ μίμνηση ὀδηγεῖ μακριὰ τῆς λογικῆς,

7. Αὐτὴ προκλήθηκε ἀπὸ τὸ ὑπ' ἀρ. Α.Π.Υ. 852 ἐγγραφο τοῦ ὑπουργοῦ Παιδείας πρὸς τὸν Ἀρχιεπίσκοπο Ἀθηνῶν κ.κ. Σεραφεῖμ.

8. Μὴ λησιμονοῦμε ὅμως, ὅτι καὶ στὴν Ἑλληνικὴ πολιτεία ἐπεχειρήθη ἡ μεταβολὴ τοῦ γάμου σὲ «πολιτικὸ συνάλλαγμα» ἐπὶ Βαυαροκρατίας (1833 ἐξ.), ὅταν δηλ. εἶχε ἐπιβληθεῖ ἄκρατη πολιτειοκρατία. Εἶναι δὲ γνωστὸ πὸσα προβλήματα δημιουργήσαν καὶ δημιουργοῦν ἀκόμη αὐτὰς οἱ ἐνέργειες. Πρὸς. Κ ω ν σ τ ε ν τ ἰ ν ο υ Ο ἰ κ ο ν ὄ μ ο υ τοῦ ἐξ Οἰκονόμου, Ἐκδ. Τριακονταετηρίδος, ἐν «Τὰ σωζόμενα Ἐκκλησι. Συγγράμματα», ἐκδ. Σ. Κ. Οἰκονόμου), τόμ. Β' - Γ', Ἀθήνησι: 1864 - 1866

τοῦ φυσικοῦ δικαίου καὶ τῆς καγονικῆς τάξεως, τοῦτο δὲν εἶναι πρόοδος. Μᾶλλον ὁ π ι σ θ ὀ ρ ὀ μ η σ η εἶναι.

19. Περαιτέρω θὰ εἶχαμε νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι, ἐφ' ὅσον ἡ Ἐκκλησία τῆς Κύπρου οἰκιοθελῶς δὲν ἐκχωρεῖ αὐτὴν τὴν ἀρμοδιότητα τῆς λύσεως τῶν γάμων σὲ ἄλλους, διότι δὲν ὑπάρχει καμία πραγματικὴ ἢ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη ποὺ νὰ δικαιολογεῖ αὐτὴν τὴν πράξη, ἔστω ὡς κατ' ἄκρα οἰκονομία γενομένη, ἔπεται, ὅτι ἡ σχετικὴ μονόπλευρη ἀπόφαση τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας εἶναι μία βίαιη ἐπέμβαση στὰ ἐσωτερικὰ (INTERNAL CORPORIS) τῆς Ἐκκλησίας, μία ἀπροκάλυπτη πολιτειοκρατία. Καὶ τὸ φαινόμενο αὐτὸ δὲν εἶναι μία ἀφηρημένη καὶ γενικὴ ἔννοια, χωρὶς περιεχόμενο καὶ ἐπιπτώσεις.

Ἔχει ἄμεσες συνέπειες καὶ μάλιστα δυσμενεῖς.

20. Συνέπεια τούτου ἄμεση εἶναι ἐκτὸς τῶν ἄλλων καὶ ἡ καταστρατήγηση καὶ τοῦ 18ου ἄρθρου τοῦ Κυπριακοῦ Συντάγματος (τοῦ 1960) περὶ θρησκευτικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως, τὸ ὁποῖο διαλαμβάνει:

«1. Ἐκαστος ἔχει τὸ δικαίωμα ἐλευθερίας σκέψεως, συνειδήσεως καὶ θρησκείας... 4. Ἐκαστος εἶναι ἐλεύθερος καὶ ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ πρεσβεύῃ τὴν πίστιν αὐτοῦ καὶ νὰ ἐκδηλώνῃ τὴν θρησκείαν ἢ τὰς θρησκευτικὰς αὐτοῦ πεποιθήσεις διὰ τῆς λατρείας, διδασκαλίας, ἀσκήσεως ἢ τηρήσεως τῶν τύπων εἴτε ἀτομικῶς εἴτε συλλογικῶς κατ' ἰδίαν ἢ δημοσίᾳ καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴν θρησκείαν ἢ τὰς θρησκευτικὰς πεποιθήσεις αὐτοῦ».

21. Ἐὰν δηλαδὴ ἐπιβληθῆ ἀπὸ τὴν Πολιτεία μονομερῶς ἡ λύση τῶν γάμων ἀπὸ τὰ πολιτικὰ δικαστήρια, τοῦτο θὰ εἶναι ἕνας ἀναγκαστικὸς περιορισμὸς τῆς ἐλευθερίας τῆς συνειδήσεως καὶ τῆς θρησκευτικῆς ἐλευθερίας τῶν πολιτῶν. Γιατὶ κανεὶς δὲν μπορεῖ νὰ ἀρνηθεῖ, ὅτι μὲ τέτοια ἔξωθεν ἐπιβολὴ α) καὶ τὴν ἐλευθερίαν τῆς συνειδήσεως ἐπηρεάζει καὶ περιορίζει, ἀφοῦ ἔρχεται σὲ ἀντίθεση μὲ τὸ φυσικὸ δίκαιο καὶ νόμο, ὁ ὁποῖος εἶναι γραμμένος στὶς συνειδήσεις τῶν Κυπρίων πολιτῶν (Ἄπ. Παῦλος, Ρωμ. 2, 14-15) καὶ β) καὶ τὴ θρησκευτικὴ ἐλευθερία παρεμποδίζει καὶ παρακωλύει, γιατί ἀπαγορεύει στοὺς πολῖτες αὐτοὺς

τὴν ἐλεύθερη ἐπιλογὴ τῶν τύπων (θρησκευτικῶν - ἐκκλησιαστικῶν) συνάψεως καὶ λύσεως τοῦ γάμου τους.

22. Βεβαίως, ἐὰν ἕνας δηλωμένος ἄθεος πολίτης τῆς Κυπριακῆς Πολιτείας ἢ ἀκόμη καὶ ἕνας χριστιανὸς τῆς Κυπριακῆς Ἐκκλησίας, βαπτισμένος καὶ νυμφευμένος μυστηριακῶς, ἐπιθυμῇ νὰ λύσει τὸ γάμο του μὲ τὰ πολιτικὰ δικαστήρια, ἀφοῦ ἀπομακρυνθεῖ ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία, πάλι θάσει τῶν ἀνωτέρω ἀρχῶν ἢ μᾶλλον εἰδῶν τῆς ἐλευθερίας, μπορεῖ νὰ τὸ πράξει. Δὲν πρέπει ὅμως καὶ ἐδῶ νὰ παρασιωπήσουμε τὸ γεγονός, ὅτι ἰδίως γιὰ τὴ δευτέρη περίπτωση θὰ ὑπάρχει κραυγαλέα ἀνακολούθια: "Ἄλλος θὰ συνάπτει, καὶ ἄλλος θὰ λύει τὸ γάμο. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει ἢ ἀνακολούθια αὐτὴ θὰ μπορούσε κάποιος νὰ ἰσχυρισθεῖ, ὅτι διασώζει τὸ ἐλεύθερο τῆς ἐπιλογῆς, ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ παραγνωρισθεῖ καὶ τὸ ἐλεύθερο τῆς Ἐκκλησίας νὰ ἀποβάλλει ἐκ τοῦ πληρώματός της τὸν περιφρονητὴ καὶ ἀπαρνητὴ τῆς πίστεως.

23. Τέλος, στὴ συνέχεια θὰ μπορούσαμε νὰ παρατηρήσουμε, ὅτι ὅλα αὐτὰ (τροποποιήσεις κ.λπ.) δὲν ὀδηγοῦν οὔτε ἐξυηρετοῦν τὴν ἔννοια τῆς πραγματικῆς ἐλευθερίας γενικώτερα, ὅταν γίνονται ὄχι ἔνεκα τῆς ἀνθρώπινης ἀδυναμίας κατ' ἀνάγκη καὶ ἀπὸ ἀγάπη, ἀλλὰ ἀπὸ κάποια σκοπιμότητα.

Ὅταν ἐπιβάλλονται π.χ. γιὰ νὰ ἐξομοιωθεῖ τὸ Σύνταγμα ἐνὸς κράτους μὲ τὴς ἀπαιτήσεις μιᾶς μεγαλύτερης Κοινωνίας π.χ. τῆς Εὐρωπαϊκῆς Κοινότητος. Ἐφ' ὅσον εἶναι ἀπαιτήση ἄλλων, εἶναι ὅπωςδήποτε περιερισμὸς τῆς ἐλευθερίας τῶν δικῶν μας. Καὶ ἐφ' ὅσον γίνονται ἀπὸ σκοπιμότητα ἐγκυμονοῦν καὶ περικλείουν κινδύνους.

24. Ἄλλ' ἐδῶ, ἐπευδὴ εἰσερχόμεστε σὲ ἀρμοδιότητες ἄλλων, σὲ ἄλλα ἐπιστημονικὰ ἐδάφη, «χωράφια», θὰ σταματήσουμε καὶ θὰ περιορισθοῦμε νὰ ποῦμε μόνο τοῦτο: "Ὅχι μόνον ἡ ἑλληνικὴ, ἀλλὰ καὶ ἡ συνταγματικὴ ἱστορία ἄλλων χωρῶν διδάσκει, ὅτι ἂν γιὰ τὴν ἐξυηρέτηση μιᾶς —ὕψιστης ἔστω— σκοπιμότητος, ὠρισμένες θεμελιώδεις ὀρθὲς ἀρχές τοῦ Συντάγματος μιᾶς Πολιτείας παραβλέπονται ἢ ἀνατρέπονται, τότε ὁ δρόμος ἀνοίγει διάπλατος γιὰ τὴν ἀλλοίωση τοῦ Πολιτεύματος καὶ τὴν αὐθαιρεσία, ὅσο καλὲς καὶ ἂν εἶναι αἱ προθέσεις τῶν, πολιτικῶν ἢ μὴ, πρωταγωνιστῶν⁹.

ΠΑΝΑΓΙΩΤΗΣ Ι. ΜΠΟΥΓΜΗΣ
Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

καὶ Γ. Δ. Μεταλληνοῦ, Παράδοση καὶ ἀλλοτρίωση, Ἀθήνα 1986, σελ. 191 ἐξ. καὶ 227 ἐξ. Πόσο μᾶλλον δὲ στὴν Κύπρο, ἡ ὁποία εἶναι αὐτοκέφαλη Ἐκκλησία συνεχῶς ἐπὶ 16 αἰῶνες καὶ ἔχει καὶ τὴ δική της παγιωμένη κανονικὴ τάξη.

9. Πρβλ. Ν. Κ. Ἀλιζιάτου, Ὁ σκοπὸς δὲν ἀγιάζει ὅλα τὰ μέσα, «Βῆμα» τῆς 2 Ἰουλίου 1989, σελ. 11.

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

«**Ἀγέρωχον και ἀσυγκίνητον**» καθεστώς.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ὡς Ἀρχηγὸς τῆς Κεντρικῆς Ἐπιτροπῆς Βορειοηπειρωτικοῦ Ἀγῶνος ἀπέστειλε βαρυσήμαντον μήνυμα πρὸς τὰ συγκεντρωθέντα πλήθη κατὰ τὸ ἐν Ἀθήναις ὄργανωθὲν τὴν 11.1.1990 συλλαλητήριον ὑπὲρ τῆς ἐξασφαλίσεως τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν Βορειοηπειρωτῶν.

Ἐν τῷ μηνύματι τοῦτω ἐπισημαίνεται, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ὅτι «εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολικὴν Ἑυρώπη» και γενικῶς εἰς τὰς χώρας τοῦ λεγομένου ὑπαρκτοῦ σοσιαλισμοῦ, ἀλλὰ και ὅπου ἄλλοῦ τῆς γῆς οἱ ἀνθρωποιστεροῦνται τὴν ἐλευθερίαν των, τὰ οὐστήματα τῆς ἀθείας και καταπίεσεως τῶν λαῶν καταπίπτουν τὸ ἔνα μετὰ τὸ ἄλλο με ἀποκορύφωμα τὴν ἡρωικὴν ἐξέγερσιν τοῦ ὁμοδόξου Ρουμανικοῦ Λαοῦ, ὁ ὁποῖος με θυσίας χιλιάδων ψυχῶν κατώρθωσεν ἐπὶ τέλος νὰ ἀναπνεύσῃ τὸν ἀέρα τῆς ἐλευθερίας και ἀγωνίζεται νὰ παγιώσῃ τοὺς δημοκρατικοὺς θεσμοὺς... Ἐνῶ ὁμως τὰ διαδραματιζόμενα εἰς ὅλας τὰς χώρας τῆς ἀνατολικῆς Ἑυρώπης ἔχουν συγκλονίσει τὴν ὑφήλιον, μόνον τὸ Ἀλβανικὸν καθεστὼς παραμένει ἀγέρωχον και ἀσυγκίνητον και ἀντὶ νὰ παραδειγματισθῇ, κυχᾶται και ἐπιμένει εἰς τὴν σιγνὴν και ἀπάνθρωπον συμπεριφορὰν του ἔναντι τῶν Βορειοηπειρωτῶν ἀδελφῶν μας, ἀλλὰ και τοῦ ἰδίου τοῦ Ἀλβανικοῦ λαοῦ, ὁ ὁποῖος ἐξ ἴσου δυσπραγεῖ και γογγύζει».

Τούτων οὕτως ἔχοντων, εἶναι ὅλως δεδικοιολογημένη ἡ ἐξῆς προειδοποίησις τοῦ Μακαριώτατου, ἐπισημάναντος τὰ ἐξῆς: «Δὲν ἀνήκει εἰς τὴν πρόθεσίν μου ἡ πολιτικολογία, ἀλλὰ δὲν ἐμποδίζομαι νὰ προειδοποιήσω τὸ καθεστὼς τῶν Τυράνων, ὅτι ἡ πολιτικὴ, τὴν ὁποῖαν μέχρη τοῦδε ἀκολουθεῖ, θὰ τὸ δηγῆσει εἰς διεθνή ἀπομόνωσιν και εἰς βεβαίαν κατάρρευσιν. Καὶ νὰ εἶναι βέβαιοι οἱ ἐγκληματοῦντες κατὰ τῶν ἐν Βορείῳ Ἡπειρῶ ἀδελφῶν μας, ὅτι δὲν θὰ μείνουν ἀτιμώρητοι, διότι ἡ ἀδέκαστος δικαιοσύνη τοῦ Χριστοῦ ἐπιπίπτει ἐπὶ πάντα ὑβριστὴν τῶν «ἰερῶν και τῶν ὁσίων» και ἰδανικῶν, ὡς εἶναι ἡ πίστις και ἡ ἐλευθερία».

Εἶναι τόσον ἐγγλωττα τὰ ἀνωτέρω, ὥστε πᾶν σφάλιον περιτεύει.

«**Ἀπαιτεῖται πανεθνικὴ συναίνεσις**».

Ἐν συνεχείᾳ πρέπει νὰ ἐπιστήσωμεν τὴν προσο-

χὴν τῶν ἀναγνωστῶν ἐπὶ τοῦ δι ἐν τῷ αὐτῷ Μηνύματι τοῦ Μακαριώτατου Ἀρχιεπισκόπου κ. Σεραφεῖμ, διακηρύσσεται, ὅτι «ἐπέστη ἡ ὥρα πάντες ἡμεῖς νὰ ἀντιληφθῶμεν ὅτι με ρητορείας, εὐχολόγια και οἰουοδήποτε καιροσκοπισμοὺς δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἐπιτύχωμεν σοβαρὰ ἀποτελέσματα. Ἀπαιτεῖται πανεθνικὴ συναίνεσις και γενικὴ κινητοποίησις και σταυροφορία ὅσων πιστεύουν εἰς τὸν Χριστὸν και ἀγαποῦν τὴν Ἑλλάδα και ὄχι μόνον τῶν πάντοτε γοηγορῶντων Ἡπειρωτικῶν και Βορειοηπειρωτικῶν Σωματείων. Πρέπει τὸ αἴτημα τῆς ἀποκαταστάσεως τῶν ἐλευθεριῶν τῶν Βορειοηπειρωτῶν νὰ τίθεται συνεχῶς, ἐπιτακτικῶς και με ρωμαλέαν διπλωματικὴν ὑποστήριξιν. Νὰ γίνῃ μετὰ τοῦ Κυπριακοῦ, τὸ κύριον θέμα τῆς ἐξωτερικῆς πολιτικῆς μας.

»Οἱ ἰσχυροὶ τῆς γῆς δὲν δύναται νὰ ἀδιαφοροῦν ἔναντι τῶν ταιλιπωριῶν, τῶν διώξεων, τῶν καταπιέσεων και τῶν δολοφονιῶν ἀκόμη, πὸν δυστυχῶς υφίστανται οἱ ἀνυχεῖς Βορειοηπειρωτῶται. Ὁ Ὅργανισμὸς Ἠνωμένων Ἐθνῶν ὀφείλει νὰ δώσῃ προτεραιότητα εἰς τὸ προσβάλλον τὴν ἀνθρωπίνην ἀξιοπρέπειαν και τὴν ἀνθρωπιὰ μας μέγα τοῦτο πρόβλημα».

Εἶναι τόσον σαφῆς και πειστικὴ ἡ διακηρύξις αὐτὴ τοῦ Μακαριώτατου, ὥστε μόνον πνεῦμα σιρονοκαμηλισμοῦ ἢ ἐθνικῆς μειοδοσίας ἢ δογματικῆς ἐξαοτήσεως ἐξ ἀπηρχαιωμένων ἰδεολογικῶν προτύπων θὰ ἦτο δυνατὸν νὰ διαβρώσῃ και ἀποδυναμώσῃ τὸ αἴτημα περὶ ποιτικῆς ἀναβαθμίσεως τῶν ἐν Ἀλβανία σνθηκῶν διαβιώσεως και περὶ ἀναγνωρίσεως ἐν τῇ πράξει τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων τῶν ἀδελφῶν μας Βορειοηπειρωτῶν. Εἶναι εὐχάριστον, ὅτι τὸ αἴτημα αὐτὸ ὀλονὲν και περισσότερον προσβάλλεται σήμερον και ὑπὸ πολλῶν ἐξ ἐκείνων, οἱ ὁποῖοι κατὰ τὸ παρελθὸν ἐστιγμάτιζον ὡς σκοταδιστὰς, ἀνιδραστικοὺς και θρησκολήπτους τοὺς καταγγέλλοντας τὰ εἰς βάρος τῶν Βορειοηπειρωτῶν διαπρατιόμενα.

**Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι
και τὸ οἰκολογικὸν πρόβλημα.**

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν και πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, ἐξ ἀφορμῆς τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, ἀπηύθυνε μήνυμα πρὸς τὴν νεολαίαν τῆς Ἀθηναϊκῆς Ἐκκλησίας, ἐν τῷ ὁποίῳ ὑπενθυμίζει δι οἱ τρεῖς οὔτοι «φωστῆρες τῆς Τρισηλίου Θεότητος» ἡσχολήθησαν και περὶ τὸ οἰκολογικὸν πρόβλημα. Οἱ

τοι, πιστεύοντες ὅτι ὁ κόσμος δὲν εἶναι ἀνθύπαρκτος, ἀλλ' ἐδημιουργήθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ «ἐκ τοῦ μηδενός», ἐκδηλώνουν τὴν εὐαισθησίαν καὶ τὴν ἀγάπην των πρὸς τὴν φύσιν, «ἡ ὁποία ἀγιάζεται διὰ τῆς Χάριτος τοῦ Θεοῦ. Αὐτὴ ἡ ἀγάπη δὲν εἶναι μία στείρα φυσιολατρία, ἀλλὰ ἔκφραση τῆς βαθυτάτης αἰσθήσεως ὅτι ὁ κόσμος ὁλόκληρος εἶναι δῶρο τοῦ Θεοῦ στὸν ἄνθρωπο καὶ μάλιστα ὅτι οὐδὲ ὅλη τὴν κτίση ὑπάρχουν οἱ λόγοι τῶν ὄντων, δηλαδή οἱ ἄκτιστες ἐνέργειες τοῦ Θεοῦ».

Τὸ Ἀρχιεπισκοπικὸν μήνυμα καταλήγει διὰ τῆς ὑπομνήσεως, ὅτι «οἱ Τρεῖς Ἱεράρχες πρέπει νὰ παραμείνουν οἱ πνευματικοὶ ἡγέτες τοῦ λαοῦ μας... Νὰ γίνουν καὶ νὰ παραμείνουν οἱ πραγματικοὶ ἐκφραστὲς καὶ προστάτες τῆς Παιδείας μας. Ἡ μελέτη τῶν ἔργων τους καὶ ἡ θέωσις τῆς ἀγίας τους ζωῆς θὰ μᾶς καταστήσουν ὁλοκληρωμένους ἀνθρώπους...».

Περὶ τῶν ἐθνικῶν προβλημάτων τῆς Θράκης.

Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μαρωνας καὶ Κομοτηνῆς κ. Δαμασκηνὸς θξέδωκεν εἰς καλλιτεχνικὸν τόμον 268 σελίδων ἀφ' ἑνὸς τὸ κείμενον διαλέξεως περὶ τῆς «Ἐθνικῆς Ἐπάλλξεως τῆς Δυτικῆς Θράκης», ἀφ' ἑτέρου τὸ σάλπισμα τοῦ ἀξιεπαίνου ἀγωνός του πρὸς συντονισμὸν τῶν ἐθνικῶν προσηπαθειῶν ἐναντίον τῆς κατὰ τοὺς τελευταίους μῆνας ἀνθελληνικῆς κινητοποιήσεως τῶν Μουσουλμάνων τῆς Δυτικῆς Θράκης καὶ τρίτον ποικίλα ἔγγραφα ἀφορῶντα εἰς τὸ Μειονοτικὸν ζήτημα τῆς περιοχῆς ταύτης, κείμενα συνεντεύξεων, ἄρθρα, σχόλια, διακηρύξεις, ἐπιστολάς κ.τ.λ., ἐκ τῶν ὁποίων ἀποδεικνύεται ἴσως τὸ ἀνύστακτον ποιμαντορικὸν ἐνδιαφέρον τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου ὑπὲρ τοῦ Χριστιανισμοῦ ποιμνίου του, ὅσον καὶ τὸ ἀκμαῖον ἐθνικὸν φρόνημα τῶν ὑγιῶς σκεπτομένων Ἑλλήνων καὶ ἡ ἀπόφασίς των, ἵνα οὗτοι ἀγωνισθοῦν διὰ τὴν θεικὴν ἀντιμετώπισιν τοῦ ἐν Θράκῃ κρισίμου ἐθνικοῦ προβλήματος.

Τὸ λίαν ἐνδιαφέρον βιβλίον τοῦ Ἁγίου Μαρωνας, —ὅπερ φέρει τὸν τίτλον «Ἡ συμβολὴ τῆς Τοπικῆς Ἐκκλησίας εἰς τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν ἐθνικῶν προβλημάτων τῆς Θράκης» (Ἐκδοσις τῆς Ἱεραρῆς Μητροπόλεως Μαρωνας καὶ Κομοτηνῆς, Κομοτηνῆ 1989)—, ἀποδεικνύει, ὅτι αἱ ἐνέργειαι του εἶναι σύμφωνοι πρὸς τὸ πνεῦμα τῆς μακραίωνος ἐλληνορθοδόξου παραδόσεως, ἥτις, ὡς σημειοῦται ἐν τῷ Προλόγῳ, μαρτυρεῖ, ὅτι «κατὰ κρισίμους κοινωνικὰς καὶ ἐθνικὰς περιστάσεις Ἱεράρχαι τῆς Ὁρθοδόξιας καὶ Κληρικοὶ ἐν γένει ἀνέπτυξαν πρωτοβουλίας,

ἤρθσαν εἰς τὸ ὕψος τῶν ἀπαιτήσεων τῶν καιρῶν καὶ εἰτέθησαν ἐπὶ κεφαλῆς δραστηριοτήτων, ἀπέβησαν δὲ καθοριστικῆς σημασίας παράγοντες εἰς τὴν ἀποφασιστικὴν καὶ θεικὴν ἀντιμετώπισιν καὶ λύσιν τῶν ποικίλων προβλημάτων» (σ. 5-6).

«Ἡ Πρεσβυτέρα — Ματιὲς στὴ μορφὴ τῆς».

Ὑπὸ τῆς κ. Μαρίας Μαιζῶρη - Μιχαήλ, συζύγου τοῦ Διευθυντοῦ τοῦ Τυπογραφείου τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας κ. Ἰωάννου Μιχαήλ, ἐξεδόθη εἰς κομρὸν μικρὸν βιβλίον τῶν ἐκδόσεων «Ἡ ἔλαφος», σειρὰ ἄρθρων τῆς, δημοσιευθέντων εἰς τὸ περιοδικὸν «Ἐφημέριος» καὶ ἀφορῶντων εἰς τὴν μορφήν καὶ τὴν ἀποστολὴν τῆς Πρεσβυτέρας.

Τὸ βιβλίον τοῦτο, ὅπερ φέρει τὸν τίτλον «Ἡ Πρεσβυτέρα — Ματιὲς στὴ μορφὴ τῆς», προλογίζεται ὑπὸ τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, τονίζοντος, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, τὰ ἐξῆς: Πρόκειται περὶ «εὐνοτόπιου καὶ εὐχρηστοῦ ἐγγχειριδίου ποιμαντικῆς πρεσβυτερῶν. Μὲ γλώσσαν ζεστήν καὶ ρέουσαν, μὲ ὕφος ἀπλοῦν καὶ σαφές, μὲ φράσεις συντόμως, μὲ δομικὴν ἀριότητα καὶ νοηματικὴν ἀλληλουχίαν καὶ πληρότητα, ὁρθοῦται λόγος οἰκοδομῆς καὶ παρακλήσεως, φέρων τὸν δυναμισμὸν κόκκου σινάπεως, κατὰ τὴν γνωστὴν παραβολικὴν εἰκόνα. Ἐκκυστικὸν ὄντως ἀνάγνωσμα καὶ βοήθημα, αἰχμαλωτίζον ἀπὸ τῆς πρώτης σελίδος τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἀναγινωσκόντων».

Εἶναι βέβαιον, ὅτι τὸ περὶ οὗ ὁ λόγος βιβλίον βοηθεῖ νὰ συνειδητοποιήσωμεν ὅτι «ἀπὸ τοὺς κυρίους, ἀλλ' ἀφανεῖς συντελεστὰς τῆς ἐγκάρπου ἐφημεριακῆς διακονίας, εἶναι ἀναντιρρήτως ἡ Πρεσβυτέρα. Πρόσωπον συνεπωμιζόμενον, ἐν σιωπῇ, τὰς ὑψηλὰς ἐδύνας καὶ τοὺς ἀριτοὺς κόπους τοῦ Πρεσβυτέρου - συζύγου τῆς· συσταρούμενον, ἐν κρυπῷ, μετ' αὐτοῦ ὑπὲρ τῆς ἐνοριακῆς ποίμνης· ἀλλὰ καὶ συγκάμνον πολλάκις, διὰ τὴν κατὰ Χριστὸν ἀγωγὴν τῶν γυναικῶν καὶ τῶν παιδῶν τῆς Ἐνορίας, διαδραματίζον ρόλον πλέον ἐνεργὸν καὶ ἐμφανῆ...».

Ἀλλαγὴ στάσεως.

Ὁ Διευθυντὴς τοῦ ἐν Μόσχᾳ Ἰνστιτούτου διὰ τὴν ἐπιστημονικὴν διερεύνησιν τῆς ἀθείας Βίκτωρ Ἰβάνοβιτς Καρατζὰ ἐν προσφάτῳ συνεντεύξει του ἐτόνισεν ἀφ' ἑνὸς ὅτι τὸ Ἰνστιτούτον τοῦτο, ὅπερ κατὰ τὸ παρελθὸν ἐπροπαγάνδιζε τὴν ἀθειάν καὶ ἐζήτει τὴν ἐξάλειψιν τῆς πίστεως, ἤλλαξε προσανα-

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

Εἰς διαδοχὴν τοῦ πρὸς Κύριον ἐκδημήσαντος Μητροπολίτου Χαλκηδόνος Μελίτωνος ἡ 'Ι. Σύνοδος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου ἐξέλεξεν ὁμοφώνως ὡς Μητροπολίτην Χαλκηδόνος τὸν διευθύνοντα τὸ Ἰδιαιτέρων Πατριαρχικὸν Γραφεῖον Σεβ. Μητροπολίτην μέχρι τοῦδε Φιλαδελφείας κ. Βαρθολομαῖον, ὅστις εἶναι γνωστὸς εἰς ὀλόκληρον τὸν χριστιανικὸν κόσμον διὰ τὴν γλωσσομάθειάν του, διὰ τὴν ἐξάιρετον θεολογικὴν του συγκρότησιν καὶ διὰ τὴν θετικωτάτην συμβολὴν του εἰς τοὺς οἰκουμενικοὺς διαλόγους, ἕνεκα τῆς ὁποίας ἔχει ἐκλεγῆ καὶ ὡς εἰς τῶν Ἀντιπροέδρων τῆς Ἐπιτροπῆς «Πίστις καὶ Τάξις» τοῦ Παγκοσμίου Συμβουλίου τῶν Ἐκκλησιῶν.

—Ὁ Παναγιώτατος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος, εὐθὺς ὡς ἐπληροφόρηθη τὴν ἀνάδειξιν τοῦ φιλέλληνος καὶ φιλορθοδόξου ρωμαιοκαθολικοῦ πατρὸς Πέτρου DÜPREY εἰς Ἐπίσκοπον (βλ. κατωτέρω Χρονικὰ Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας), ἔστειλε πρὸς αὐτὸν τὸ ἐξῆς συγχαρητήριον τηλεγράφημα:

«Ἀσμένως πληροφορηθέντες ἐπαξίαν προαγωγῆν Ὑμετέρας Ἀγάτης εἰς ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, συγχαιρομεν ἐκ μέρους Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ προσωπικῶς εὐχόμεθα ἄνωθεν ἐνίσχυσιν καὶ περαιτέρω προσφορὰν Αὐτῆς εἰς ἱερὸν ἔργον χριστιανικῆς ἐνότητος. Ἄξιός! — Πατριάρχης Δημήτριος».

—Ὁ διακεκριμένος Καθηγούμενος τῆς 'Ι. Μονῆς Θεολόγου Πάτμου ἀρχιμ. Ἰσιδώρος Κρικρῆς ἐξελέγη ὑπὸ τῆς 'Ι. Συνόδου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου Ἐπίσκοπος Τράλλεων.

Ἱερά Μητρόπολις Γαλλίας

Μὲ ἰδιαίτερη λαμπρότητα γιορτάστηκε στὸ Παρίσι ἡ Ἐθνικὴ ἑορτὴ τῆς 28ης Ὀκτωβρίου. Σὲ δοξολογία ποῦ τελέστηκε στὸν Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου προεξάρχοντος τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Γαλλίας κ. Ἱερεμίου συμπαραστατοῦμένου ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου κ. Παναγιώτου Σιμιγιάτου, καὶ τοῦ Διακόνου Στεφάνου Κακαντώνη, παρουσία τῶν διπλωματικῶν, Προξενικῶν, Στρατιωτικῶν καὶ Κοινοτικῶν Ἀρχῶν καὶ πλήθους Ὀμογενῶν, δόθηκε ἡ εὐκαιρία

νὰ διαπιστωθῆ γιὰ μιὰ ἀκόμη φορὰ ἡ ἔθνικὴ ὁμοψυχία καὶ ἡ ἀπόφαση τῶν Ἑλλήνων γιὰ ἓνα καλὸ καὶ εἰρηνικὸ μέλλον. Σὲ ὁμιλία του ὁ ἐπιτετραμμένος τῆς Ἑλληνικῆς Πρεσβείας τῶν Παρισίων κ. Γεώργιος Γενηματᾶς, τόνισε μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι ἡ 28η Ὀκτωβρίου 1940 μᾶς καθοδηγεῖ καὶ σήμερα στὸ δύσκολο ἀγῶνα ποῦ ὁ Ἑλληνισμὸς δίνει γιὰ μιὰ καλύτερη Εὐρώπη, γιὰ ἓνα εἰρηνικὸ καὶ ἀνθρώπινο κόσμον. Στὸ κάλεσμα τῆς πατρίδος οἱ Ἕλληνες ἀνεξάρτητα ἀπὸ διαφορετικὰς πολιτικὰς πεποιθήσεις δίνουν ὅλοι μαζί ἐνωμένοι τὸ «π α ρ ὠ ν». Καὶ μετὰ τὴν εὐλογία τῆς Ἐκκλησίας, ὁ ἀγῶνας τοῦ Ἔθνους πάντα εὐδοκίμει, περιτράνη δὲ ἀπόδειξη εἶναι τὸ «θ α ὤ μ α» τῆς 28ης Ὀκτωβρίου 1940.

—Μέσα σὲ ἄκρως συγκινητικὴ ἀτμόσφαιρα τελέστηκε τὴν Κυριακὴ 5 Νοεμβρίου στὸ Μητροπολιτικὸ Ναὸ τοῦ Ἁγίου Στεφάνου Παρισίων, τὸ ἐτήσιο μνημόσυνο ἀπὸ τῆς εἰς Κύριον ἐκδημίας τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου π. Γαβριὴλ ΑΝΡΗ. Τῆς θείας λειτουργίας καὶ τοῦ ἱεροῦ μνημοσύνου προεξήρχεν ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Γαλλίας κ. Ἱερεμίας συμπαραστατούμενος ὑπὸ τοῦ Πρωτοσυγκέλλου π. Παναγιώτου Σιμιγιάτου, τοῦ Ἀρχιμανδρίτου π. Νικοδήμου Μπανταλούκα καὶ τοῦ Διακόνου π. Στεφάνου Κακαντώνη. Παρέστησαν ἐπίσης ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Ἀδριανὸς τοῦ Πατριαρχείου Ρουμανίας, ἀντιπρόσωποι τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας, Γάλλοι Ὁρθόδοξοι καὶ πλήθος κόσμου.

Τὸ πολὺπλευρο κοινωνικὸ ἔργο τοῦ Πρωτοπρεσβυτέρου π. Γαβριὴλ ὑπῆρξε τεράστιο καὶ ὁ ἴδιος κατέστη ὑπόδειγμα κληρικοῦ. Ὅπως χαρακτηριστικῶς ἐτόνισε στὴν ὁμιλία του ὁ Πρωτοσύγκελλος π. Παναγιώτης Σιμιγιάτος, δὲν πρόκειται νὰ εὐρεθῆ δεῦτερος Πατὴρ Γαβριὴλ. Τὸ κενὸ ποῦ ἄφησε δὲν πρόκειται νὰ πληρωθῆ. Δίπλα στοὺς ἀσθενεῖς μέχρι τὴν τελευταία στιγμή, ἔπεσε πάνω ἀκριβῶς στὸ καθῆκον του. Ἀπέθανε προσπαθώντας νὰ δώσῃ ζωὴ καὶ ἀνακούφιση στὸν πόνο τῶν ἀσθενῶν, Σὲ ὄλους, ὅσοι τὸν ἐγνώρισαν ἀπὸ κοντὰ, ἀλλὰ καὶ σὲ ὅλην τὴν Ὁρθόδοξη Παροικία καὶ ἰδιαίτερα στοὺς ἐξ Ἑλλάδος ἀσθενεῖς, ἡ μνήμη του θὰ μείνῃ αἰώνια.

(Ἐκ τῆς 'Ι. Μητροπόλεως)

τολισμὸν μελειῶν ἀπλῶς τὰ φαινόμενα τῆς Θρησκείας καὶ τῆς ἀθείας, ἀφ' ἑτέρου ὅτι εἶναι δυνατὸν νὰ συμβιβασθῆ ὁ Μαρξισμὸς μετὰ τῆς πίστεως καὶ ἐπομένως τρίτον δὲν ἐπιδιώκεται πλέον ἡ ἐκρίζωσις τῆς Θρησκείας. «Σήμερα, —εἶπε—, ξεκινᾶμε ἀπὸ τὴν ἀνίληψη, ὅτι ἡ Θρησκεία ἔχει μεγάλη προοπτικὴ γιὰ νὰ ἐπιβιώσῃ στὸ μέλλον. Δὲν σκεπτόμαστε νὰ τὴν ξεπεράσουμε, ἀλλὰ νὰ συνπάροξουμε μαζί της. Αὐτὴ ἡ ἀλλαγὴ τῆς στάσεώς μας ὀφείλεται καὶ στὸ γεγονός, ὅτι ἡ Ἐκκλησία παίξει ρόλο στὴ διατήρησι τῆς εὐχρη-

νης στὸν κόσμον».

Εὐχόμεθα, ὅπως ἡ προϊοῦσα αὕτη ἐπὶ τὰ θελίω μεταβολὴ τῆς στάσεως τοῦ Σοβιετικοῦ Κράτους ἐναντι τῆς Θρησκείας ἐξελιχθῆ εἰς τρόπον ὥστε τοῦτο νὰ μὴ περιορίζεται εἰς ἀνοχὴν ἀπλῆς συνπαροξείας καὶ καλῆς γειτονίας αὐτοῦ μετὰ τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ νὰ ἀναγνωρίζῃ ἐμπρόσκιως, ὅτι ἡ Θρησκεία εἶναι ἡ ἐμπροσώτια ἐνοποιὸς δύναμις πασῶν τῶν ἐπὶ μέρους ἐκδηλώσεων τῆς ὑγιῶς κοινωνικῆς καὶ πολιτιστικῆς ἀναπτύξεως.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΡΩΣΙΑΣ

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Μόσχας καὶ πάσης Ρωσίας κ. Ποιμὴν εἰς τὸ πρόγραμμά του ὡς μέλους τοῦ σοβιετικοῦ κοινοβουλίου ἐτόνισε τὰ ἑξῆς:

«Συμφώνως πρὸς τὸν νόμον ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὴν πολιτείαν. Εἰς τὴν πραγματικότητα ὁμοίως ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι χωρισμένη ἀπὸ τὴν κοινωνίαν καὶ τὸ κράτος. Ἡ Ἐκκλησία κατὰ τὴν κλήσιν τῆς δὲν δύναται νὰ ζῆ χωρὶς νὰ συμμετέχη εἰς τὴν χαρὰν καὶ τὰς λύπας τοῦ λαοῦ. Ὑπηρετοῦσα τὸν Θεὸν ἡ Ἐκκλησία ὑπηρετεῖ τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ. Ὁ δεσμός των εἶναι ἀρρηκτός. Τοῦτο ἀποτελεῖ τὴν ἱστορίαν τῆς, τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον τῆς. Ἡ Ἐκκλησία διδάσκει ὅτι πᾶς ἄνθρωπος εἶναι εἰκὼν τοῦ Θεοῦ καὶ καλούμεθα νὰ ἀγαπῶμεν τὸν συνάνθρωπόν μας. Ἐκ τούτου προέρχεται ἡ ἐνεργητικὴ δράσις τῆς Ἐκκλησίας ἐν σχέσει πρὸς τὰ ἔργα τῆς εὐσπλαγχνίας, τῆς προνοίας καὶ τῆς βοήθειας διὰ τοὺς ἀσθενεῖς καὶ τοὺς ἀναπήρους, τοὺς πτωχοὺς καὶ τοὺς γέροντας καὶ ὄλους ἐκείνους, εἰς τοὺς ὁποίους εἶναι ἀναγκαῖα ἡ ἀνθρωπίνη βοήθεια. Θεωροῦμεν χρέος μας τὴν προσφορὰν βοήθειας εἰς τὰ θύματα τοῦ ἀλκοολισμοῦ, τῶν ναρκωτικῶν, τῆς πορνείας, διὰ νὰ ἐπιστρέψουν εἰς τὴν ἀληθινὴν ζωὴν διὰ τῆς ἠθικῆς καθάρσεως. Σχετικῶς πρὸς τοῦτο κύριος στόχος μας εἶναι ἡ μέριμνα διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς εἰρήνης μεταξὺ ὄλων τῶν λαῶν, τῶν χωρῶν, καὶ διὰ τὴν σωτηρίαν τῆς ἀνθρωπότητος. Θὰ κάμω ὅ,τι δύναμαι διὰ τὸ καλὸν τῆς πατρίδος μας καὶ δὲν θὰ προδώσω τὰς ἐλπίδας, τὰς ὁποίας στηρίζετε εἰς ἐμέ».

— Εἰς τὴν Σοβιετικὴν Ἐνωσιν σήμερον ὑπάρχουν καὶ λειτουργοῦν 16 σχολαὶ μέσης καὶ ἀνωτέρας ἐκπαιδεύσεως διὰ τὴν ἐπιμόρφωσιν τῶν κληρικῶν. Ὁ ἀριθμὸς τῶν μαθητῶν καὶ φοιτητῶν πασῶν τῶν σχολῶν ἀνέρχεται εἰς 2.884. Ἐπίσης ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἔχει δύο Θεολογικὰς Ἀκαδημίας: εἰς τὴν Μόσχαν καὶ εἰς τὸ Λένινγκραντ.

— Ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Ροστώφ κ. Βλαδίμηρος τὸν παρελθόντα Ἀπρίλιον ἐδήλωσεν εἰς τὴν ἔφημερίδα «IZVESTIJA» ὅτι ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία ἔχει σκοπὸν νὰ δημιουργήσῃ ἱερατικὰ σχολεῖα, εἰς τὸ ΜΙΝΣΚ τῆς Λευκορωσίας, εἰς τὸ ΚΙΣΙΝΤΣΕΒ τῆς Μολδαβίας καὶ εἰς τὴν Σταυρούπολιν. Ἡ Ἱερά Σύνοδος προσφάτως ἀπεφάσισε νὰ ἐπαναλειτοουργήσῃ εἰς τὴν ΖΙΡΟΒΙΝΑ τοῦ ΜΙΝΣΚ ἡ Ἱερατικὴ Σχολὴ ἡ ὁποία ὑπῆρχε κάποτε ἐκεῖ. Ἦρχισαν ἐπίσης καὶ αἱ διαδικασίαι διὰ τὴν λειτουργίαν Κατηχητικῆς Σχολῆς εἰς τὸ

Κίεβον, ὅπου ὑπῆρχεν ἡ γνωστὴ εἰς ὄλον τὸν ὀρθόδοξον κόσμον Θεολογικὴ Ἀκαδημία. Ἡ λειτουργία τῶν ἀνωτέρω σχολῶν εἶναι ἀπαραίτητος διὰ τὴν ταχείαν καὶ ποιοτικὴν μόρφωσιν μεγάλου ἀριθμοῦ ἱερέων, οἱ ὁποῖοι πρέπει νὰ ἐπανδρώσουν τὰς ἤδη νεοδημιουργηθείσας ἐνορίας.

— Εἰς τὴν Μόσχαν θὰ ἀνεγερθῇ μνημειακὸς ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὸν ἑορτασμὸν τῶν χιλίων ἐτῶν ἀπὸ τοῦ βαπτίσματος τοῦ ἀγίου Βλαδιμήρου. Διὰ τὴν ἀνάληψιν τοῦ ἔργου τούτου ἔχει προκηρυχθῆ παρσοβιετικὸς διαγωνισμὸς, ὁ ὁποῖος θὰ λήξῃ τὴν 1ην Ἰουνίου τοῦ ἔτους 1990. Ἡ χωρητικότης τοῦ ναοῦ θὰ εἶναι δέκα χιλιάδες ἀνθρώπων. Ὁ κρατικὸς τύπος ἐδημοσίευσε τὸν ἀριθμὸν τοῦ τραπεζιτικοῦ λογαριασμοῦ, εἰς τὸν ὁποῖον οἱ πιστοὶ δύνανται νὰ ἀποστέλλουν τὰς δωρεάς των. Ὁ ἀριθμὸς τῶν ἐν λειτουργίᾳ ἱερῶν ναῶν εἰς τὴν Μόσχαν δὲν καλύπτει τὰς ἀνάγκας τῶν ὀρθόδοξων πιστῶν καὶ δυσκόλως ἀποκτᾶται χῶρος καὶ ἄδεια διὰ τὴν ἀνέγερσιν νέων ἱερῶν ναῶν ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν ἐπαρχίαν.

— Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Ρωσίας ἐπίσημως συμπεριέλαθεν εἰς τὸ ἀγιολόγιόν τῆς τὸν Ἅγιον Ἀμβρόσιον τῆς ΟΡΤΙΝΑ. Ἦδη τὴν 9ην Ἀπριλίου 1989 ἐτέθη ὁ θεμέλιος λίθος διὰ τὴν ἀνέγερσιν τοῦ πρώτου ἱεροῦ ναοῦ ἀφιερωμένου εἰς τὴν μνήμην τοῦ ἀγίου τούτου.

— Κατὰ τὴν συνεδρίαν τῆς 13ης καὶ 14ης Νοεμβρίου 1989 ἡ Ἱερά Σύνοδος τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἀπεδέχθη τὸ αἴτημα τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μίνσκ καὶ Λευκορωσίας κ. Φιλαρέτου, ὅπως ἀπαλλαγῇ τῶν καθηκόντων του ὡς Προέδρου τοῦ Τμήματος ἐξωτερικῶν ὑποθέσεων τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρωσίας. Σὺν τῇ ἀποδοχῇ τοῦ αἰτήματος αὐτοῦ ἡ Ἱ. Σύνοδος ὥρισεν ὡς νέον Πρόεδρον τοῦ Τμήματος αὐτοῦ τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον Σμολένσκ καὶ Βιάζμα κ. Κύριλλον ΓΥΝΔΙΑΕΒ. Ὁ Μητροπολίτης Μίνσκ παραμένει μέλος τῆς Ἱερᾶς Συνόδου καὶ ὀρίζεται ἐπὶ πλέον Ἐξάρχος Λευκορωσίας μετ' ἡὑξημένων ἀρμοδιοτήτων.

— Τὸ ὑπὸ τοῦ Πατριαρχείου Μόσχας ἐκιδιδόμενον ἀγγλιστὶ «JOURNAL OF THE MOSCOW PATRIARCHATE» εἰς τὰ ὑπ' ἀρ. 9 καὶ 10 τεύχη τοῦ ἔτους 1989 περιέχει ἐκτενὲς ἄρθρον τοῦ Δρος Κ. SKURAT ὑπὸ τὸν τίτλον «THE CONSTANTINOPLE PATRIARCHATE AND THE PROBLEM OF DIASPORA» (= Τὸ Πατριαρχεῖον Κωνσταντινουπόλεως καὶ τὸ πρόβλημα τῆς διασποράς). Τὸ ἄρθρον τοῦτο ἀναφέρεται εἰς τὸ γνωστὸν βιβλίον τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Σάρδεων Μαξίμου, ὅπερ ἐξετάζει τὴν ἱστορίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου καὶ τὸ πρόβλημα τῆς Διασποράς.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΒΟΥΛΓΑΡΙΑΣ

Ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία τῆς Βουλγαρίας ἐώρτασε τὰ 250 ἔτη ἀπὸ τῆς γεννήσεως τοῦ ἀγίου Σωφρονίου ἐπισκόπου VRAC (1739 - 1813). Μὲ πρωτοβουλίαν τοῦ Σεβασμιωτάτου Μητροπολίτου τοῦ VRAC κ. Καλλινίκου ἐνεκαινιάσθη ἱερὸς ναὸς ἀφιερωμένος εἰς τὴν μνήμην τοῦ νεωτέρου ἀγίου τῆς Βουλγαρικῆς Ὁρθόδοξου Ἐκκλησίας. Ἐπίσης μετ' ἐν τῇ εὐκαιρίᾳ ταύτῃ

Μόλις ἐκυκλοφόρησε σὲ 6' ἔκδοσις:

ΠΑΝΑΓΙΑ ΚΑΙ ΕΚΚΛΗΣΙΑ
τῆς Γεωργίας Π. Κουνάθη,
θεολόγου καθηγητριάς

Ἀπευθυνθῆτε: Ἀποστ. Διακονία, Ἰασιίου 1,
115 21 Ἀθήνα — Δραγατσανίου 2 — πλατ. Κλαυθμῶνος.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑΙ

Διονυσίου Λ. Ψαριανοῦ, μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης, «Ἐπιπερύγων ἀνέμων» (65 ραδιοφωνικὲς ἐκπομπές), Κοζάνη 1988, σελ. 470.

Μὲ τὸν ποιητικὸν αὐτὸν τίτλο, ἀλλὰ καὶ τὸν πλεόν ἀρμόδιο, κυκλοφορήθηκε ἕνας κομψὸς τόμος, θιβλιοδετημένος καλαίσθητα μὲ χρυσότυπα γράμματα, σὲ φωτοστοιχειοθεσία - ἐκτύπωση - θιβλιοδεσία «Μέλισσα», καὶ προστέθηκε στὴ σειρά —Βιβλιοθήκη θὰ λέγαμε— τῶν ἔργων τοῦ σοφολογιωτάτου μητροπολίτου Σερβίων καὶ Κοζάνης κυρίου Διονυσίου. Τὸ ἔργο προσφέρεται ὡς λόγος ἐκκλησιαστικὸς στοὺς ἀνθρώπους ποὺ πονοῦν καὶ ἐνδιαφέρονται γιὰ τὴν Ἐκκλησία. Μεταφέρθηκε πρῶτα «ἐπὶ περύγων ἀνέμων» μὲ τὰ ἐρτζιανὰ κύματα τοῦ Ραδιοφωνικοῦ Σταθμοῦ Κοζάνης καὶ περιπατεῖ τώρα ὡς θιβλίον μὲ τὰ δικά του πόδια. «Ὅσο κι ἂν πάντα ἔχωμε ταπεινὴ γνώμη γιὰ κάθε μας προσπάθεια καὶ ἔργο, πιστεύουμε πὼς αὐτὲς οἱ ὀμιλίες κάτι προσφέρουν κι ἔχουνε νὰ ὠφελήσουν»,

ὠργανώθη ἐπιστημονικὸν συμπόσιον, εἰς τὸ ὁποῖον συμμετεῖχον ἀντιπρόσωποι πολλῶν Ὁρθοδόξων καὶ ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν.

ΡΩΜΑΙΟΚΑΘΟΛΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος ὁ Β΄ ἔκαμε δεκτὴν τὴν παραίτησιν τοῦ ὀλλανδοῦ καρδινάλιου τῆς κουρίας Ἰωάννου WILLEBRANDS ἐκ τοῦ «Παπικοῦ Συμβουλίου διὰ τὴν προαγωγὴν τῆς Ἐνότητος τῶν Χριστιανῶν» καὶ διώρισεν ὡς νέον Πρόεδρον αὐτοῦ τὸν αὐστραλὸν ἀρχιεπίσκοπον Ἐδουάρδον CASSIDY. Ὁ καρδινάλιος WILLEBRANDS, ὅστις τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον συνεπλήρωσε τὸ 80ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας του, διηύθυνε τὴν πρώην «Γραμματεῖαν διὰ τὴν Ἐνότητα τῶν Χριστιανῶν» ἀπὸ τοῦ ἔτους 1969. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος CASSIDY εἶναι στενότερος συνεργάτης τοῦ Πάπα καὶ σημαῖνον στέλεχος τῆς διπλωματικῆς ὑπηρεσίας τοῦ Βατικανοῦ.

—Ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος ὁ Β΄ ὠνόμασεν τιτουλάριον ἐπίσκοπον Θιμπάρεως (παλαιὰς ἔδρας τῆς Τυνησίας) τὸν διακεκριμένον φιλέλληνα καὶ φιλορθόδοξον Γραμματέα τῆς εἰς Παπικὸν Συμβούλιον μετονομασθείσης «Γραμματείας διὰ τὴν Ἐνότητα» πατέρα Πέτρον DÚPREY, ὅστις εἶναι μέλος τῆς ἱεραποστολικῆς κοινότητος τῶν Λευκῶν Πατέρων. Ἐχειροτονήθη τὸ 1950 καὶ ἐπὶ δέκα ἔτη ἔδρασεν ὡς ἱεραπόστολος ἐν Τυνησίᾳ. Εἶναι ἄριστος γνώστης τῶν Ἐκκλησιῶν τῆς Ἀνατολῆς. Πρὸ τῆς τοποθετήσεώς του ὑπὸ τοῦ Πάπα Ἰωάννου τοῦ 23ου εἰς τὴν ὡς ἄνω Γραμματεῖαν, ὁ πατὴρ DÚPREY ἐδίδαξεν ἐπὶ μακρὸν Δογματικὴν εἰς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις Σεμινάριον τῆς Ἁγίας Ἀννης.

σημειώνει ὁ συγγραφεὺς, καὶ τὸ ἐξηγεῖ. «Μᾶς ἐνδιαφέρει ὄχι νὰ κάνωμε ἐπιστήμη, ἀλλὰ νὰ ὀμιλήσουμε, νὰ ποῦμε ἀπλὰ τὴ σκέψη μας καὶ νὰ μᾶς ἀκούσουν οἱ ἄνθρωποι. Κανένας δὲν ξέρει τὸν ἀγῶνα καὶ τὴν εὐθύνη τῶν ποιμένων τῆς Ἐκκλησίας, ποῦ εἶναι ὑποχρεωμένοι μὲ κάθε τρόπο νὰ οἰκοδομήσουν τὴν Ἐκκλησία. Πρέπει νὰ κενώσουν ἑαυτοὺς ὄχι νὰ ἐπιδείξουν σοφία, ἀλλὰ νὰ ἀσκήσουν ἀγάπη. Δὲν φιλοδοξήσαμε λοιπὸν καὶ δὲν ματαιοποιήσαμε, γιὰ νὰ συγράψουμε θεολογικὴ πραγματεία, ἀλλὰ μόνον νὰ κηρύξουμε Εὐαγγέλιον καὶ νὰ οἰκοδομήσουμε τὴν Ἐκκλησία. Ἄν τὸ κατωρθώσαμε, “τῷ Θεῷ χάρις”».

“Ὅλες σχεδὸν οἱ ἐξήντα πέντε ὀμιλίες ἔχουν «ἕνα κεντρικὸ νόημα, ποῦ εἶναι ἡ Ἐκκλησία» τί εἶναι ἡ Ἐκκλησία καὶ ποιὸ εἶναι τὸ ἔργο της καὶ ἡ ἀποστολὴ της». Στὸ τέλος τοῦ θιβλίου, σσ. 455 - 470, ὑπάρχουν σύντομες περιλήψεις, μὲ συνθηματικὰς προτάσεις, χρήσιμες καὶ κατατοπιστικὰς, ποῦ καὶ τὸ σύνολο περιεχόμενον τῆς κάθε Ὀμιλίας φανερῶνουν, καὶ τὴ σκέψη

—Τὸ ἐν TRIER τῆς Δ. Γερμανίας Λειτουργικὸν Ἰνστιτούτον μετωνομάσθη εἰς «Γερμανικὸν Λειτουργικὸν Ἰνστιτούτον» (DEUTSCHES LITURGISCHES INSTITUT), διὰ νὰ καθίσταται σαφές, ὅτι τοῦτο δὲν ἔχει ἐξάρτησιν εἴτε ἐκ τῆς ἐν TRIER ρωμαιοκαθολικῆς Ἐπισκοπῆς, εἴτε ἐκ τοῦ Πανεπιστημίου τῆς ἰδίας πόλεως.

ΑΓΓΛΙΚΑΝΙΚΗ ΕΚΚΛΗΣΙΑ

Ἐν Νέᾳ Ζηλανδία ἡ PENELOPE JAMIESON, ἡλικίας 47 ἐτῶν, ἐξελέγη ἐπίσκοπος ὡς διάδοχος τοῦ ἐπισκόπου PETER MANN ἐν τῇ ἐπισκοπῇ DÚNEBIN. Αὕτη, ἡ ὁποία ἔχει τρεῖς θυγατέρας, ἔχειροτονήθη τὸ 1982 διάκονος καὶ τὸ 1983 ἀνήλθεν εἰς τὴν βαθμίδα τῶν ἱερέων - πρεσβυτέρων. Συμφώνως πρὸς τὸν Καταστατικὸν Χάρτην τῆς ἐν Νέᾳ Ζηλανδία Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας ἀπηρεῖται διὰ τὴν ἐκλογὴν οὐ μόνον ἡ σύμφωνος γνώμη τοῦ ἐκλεκτορικοῦ σώματος, ὅπερ ἀποτελεῖται ἐκ τοῦ ἱ. Κλήρου τῆς ἐπισκοπῆς καὶ ἐκ λαϊκῶν ἐκπροσώπων τῶν ἐνοριῶν, ἀλλὰ καὶ ἡ συγκατάθεσις τῶν ἐπισκόπων πασῶν τῶν ἐπισκοπῶν τῆς χώρας. Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος τοῦ Καντέρμπουρου ROBERT RÚNCIE ἔχαρκτηρίσει τὴν ἐκλογὴν τῆς νέας ἐπισκόπου ὡς «ἐν περαιτέρω θῆμα εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας». Ἀναμένεται ὅτι ἡ ἐκλογὴ αὕτη θὰ προκαλέσῃ συζητήσεις εἰς τὴν συνδιάσκεψιν τοῦ LABETH κατὰ τὸ προσεχὲς ἔτος. Ἡ νέα ἐπίσκοπος, ἐν συνεντεύξει της πρὸς τὸ BBC, ἐξέφρασε τὴν πεποίθησίν της, ὅτι ἡ χειροτονία της δὲν θὰ ἐμποδίσῃ τὴν συνέχισιν τοῦ διαλόγου μεταξύ Ρωμαιοκαθολικῆς καὶ Ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας. Ἡ πρώτη γυνὴ ἐπίσκοπος ἐν τῇ καθ' ὄλου Ἀγγλικανικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐχειροτονήθη τὸ 1988 ἐν ταῖς Ἠνωμέναις Πολιτείαις τῆς Ἀμερικῆς.

καὶ τὴν ἄρτια δομὴ διαπραγματεύσεως τοῦ θέματος κάθε φορὰ τοῦ συγγραφέως μητροπολίτου μαρτυροῦν.

Τοῦ ἰδίου, «Ἐξαπλᾶ (Κυριακάτικες μικρὲς Ὀμιλίαι)», ἐκδόσεις «Τέρτιος», Κατερίνη 1989, σελ. 482.

Ὅπως πάντα στὰ γραπτὰ του, ὁ Μητροπολίτης Σερβίων καὶ Κοζάνης κύριος Διονύσιος Ψαριανός, προλαβαίνει καὶ τὰ ἐξηγεῖ ὅλα καὶ μὲ τὸ δικό του τρόπο, μὲ αἰσθημα σοβαρότητος, εὐθύνης καὶ σεβασμοῦ πρὸς τοὺς ἀναγνώστες, στοὺς ὁποίους ἀπευθύνεται καὶ νοιάζεται νὰ συνομιλεῖ, κάνει πάντα τὴν καλύτερη παρουσίαση. Ἔτσι καὶ στὸ προκείμενο βιβλίον «Οἱ θεολόγοι καὶ οἱ φιλόλογοι ξέροντες πῶς ὑπῆρχε ἓνα βιβλίον τοῦ Ὁριγένη μὲ τὸν τίτλο, «Ἐξαπλᾶ». Τὰ Ἐξαπλᾶ ἦσαν τὸ κείμενο τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης στὰ ἑβραϊκά καὶ στὶς διάφορες ἑλληνικὲς μεταφράσεις, σὲ ἕξι παράλληλες κατακορύφως στήλες. Τολμᾶμε νὰ δώσουμε τὸν ἴδιο τίτλο καὶ σὲ τοῦτο τὸ βιβλίον, πού δὲν εἶναι γραμμένο βέβαια σὲ ἕξι κατακόρυφες στήλες, ἀλλὰ σὲ ἕξι ὀριζόντιες παραγράφους. Ἄν ἀξίζει τὸν κόπο νὰ γράφῃ κανεὶς ἔτσι, νὰ μετράῃ τίς γραμμὲς καὶ νὰ προσέχῃ στὸ μῆκος τῶν παραγράφων, δὲν τὸ ξέρομε. Ξέρομε ὅμως ὅτι εἶναι μιὰ καλὴ ἄσκηση συμμετρίας τῆς σκέψης καὶ τοῦ λόγου, πού δὲν εἶναι χωρὶς πρακτικὴ σημασία. Τὸ ἀποτέλεσμα εἶναι ὅτι ἔχομε στὰ χέρια μας ἓνα βιβλίον μὲ 105 κεφάλαια σὲ 630 παραγράφους. Ὅπως θέλει ἄς τὸ κρίνει ὁ καθένας ἢ σὰν παιχνίδι ἢ σὰν δίκαιο κόπο. Εἶναι τὰ γραπτὰ κείμενα δύο ἐτῶν 1983 - 1984 καὶ τυπώνονται μὲ τὴ σειρά πού δημοσιεύτηκαν». Σ' αὐτὲς τίς σύμμετρες παραγράφους ἐκτυλίσσεται ἓνας καταπληκτικὸς λόγος οἰκοδομῆς, ἀπλᾶ γραμμένος, γιὰ τοὺς ἀπλοῦς καὶ «καθαροὺς τῆ καρδίας» ἀνθρώπους. Στὸ τέλος ἓνας «πίνακας ὀνομάτων καὶ θεμάτων» παραπέμπει στὶς διάφορες μικρὲς ὀμιλίες, χρησιμώτατος ὁδηγὸς εὐρητηριασμοῦ τῶν θεμάτων, γιὰ τὰ ὁποῖα ὁ ἀναγνώστης κάθε φορὰ ἐνδιαφέρεται. Τὸ σχῆμα τοῦ βιβλίου εἶναι μικρό· τὰ Ἐξαπλᾶ εἶναι ἓνα Ἐγκόλπιο.

Π. Β. Πάσχου, «Μέλι τὸ ἐκ πέτρας». (Μικρὸ Γεροντικὸ Β'. — Οἱ Γέροντες τοῦ Σινᾶ), ἐκδόσεις «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 1989, σελ. 208.

Τὸ προεκδοθὲν «Ἐαρ τῆς Ἐρήμου» — Μικρὸ Γεροντικὸ Α'», τοῦ συγγραφέως καὶ ποιητοῦ Π. Β. Πάσχου, πού κι ἐκεῖνο κυκλοφορήθηκε ἀπ' τίς ἐκδόσεις «Ἀκρίτας», μᾶς ἔφερε καὶ τὸ «Μέλι τὸ ἐκ πέτρας» — Μικρὸ Γεροντικὸ Β', «Οἱ Γέροντες τοῦ Σινᾶ», μὲ τὴν ἴδια φιλόκαλη παρουσίαση κι ἐκδοτικὴ ἐπιμέλεια. Ἐδῶ εἶς πρέπει ν' ἀναφέρω καὶ τὴν λαμπρὴ φωτοστοιχειοθετικὴ δουλειὰ τοῦ καταστήματος «Φοινίκη» τοῦ Γιάννη Σούκη καὶ τῆς Μαριάννας - Νίκης Βασιλειάδου. «Στὰ περιεχόμενα τοῦ βιβλίου τούτου θρῖσκει ὁ ἀναγνώστης, πέρ' ἀπὸ μιὰ σύντομη ἀλλὰ πολὺ οὐσιαστικὴν εἰσαγωγὴν στὸ Μοναχισμό γενικώτερα, καὶ εἰδικώτερα σ' ἐκεῖνον τῆς ἐρήμου τοῦ Σινᾶ, καὶ τέσσερα μεγάλα κεφάλαια - ἐνότητες ἀπὸ τίς πιὸ συγκλονιστικὲς σελίδες τοῦ Σιναιτικῆς ἐρημιτισμοῦ», ἐξηγεῖ ὁ συγ-

γραφεὺς. Καὶ τὰ κείμενα αὐτὰ προσφέρονται στὸν ἀναγνώστη «σὲ μιὰ σύγχρονη καὶ ἀπλή λογοτεχνικὴ γλῶσσα, χωρὶς ἐκζήτηση καὶ ἀκρότητες· μιὰ ἀπόδοση δηλ. σὲ μιὰ γλῶσσα εὐπρεπῆ, εὐχάριστη καὶ κατανοητὴ, ἐλπίζω, μὰ πού δὲν θέλει ν' ἀπιστεῖ, οὔτε ν' ἀπομακρύνεται ἀπὸ τὴν ποιητικὴν ἀπλότητα τοῦ πρωτοτύπου».

Τὰ ἐπὶ μέρους κεφάλαια εἶναι «Μερικὰ Εἰσαγωγικά: Μοναχισμὸς καὶ Μοναχοὶ τοῦ Σινᾶ» (ἀπ' τὴν Ἱεροκοσμικὴ Ἱστορία Νεκταρίου τοῦ Κρητός), «Α'. Βίος καὶ πολιτεία τῶν ἐν Σινᾶ καὶ Ραϊθῶ ἀναιρεθέντων πατέρων», «Β'. Οἱ ἐν ἄσκησει, ἀγιότητι καὶ μαθήσει διαπρέψαντες σπουδαῖοι Σιναῖται (ἀπὸ τὴν «Περιγραφή τοῦ Θεοβαδίστου Ὁρους Σινᾶ»), «Γ'. Περὶ τῆς ἀναίρεσεως τῶν ἐν τῷ Ἁγίῳ Ὁρει Σινᾶ Ἀθβάδων», «Δ'. Ἀποφθέγματα - Διηγῆσεις» (ἀποδιδόμενα στὸν μοναχὸ Ἀναστάσιο Σιναιτῆ). Τὸ βιβλίον κλείνει μ' ἓνα Ἐπίμετρο «Ἐσφαξεν αὐτὴν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ» καὶ τὸν Πίνακα περιεχομένων.

Δημητρίου Ζ. Σοφιανοῦ, «Ὁ Βίος τοῦ Ὁσίου Λουκᾶ τοῦ Στειριώτη — Προλεγόμενα, μετάφραση, κριτικὴ ἔκδοση τοῦ κειμένου», Ἐκδόσεις «Ἀκρίτας», Ἀθήνα 1989, σελ. 248.

Ἐνα καταπληκτικὸ βιβλίον, καὶ χρησιμώτατο θέβαια, πού προσωπικὰ θὰ τὸ ἤθελα διαφορετικὰ διαρθρωμένο, ἐπειδὴ ἀκριβῶς πρόκειται γιὰ σπουδαῖο βιβλίον — καὶ τὰ σπουδαῖα βιβλία ἔχουν μιὰ παράδοση στὴ διάρθρωση τοῦ περιεχομένου τους — εἶναι αὐτὸ ἐδῶ, μὲ τὸ ὁποῖο οἱ ἐκδόσεις «Ἀκρίτας» ἐγκαινιάζουν τὴν πολλὰ ὑποσχόμενη σειρά «Ἀγιολογικὴ Βιβλιοθήκη». Παρενθετικὰ ἀναφέρω ὅτι στὸ τέλος τοῦ βιβλίου προαναγγέλλονται ἄλλα τρία κείμενα - Βίοι Ἁγίων.

Τὸ βιβλίον εἶναι κόπος καὶ καρπὸς τοῦ φιλόπονου συγγραφέως Δημητρίου Ζ. Σοφιανοῦ Δρ. Φιλοσοφίας, καὶ Διευθυντοῦ τοῦ Κέντρου Μεσαιωνικοῦ καὶ Νέου Ἑλληνισμοῦ τῆς Ἀκαδημίας Ἀθηνῶν, καὶ στοιχειοθετήθηκε στὴ φωτοσύνθεση «Φοινίκη» καὶ ἐκδόθηκε μὲ τὴν φροντίδα τῶν ἐκδόσεων «Ἀκρίτας». Ὁ μακαρίτης καὶ διάσημος Βολλανδιστὴς ἀγιολόγος FRANCOIS HALKIN, εἶχε σημειώσει ἐπιτυχῶς: «Στὸ Βυζάντιο τὴν ἐπιτυχία τῶν βιβλιοπωλείων, τὰ BEST - SELLERS, πρέπει ν' ἀναζητήσῃ κανεὶς ἀνάμεσα στοὺς Βίους τῶν ἁγίων. Ὁ ἀπίστευτος ἀριθμὸς τῶν ἐπανεκδόσεων (= ἀντιγράφων), διασκευῶν καὶ παραλλαγῶν εἶναι ἡ ἀπόδειξη τοῦ πράγματος». Ὁ Δημήτριος Σοφιανός, στὰ ἐκτενῆ καὶ ἐμβριθέστατα Προλεγόμενα ἐξηγεῖ: «Βέβαια, τὰ κείμενα αὐτὰ πρέπει νὰ τὰ δοῦμε καὶ νὰ τὰ ἐξετάσουμε σύμφωνα μὲ τὸ πνεῦμα τῆς ἐποχῆς πού τὰ δημιούργησε καὶ τοὺς σκοποὺς πού ἐξυπηρετοῦσαν. Ὅπωςδήποτε πρόκειται γιὰ θρησκευτικὰ λογοτεχνικὰ ἔργα, πού πρωταρχικὸ σκοπὸ τους ἔχουν νὰ ἐξάρουν καὶ νὰ ἐξυμνήσουν τὴ ζωὴ καὶ τίς πράξεις τῶν ἁγίων καὶ μαρτύρων τῆς Ἐκκλησίας, ἀπὸ τὴν ἄλλη ὅμως πλευρὰ θέλουν νὰ ὠφελήσουν καὶ τίς ψυχὰς τῶν ἀναγνωστῶν τους καὶ νὰ ἐπιστηρίξουν τὴν ὀρθόδοξη πίστη τους· φανερός λοιπὸν εἶναι καὶ ὁ ψυχοφε-

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 49/1990

«Περὶ συστάσεως ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ»

Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐχουσα ὑπ' ὄψει:

- 1) Τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 46 τοῦ Ν. 590) 77 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος».
- 2) Τὰς διατάξεις τοῦ Ν. 1811) 1988.
- 3) Τὴν ἀπὸ 11.1.1990 Ἀπόφασιν Αὐτῆς

Ψ η φ ί ζ ε ι

Τὸν ὑπ' ἀριθμ. 49) 1990 Κανονισμόν, «Περὶ συ-

στάσεως ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ», ἔχοντα ὅτω:

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΥΠ' ΑΡΙΘ. 49) 1990
«Περὶ συστάσεως ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗΣ ΥΠΗΡΕΣΙΑΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ»

Ἄ ρ θ ρ ο ν 1

Συνιστᾶται «ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ» (Ο.Υ.) τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἡ ὁποία λειτουργεῖ ὑπὸ τὴν ἐποπτεῖαν καὶ τὸν ἐλεγχον τῆς Δ.Ι.Σ.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 2

1. Σκοπὸς τῆς ὡς ἄνω «Οικονομικῆς Ὑπηρεσίας»

λῆς καὶ ἐποικοδομητικὸς σκοπὸς τους. Γι' αὐτὸ κυρίαρχο στοιχεῖο στοὺς Βίους τῶν ἀγίων εἶναι τὸ ὑπερφυσικὸ καὶ τὸ παραινενικό: ἐμφανίσεις ἀγγέλων, ἀλλὰ καὶ δαιμόνων, ποὺ μάταια ἐπιχειροῦν νὰ σκανδαλίσουν καὶ νὰ κλονίσουν τὸν ἅγιο ἢ τὸν ὄσιο, δράματα, προφητεῖες, ἀποκαλύψεις, κάθε λογῆς θαύματα, συμβουλές καὶ παραινέσεις ποὺ παρακινοῦν τοὺς ἀκροατὲς ἢ ἀναγνώστες σὲ μίμηση τῶν ἡρώων καὶ μαρτύρων τῆς χριστιανικῆς πίστεως. Ἔτσι τὰ ἔργα αὐτὰ ἀποτελοῦν κατ' ἀρχὴν καὶ μοναδικὴ πηγὴ γιὰ τὴν ἐμφάνιση, ὀργάνωση καὶ ἐξέλιξη τοῦ ὀρθοδόξου μοναχισμοῦ.

Τὸ βιβλίον, μὲ μοντέρνα μᾶλλον ἐκδοτικὴ διάθεση, διαρθρώνεται ὡς ἑξῆς: «Εἰσαγωγικὸ Σημείωμα» τοῦ Καθηγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Ὁσίου Λουκά, Ἀρχιμανδρίτου κ. Γεωργίου. — «Α'. Προλεγόμενα» μὲ τίς ἑξῆς παραγράφους: 1. Ἡ σημασία τῶν ἀγιολογικῶν κειμένων γενικότερα. Ὁ βίος τοῦ ὁσίου Λουκά τοῦ νέου, τοῦ Στεριώτη. 2. Ἡ χειρόγραφη Παράδοση τοῦ Βίου τοῦ ὁσίου Λουκά τοῦ νέου. 3. Ἐκδόσεις τοῦ ἀρχικοῦ Βίου τοῦ ὁσίου Λουκά. Παραφράσεις τοῦ ἀρχικοῦ βίου στὴ νεοελληνικὴ καὶ ἐκδόσεις τῶν παραφράσεων. 4. Ποιὸς ἔγραψε καὶ πότε τὸν Βίο τοῦ Ὁσίου Λουκά. 5. Χρονολογικὸ διάγραμμα τῆς ζωῆς τοῦ Ὁσίου Λουκά. 6. Σύντομη ἀνάλυση τοῦ Βίου. Ἐνταξὴ τοῦ ὁσίου Λουκά καὶ ἄλλων προσώπων καὶ γεγονότων τοῦ Βίου στὰ ἱστορικὰ πλαίσια τῆς ἐποχῆς τους. — «Β'. Μετάφραση τοῦ "Βίου" τοῦ ὁσίου Λουκά». — «Γ'. Κριτικὴ ἔκδοση τοῦ κειμένου». «Δ'. Βιβλιογραφία». «Ε'. Εὐρετήριο».

Ἄν ὄχι τίποτα ἄλλο, — ἡ πρόταξη λόγου χάριν τοῦ πρωτοτύπου κειμένου, — τὸ κριτικὸ ὑπόμνημα ἔπρεπε

νὰ συνοδεύει τὴν κάθε σελίδα τῆς κριτικῆς ἐκδόσεως τοῦ κειμένου. Οἱ «μοντέρνοι» ἀναγνώστες, στοὺς ὁποίους θέλει νὰ ἀπευθύνεται ἡ ἔκδοση, ἴσως δὲν θὰ ἔβριχναν στὴν κάτω ὡα — τὸ κάτω περιθώριο τῆς σελίδος — τὴ ματιά τους: οἱ ἄλλοι ὁμως τὸ χρειάζονται ἐκεῖ τὸ Ὑπόμνημα.

Τί τ ο υ Ἑμμ. Μ α τ θ α ι ἄ κ η, Μητροπολίτου πρώην Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου, «Θέματα Ποιμαντικῆς», Ἀθήναι 1989, σελ. 590.

Μὲ τὸν γενικὸ τίτλο «Θέματα Ποιμαντικῆς», ὁ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πρώην Παραμυθίας κ. Τίτος, προσφέρει σ' ἕνα φροντισμένον πανόδετο τόμο, συνεχίζοντας τὴν ἀκάματη ἐκδοτικὴ διακονία του, εἰκοσι μελέτες καὶ ἄρθρα, ποὺ ὁ ἴδιος τὰ παρουσιάζει ὡς ἑξῆς: «Εἰς τὸ παρὸν βιβλίον περιέχονται ὄσα κατὰ τὴν ἄχρι τοῦδε ἱερατικὴν καὶ ἀρχιερατικὴν ὑμῶν διακονίαν ἐδημοσιεύθησαν εἴτε εἰς ἐκκλησιαστικὰ περιοδικὰ, εἴτε καὶ αὐτοτελῶς μελέται καὶ ἄρθρα ποιμαντικοῦ περιεχομένου. Ἐκτὸς τούτων συνελέξαμεν ὄσα κατὰ διαφόρους χρονικὰς περιστάσεις συνεγράψαμεν ποιμαντικῆς φύσεως. Τὸ βιβλίον κατακλείεται μὲ ἕνα Ἐπίμετρο καὶ τὴν δημοσίευση «εὐχαριστηρίων ἐπιστολῶν».

Τὰ περιεχόμενα κείμενα παρουσιάζουν πάντοτε ἐπίκαιρον ἐνδιαφέρον, ἀπὸ ποιμαντικὴ ἄποψη. «Ἐν πάσῃ περιπτώσει ἡ γνώσις τῆς ποιμαντικῆς διδάσκει λίαν ἐπαρκῶς τοὺς διακαῶς ποθοῦντας, ἵνα ἱερωθῶσι, καθῶς καὶ τοὺς καταστάντας ποιμένας τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας», σημειώνει ὁ συγγραφεὺς στὸν Πρόλογο.

Γ ρ . Θ . Σ τ ἄ θ η ς

(Ο.Υ.) είναι ή διοικήσεις, διαχειρίσεις και αξιοποιήσεις τής εν γένει ακινήτου και κινητής περιουσίας, ως και των Οικονομικών πόρων τής Έκκλησίας τής Ελλάδος και έφ' όσον ή διοικήσεις, διαχειρίσεις και αξιοποιήσεις αυτών δέν έχει ανατεθεί εις άλλα όργανα.

2. Διά τήν διοίκησην, διαχειρίσιν και αξιοποίησιν τής Έκκλησιαστικής περιουσίας και των Οικονομικών εν γένει πόρων τής Έκκλησίας, εφαρμόζονται αι διατάξεις των Ίερών Κανόνων ως και αι κείμεναι διατάξεις των Νόμων και των Κανονισμών τής Έκκλησίας.

Ά ρ θ ρ ο ν 3

Η συνιστωμένη «Οικονομική Υπηρεσία» (Ο.Υ.) διοικείται υπό έπταμελούς Διοικούσης Έπιτροπής (Δ.Ε.) αποτελουμένης εκ:

α) Του Προέδρου, Άρχιερέως τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, ό όποιος εις περίπτωση απουσίας ή κωλύματος αναπληρώνεται από τον αρχαιότερον, κατά τά προσβεία, Άρχιερέα μέλος τής Δ.Ε.

β) Δύο (2) Άρχιερέων ως μελών μετά των αναπληρωτών των, Άρχιερέων.

γ) Τεσσάρων (4) λαϊκών μελών μετά των αναπληρωτών των, έχόντων έμπειρίαν και γνώσεις περί τά οικονομικά και τεχνικά.

2. Χρέη Γραμματέως τής Διοικούσης Έπιτροπής εκτελεί Κληρικός τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, όριζόμενος υπό του Προέδρου τής Δ.Ε.

Ά ρ θ ρ ο ν 4

1. Η Δ.Ε. διορίζεται διά πράξεως του Μακαριωτάτου Προέδρου τής Δ.Ι.Σ. δημοσιευομένης εις τό Δελτίον «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» διά μίαν διετίαν δυναμένην να παραταθεί.

2. Ο Πρόεδρος τής Δ.Ι.Σ. δύναται και διαρκούσης τής θητείας να αντικαταστήση εν όλω ή εν μέρει τήν Δ.Ε.

3. Η απόφασις του Μακαριωτάτου τής παραγρ. 1 ισχύει από τής υπογραφής τής.

Ά ρ θ ρ ο ν 5

1. Η διοικήσις, διαχειρίσις και αξιοποιήσις τής Έκκλησιαστικής εν γένει περιουσίας ενεργείται δι' αποφάσεων τής Δ.Ε., έπιφυλασσομένων των κατωτέρω όριζομένων διά τάς αρμοδιότητας του Προέδρου τής Δ.Ε. ως και του Διευθυντού τής Ο.Υ.

2. Η Διοικούσα Έπιτροπή τής Οικονομικής Υπηρεσίας εύρισκείται εις άπαρτίαν και αποφασίζει έγκύρως, έφ' όσον παρίστανται εις τήν Συνεδρία πέντε (5) τουλάχιστον εκ των μελών αυτής.

3. Αι αποφάσεις τής Δ.Ε. αι αναφερόμεναι εις τήν αξιοποίησιν και εκποίησιν τής Έκκλησιαστικής περιουσίας τελούν υπό τήν έγκρισιν τής Δ.Ι.Σ.

4. Η Δ.Ε. ψηφίζει τον καταρτιζόμενον υπό τής Ο.Υ. Έτήσιον Προϋπολογισμόν Έσόδων - Έξόδων ως και τον Άπολογισμόν αυτής, οι όποιοι τελικώς έγκρίνονται υπό τής Δ.Ι.Σ.

Ά ρ θ ρ ο ν 6

1. Διά τον συντονισμόν του έργου τής Οικονομικής Υπηρεσίας και τήν εκτέλεσιν των αποφάσεων τής Δ.Ε., διορίζεται διά Πράξεως του Μακαριωτάτου Προέδρου τής Δ.Ι.Σ. και διά μίαν διετίαν, δυναμένην να ανανεωθή, Κληρικός τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, διαθέτων οικονομικάς γνώσεις, ως Διευθυντής αυτής.

2. Ο Διευθυντής τής Ο.Υ. καταρτίζει τήν Ημερησίαν Διάταξιν των θεμάτων, επί των όποιων εν συνεδρία αποφασίζει ή Δ.Ε.

3. Η Ημερησία Διάταξις τίθεται υπό τήν έγκρισιν του Προέδρου τής Δ.Ε., ό όποιος και τήν υπογράφει.

4. Επί των θεμάτων τής Ημερησίας Διατάξεως ή Δ.Ε. αποφασίζει κατόπιν Εισηγήσεως του Διευθυντού τής Ο.Υ., ό όποιος και παρίσταται εν τή Συνεδρία μετά ψήφου.

5. Τον Διευθυντήν τής Ο.Υ. απόγοντα ή κωλύομενον, αναπληροί Κληρικός τής Έκκλησίας τής Ελλάδος, όριζόμενος εκάστοτε δι' αποφάσεως του Μακαριωτάτου Προέδρου τής Δ.Ι.Σ.

6. Διά τήν παρακολούθησιν των θεμάτων τής Ο.Υ. εις Θεσσαλονίκην, δι' αποφάσεως του Μακαριωτάτου Προέδρου τής Δ.Ι.Σ., όρίζεται Κληρικός εκ των ύπηρετούντων εις Μητροπόλεις του Νομού Θεσσαλονίκης, ό όποιος ενημερώνει τον Διευθυντήν τής Ο.Υ. και εκπροσωπεί τούτον κατά τάς εντολάς του.

Ά ρ θ ρ ο ν 7

Ο Διευθυντής τής Ο.Υ. έχει τάς κάτωθι αρμοδιότητας:

α) Εκτελεί τάς αποφάσεις τής Δ.Ε., συντονίζει και εποπτεύει τό έργον τής Ο.Υ. και υπογράφει τάς σχετικάς πράξεις και συμβόλαια.

β) Κινεί τήν διαδικασίαν προκήρυξεως πλειοδοτικών διαγωνισμών ως και τής προσκλήσεως ενδιαφερόντος διά τήν εκποίησιν και αξιοποίησιν τής Έκκλησιαστικής περιουσίας.

γ) Ειδικώς διά τήν προκήρυξιν πλειοδοτικών διαγωνισμών, αι όποια άφορούν εκμισθώσεις γενικώς, αποφασίζει τήν προκήρυξιν και κατακυρώνει τά Πρα-

ΠΡΑΞΕΙΣ ΣΥΣΤΑΣΕΩΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΙΔΡΥΜΑΤΩΝ

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Α Π Ο Φ Α Σ Η 562

Σύσταση Έκκλησιαστικού Ίδρύματος με την επωνυμία «ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ» τής Ίερᾶς Μητροπόλεως Θηβῶν καὶ Λεβαδείας.

κτικὰ αὐτῶν, ἐφ' ὅσον τὸ ἐτήσιον μίσθωμα δὲν ὑπερβαίνει τὸ ποσὸν τοῦ ἐνὸς ἑκατομμυρίου (1.000.000) δραχμῶν.

δ) Διὰ μισθώσεις τῶν ὁποίων τὸ ἐτήσιον μίσθωμα ὑπερβαίνει τὸ ἕνα ἑκατομμύριον (1.000.000) καὶ μέχρι 2.000.000, ἡ προκήρυξις καὶ ἔγκρισις τοῦ ἀποτελέσματος γίνεται διὰ κοινῆς ἀποφάσεως τοῦ Προέδρου τῆς Δ.Ε. καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ο.Υ.

ε) Αἱ ἀρμοδιότητες τῶν ἀνωτέρω ἰσχύουν καὶ διὰ τὴν ρύθμισιν οἰωνδῆποτε θεμάτων ἐκ τῶν μισθωτικῶν σχέσεων.

στ) Ἀποφασίζει ἐπὶ τῆς ἐγέρσεως ἀγωγῶν τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διὰ θέματα τῆς Ἐκκλησιαστικῆς περιουσίας καὶ τῆς ἀσκήσεως ἐνδίκων μέσων καὶ παρακολουθεῖ τὴν πορείαν τῶν υποθέσεων.

ζ) Ἐκπροσωπεῖ τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἑλλάδος ἐνώπιον παντὸς Δικαστηρίου καὶ Διοικητικῆς ἀρχῆς, ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς Ἐκκλησιαστικῆς ἐν γένει περιουσίας, δίδει τοὺς ὄρκους, τὴν ἐπαγωγὴν τῶν ὁποίων ἀποφασίζει ἡ Δ.Ε. καὶ ὀρίζει τοὺς πληρεξουσίου δικηγόρους διὰ τὴν προστασίαν καὶ υπεράσπισιν τῶν οἰκονομικῶν συμφερόντων τῆς Ἐκκλησίας.

η) Ἐγκρίνει τὴν πληρωμὴν τῶν νομίμων ἀποδοχῶν πάντων τῶν μισθοδοτουμένων ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ ἀποφασίζει διὰ τὰς πάσης φύσεως δαπάνας, ἐφ' ὅσον αὐταὶ δὲν ὑπερβαίνουν τὰς πεντακοσίας χιλιάδας (500.000), διὰ τὰς ὁποίας καὶ εἶναι ὁ κατὰ νόμον ὑπόλογος καὶ αἱ ὁποιαὶ ἐφ' ὅσον τὸ ὕψος τῶν ὑπερβαίνει τὰς 300.000, πραγματοποιοῦνται κατόπιν προχείρων διαγωνισμῶν, καὶ προκειμένου περὶ ἐπισκευῶν κτιρίων γενικῶς, κατόπιν καὶ προηγουμένης ὑπευθύνου θεσπιώσεως μηχανικοῦ.

θ) Ἀνὰ δέμηνον συντάσσει Πίνακα Ἐσόδων - Ἐξόδων τῆς Ο.Υ., ὁ ὁποῖος υποβάλλεται εἰς τὴν Δ.Ε. καὶ τὴν Δ.Ι.Σ.

ι) Ἡ Δ.Ε. δύναται νὰ ἐκχωρήσῃ εἰς τὸν Διευθυντὴν τῆς Ο.Υ. καὶ ἄλλας ἀρμοδιότητας ἐκτὸς τῶν ἀνωτέρω.

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Ἐχοντας ὑπ' ὄψη:

α. Τὸ Ν.Δ. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»,

β. Τὶς ἐκ τῶν ἱερῶν Κανόνων ὑποχρεώσεις πρὸς τὸ χριστεπώνυμον τῆς Μητροπόλεώς μας πλήρωμα, ἀποφασίζουμε:

Τὴν ἴδρυσιν ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ

Ἄ ρ θ ρ ο ν 8

1. Διὰ τὴν διεκπεραίωσιν τοῦ ἔργου τῆς Ο.Υ. τοποθετοῦνται δι' ἀποφάσεως τοῦ Μακαριωτάτου Προέδρου τῆς Δ.Ι.Σ., Κληρικοὶ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, οἱ ὁποῖοι διατηροῦν τὴν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν κυρίαν θέσιν των.

2. Εἰς τοὺς ἀνωτέρω Κληρικοὺς καταβάλλεται δι' ἀποφάσεως τῆς Δ.Ε. μηνιαία ἀποζημίωσις, τὸ ὕψος τῆς ὁποίας δὲν δύναται νὰ ὑπερβαίνει τὰ 2) 3 τῶν καθαρῶν ἀποδοχῶν τῆς κυρίας θέσεών των.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 9

Δι' ἀποφάσεως τῆς Δ.Ι.Σ., καθορίζονται αἱ κατὰ Συνεδρίαν ἀποζημιώσεις τῶν μελῶν τῆς Δ.Ε., τοῦ Γραμματέως αὐτῆς, τῶν μελῶν τῆς Ὑποεπιτροπῆς, ὡς καὶ ἡ μηνιαία ἀποζημίωσις τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Ο.Υ.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 10

Οἱ ἐν γένει πόροι τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος διατίθενται δι' ἀποφάσεων τῶν ἀρμοδίων Ὁργάνων διὰ τὴν ἐπιτέλεσιν τοῦ ἐν γένει ἔργου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 11

Ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καταργεῖται ἐξ ὀλοκλήρου ὁ ὑπ' ἀριθ. 46) 1989 Κανονισμός, χωρὶς νὰ ἀναδιώκουν τὰ ὑπ' ἀριθ. 30, 31, 32 καὶ 33 ἄρθρα τοῦ ὑπ' ἀριθ. 19) 1981 Κανονισμοῦ.

Ἄ ρ θ ρ ο ν 12

Ἡ ἰσχὺς τοῦ παρόντος Κανονισμοῦ ἀρχεῖται ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεώς του εἰς τὴν Ἐφημερίδα τῆς Κυβερνήσεως καὶ τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ».

Ἐν Ἀθήναις τῇ 11.1.1990

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

Ὁ Ἀρχιγραμματεὺς

Ἀρχιμ. Ἰάκωβος Παπαθανασίου - Γκίνης

ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ, τὸ ὁποῖον θὰ στεγασθῆ παρὰ τὴν Ἱερὰν Μονὴν Εὐαγγελιστρίας Ἀλιάρτου.

Σκοπὸς τοῦ Κέντρου αὐτοῦ εἶναι ἡ ἐπιμόρφωση, ἡ συζήτηση, ὁ προβληματισμὸς, ἡ ἐπικοινωνία, ἡ φιλοξενία διαφόρων ὁμάδων ἀνθρώπων.

Τὸ Κέντρο τοῦτο εἶναι Ν.Π.Ι.Δ. καὶ ἔχει δικό του κωνομισμὸ λειτουργίας.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῇ 15 Ἰουνίου 1989

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΚΑΝΟΝΙΣΜΟΣ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

ΤΟΥ «ΚΕΝΤΡΟΥ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ» ΤΗΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ

Ἄρθρον 1

Ἰδρύεται εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν Θηβῶν καὶ Λεβαδείας καὶ ὑπὸ τὴν ἐξάρτησιν αὐτῆς Κέντρον Ἐπιμορφώσεως καὶ Ἐπικοινωνίας.

Ἄρθρον 2

Σκοπὸς τοῦ Κέντρου αὐτοῦ εἶναι:

α) Ἡ ἐπιμόρφωσις διαφόρων ὁμάδων συνανθρώπων μας ἐπὶ θεμάτων πού θὰ ἔχουν ἀντικείμενον τὸ ἐπάγγελμα ἢ τὴν ἐργασία τους.

β) Ἡ συζήτησις, ὁ προβληματισμὸς, ἡ μὲ παιδαγωγικὸ τρόπο ἀντιμετώπισις διαφόρων προβλημάτων, πού κατὰ καιροὺς παρουσιάζονται π.χ. ναρκατωτικά, AIDS, ψυχικὲς ἀσθένειες κ. ἄ. καὶ ἡ ἐνεργοποίηση τοῦ ἀνθρώπου στὴν ἀντιμετώπισή τους.

γ) Ἡ ἐπικοινωνία ὁμάδων ἀνθρώπων εἰς τὰ πλαίσια τοῦ ἑλληνικοῦ χώρου καὶ τῶν χωρῶν τῆς ΕΟΚ, μὲ σκοπὸ τὴν ἀλληλογνωριμία, τὴν γνώση τῆς ἱστορίας καὶ τῆς παραδόσεως τῶν λαῶν αὐτῶν, τὴν ἐκμάθησιν γλωσσῶν μὲ τὴν μορφὴ τῶν ταχυρρυθμῶν σεμιναρίων.

δ) Ἡ κατὰ κατηγορίας φιλοξενία καὶ ἡ πραγματοποίηση διαφόρων προγραμμάτων εἰδικώτερα γιὰ:

1. Γονεῖς
2. Νέους
3. Ἐπιστήμονες
4. Ἀποφυλακιστέους καὶ προβληματικούς νέους
5. Ἀναπήρους, ἀνθρώπους πού πάσχουν χρονίως.

Ἄρθρον 3

Τὸ Κέντρο θὰ στεγασθῆ σὲ παλαιὰ κτίρια, ἀφοῦ ἐπισκευασθοῦν καὶ συμπληρωθοῦν, πού στέγαζαν παλαιότερα κατασκηνώσεις τοῦ Ἰπουργείου Παιδείας σὲ χῶρο τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Εὐαγγελιστρίας.

Ἄρθρον 4

Τὸ Κέντρο διοικεῖται ἀπὸ πενταμελὲς διοικητικὸ συμβούλιο μὲ Πρόεδρο τὸν ἐκάστοτε Μητροπολίτη Θηβῶν καὶ Λεβαδείας καὶ τέσσερα μέλη διοριζόμενα ἀπὸ τὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο διὰ τρία ἔτη μὲ πρόταση τοῦ Μητροπολίτου. Ἡ θητεία εἶναι ἄμισθη καὶ τιμητική.

Ἄρθρον 5

Τὸ Κέντρο ἔχει ἰδική του σφραγίδα, ἡ ὁποία γράφει ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΘΗΒΩΝ ΚΑΙ ΛΕΒΑΔΕΙΑΣ ΚΕΝΤΡΟΝ ΕΠΙΜΟΡΦΩΣΕΩΣ ΚΑΙ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ γύρω ἀπὸ σταυρό.

Ἄρθρον 6

Πόροι τοῦ Κέντρου εἶναι:

- α) Συνδρομὲς προσώπων, ἱερῶν Μονῶν, ἱερῶν Ναῶν, τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως καὶ τοῦ Κράτους.
- β) Κληροδοτήματα - δωρεές.
- γ) Ἡ κατὰ περίπτωσιν καταβολὴ συμβολικοῦ ποσοῦ διὰ τὴν χρῆσιν τῶν ἐγκαταστάσεων μὲ ἀπόφαση τοῦ διοικητικοῦ συμβουλίου.

Ἄρθρον 7

Ὁ ἐσωτερικὸς Κανονισμὸς πού ρυθμίζει τὶς λεπτομέρειες τῆς λειτουργίας συντάσσεται ἢ τροποποιεῖται ἀπὸ τὸ διοικητικὸ συμβούλιο.

Ἄρθρον 8

Τὸ Κέντρο διατηρεῖ τὰ ἐξῆς βιβλία:

- α) Πρωτόκολλον Ἀλληλογραφίας
- β) Πρακτικὰ Συμβουλίου
- γ) Ταμείου (Ἐσόδων - Ἐξόδων)

Ἄρθρον 9

Ὁ προϋπολογισμὸς καὶ ὁ ἀπολογισμὸς τοῦ Κέντρου ἐγκρίνονται ἀπὸ τὸ Μητροπολιτικὸ Συμβούλιο.

Ἐν Λεβαδείᾳ τῇ 15 Ἰουνίου 1989

Ο ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΣ

† Ὁ Θηβῶν καὶ Λεβαδείας ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ
ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟΝ ΣΥΝΟΔΙΚΟΝ
ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΟΝ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΘΕΝ

Τὸ Δευτεροβάθμιον Συνοδικὸν διὰ Πρεσβυτέρους, Διακόνους, Μοναχοὺς καὶ Μοναχὰς Ἐκκλησιαστικὸν Δικαστήριον, συνελθὸν εἰς Συνεδρίαν ἵνα κρίνη καὶ δικάσῃ α) τὴν ἔφεσιν τοῦ Πρεσβυτέρου Ἀθανασίου Χατζοπούλου τοῦ Νικολάου, Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Γρεβενῶν, κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 4)1989 ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἐπεβλήθη αὐτῷ ἡ ποινὴ τῆς ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν καὶ β) τὴν ἔφεσιν τοῦ Πρεσβυτέρου Παναγιώτου Χαράλαμπος τοῦ Δημητρίου, Κληρικοῦ τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ἐδέσσης, Πέλλης καὶ Ἀλμωπίας, κατὰ τῆς ὑπ' ἀριθμ. 6)1988 ἀποφάσεως τοῦ Πρωτοβαθμίου Συνοδικοῦ Δικαστηρίου, δι' ἧς ἐπὶ ἀντικανονικοῖς παραπτώμασι, ἐπεβλήθη αὐτῷ ἡ ποινὴ τῆς ΚΑΘΑΙΡΕΣΕΩΣ ἐκ τοῦ Ὑψηλοῦ τῆς Ἱερωσύνης Ὑπουργήματος καὶ τῆς ἐπαναφορᾶς αὐτοῦ εἰς τὴν τάξιν τῶν λαϊκῶν, τὴν μὲν πρώτην ἀπέρριψε ὡς Νόμψ καὶ Οὐσίᾳ ἀβάσιμον καὶ ἀόριστον καὶ ἐπεκύρωσε τῷ ἐφεσεῖοντι Πρεσβυτέρῳ τὴν διὰ τῆς ἐφεσιβληθείσης ἀποφάσεως ἐπιβληθεῖσαν αὐτῷ ποινὴν, ἐκδὸν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 4)14.11.1989 ἀπόφασιν Αὐτοῦ, τὴν δὲ δευτέραν ἐδέχθη ἐν μέρει καὶ ἐτροποποίησεν τὴν διὰ τῆς ἐφεσιβληθείσης ἀποφάσεως ἐπιβληθεῖσαν τῷ ἐφεσεῖοντι Πρεσβυτέρῳ ποινὴν, εἰς ποινὴν τεσσάρων ἐτῶν ἀργίας ἀπὸ πάσης Ἱεροπραξίας, δίχα στερήσεως τῶν ἀποδοχῶν αὐτοῦ, συμψηφιστέων μετὰ τῆς ἄχρι τοῦδε διανυθείσης, ἐκδὸν τὴν ὑπ' ἀριθμ. 3)14.11.1989 ἀπόφασιν Αὐτοῦ.

Αἱ ἀνωτέρω ἀποφάσεις, συνωδᾶ ταῖς διατάξεις τῶν ἀρθρῶν 127, 128 καὶ 151 τοῦ Ν. 5383)1932 «Περὶ Ἐκκλησιαστικῶν Δικαστηρίων καὶ τῆς πρὸ Αὐτῶν διαδικασίας», ὡς ταῦτα ἰσχύουν κατὰ τὰ σαφῶς ὀριζόμενα ὑπὸ τῆς παραγρ. 1 τοῦ ἀρθρ. 44 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», εἰσὶν τελεσίδικοι, ὀριστικοὶ καὶ ἀμετάκλητοι.

Ο ΠΡΟΕΔΡΕΥΩΝ
ΤΟΥ ΔΕΥΤΕΡΟΒΑΘΜΙΟΥ
ΣΥΝΟΔΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ
† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Ὁ Γραμματεὺς
Ἀρχιμ. Σεραφεῖμ Μεντζελόπουλος

ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Συνοδικὴ Ἐπιτροπὴ Διορθοδόξων
καὶ Διαχριστιανικῶν Σχέσεων.

ΠΡΟΚΗΡΥΞΗ ΥΠΟΤΡΟΦΙΩΝ

Ἡ Ὑποεπιτροπὴ Ὑποτροφίῶν, εἰς ἐφαρμογὴν τοῦ ἀρθροῦ 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 13)1981 Κανονισμοῦ τῆς ΔΙΣ, προκηρύσσει διὰ τὸ ἀκαδημαϊκὸν ἔτος 1990 - 1991 τὴν κάτωθι ὑποτροφίαν:

Μία (1) ὑποτροφία εἰς Ἑλληνα κατὰ προτίμησιν κληρικόν, ἢ ὑποψήφιον κληρικόν, πτυχιούχον Ἑλληνικῶν Θεολογικῶν Σχολῶν διὰ μεταπτυχιακᾶς σπουδᾶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν.

Ἀπαραίτητος προϋπόθεσις (ἀρθρον 6) διὰ τὴν χορήγησιν ὑποτροφίας διὰ σπουδᾶς εἰς τὸ ἐξωτερικόν εἶναι:

α) Ἡ ἰδιότης τοῦ κληρικοῦ ἢ ὑποψηφίου κληρικοῦ, ἐγκύρως θεβαιουμένη.

β) Συστατικὸν γράμμα τοῦ οἰκείου Ἀρχιερέως.

γ) Ἀντίγραφον πτυχίου.

δ) Βεβαίωσις τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, ἐξ ἧς ἀπεφοίτησεν ὁ ὑποψήφιος ὑπότροφος, εἰς τὴν ὁποίαν νὰ ἐμφαίνεται ἡ ἀναλυτικὴ κατ' ἔτος ἐπίδοσις καὶ βαθμολογία αὐτοῦ.

ε) Ἡλικία οὐχὶ ἀνωτέρα τῶν 40 ἐτῶν. Εἰς ἐκτάκτους περιπτώσεις, ἡ ΔΙΣ δύναται νὰ μεταθέσῃ καὶ πέραν τῶν 40 ἐτῶν τὸ ὄριον ἡλικίας τοῦ ὑποψηφίου.

στ) Ἐγγραφοὶ δὴλωσις, ὅτι μετὰ τὸ πέραν τῶν σπουδῶν αὐτοῦ ὁ ὑποψήφιος θὰ τεθῆ εἰς τὴν διάθεσιν τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἵνα ὑπηρετήσῃ ὡς αὕτη ἤθελεν ὀρίσει.

ζ) Ὑποβολὴ πιστοποιητικῶν γεννήσεως, σπουδῶν, ἐκκλησιαστικῆς καταστάσεως καὶ βιογραφικοῦ σημειώματος.

η) Βεβαίωσις τῆς οἰκείας Σχολῆς τοῦ Πανεπιστημίου, εἰς τὸ ὁποῖον ὁ ὑποψήφιος προτίθεται νὰ σπουδάσῃ, ὅτι γίνεται ὑπ' αὐτοῦ δεκτός, ὑποθαλλομένη εἰς τὴν ἀρμοδίαν Ὑποεπιτροπὴν Ὑποτροφίῶν μέχρι τέλους τοῦ μηνὸς Ἀπριλίου, ἥτοι ἐν ἐξάμηνον μετὰ τὴν χορήγησιν τῆς ὑποτροφίας.

Χρόνος ὑποβολῆς δικαιολογητικῶν, τὸ ἀργότερον ἕως τέλους Ἀπριλίου 1990.

Πληροφορίαι εἰς τὸ τηλέφωνον 721.8381.

Ἐν Ἀθήναις τῆ 22α Ἰανουαρίου 1990

Ὁ Γραμματεὺς τῆς Ὑποεπιτροπῆς
Πρωτοπρ. Στέφανος Ἀθραμίδης

Ἱερὰ Μητρόπολις Μονεμβασίας καὶ Σπάρτης

Ἐχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις τοῦ ἀρθροῦ 38 παραγρ. 2 τοῦ Ν. 590/1977 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τῶν ἀρθρῶν 33 - 37 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», προκειμένου νὰ πληρώσωμεν τὴν κενὴν ὀρ-

γανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του 'Ιεροϋ Ναού Κοιμήσεως Θεοτόκου, Λυκόβρυσης Λακωνίας, καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν της άνωτέρω κενής θέσεως.

Έν Σπάρτη τῆ 5ῃ 'Ιανουαρίου 1990,

† 'Ο Μανεμβασίας και Σπάρτης ΕΥΣΤΑΘΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Τριφυλίας και Όλυμπίας

"Έχοντες ύπ' ὄψιν τὰς διατάξεις α) τῶν άρθρων 38, παραγρ. 2 και 67 του Ν. 590/1977, β) του Ν. Δ. 1398/1973, γ) του Ν. 673/1977 και προκειμένου ίνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν υποψηφίων πρὸς πληρῶσιν τῶν κενῶν θέσεων τακτικῶν Διακόνων έν τοῖς Ι. ναοῖς 1) Γεν. Θεοτόκου Πύργου Τριφυλίας και 2) Εἰσοδίων Θεοτόκου Φιλιατρῶν,

καλούμεν τούς βουλομένους ίνα καταλάβωσι τὰς Διακονικὰς ταύτας θέσεις και έχοντας τὰ ὑπὸ του άρθρου 34/16' του ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ «Περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, Ένοριῶν και Έφημεριῶν» προβλεπόμενα κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικόν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικά διά τὰ περαιτέρω.

Έν Κυπαρισσίᾳ τῆ 11ῃ 'Ιανουαρίου 1990,

† 'Ο Τριφυλίας και Όλυμπίας ΣΤΕΦΑΝΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Τρίκκης και Σταγῶν

"Έχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου της Έκκλησίας της Έλλάδος» και τῶν άρθρων 33-37 του ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ της Ίεράς Συνόδου «περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, Ένοριῶν και Έφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὴν κενὴν ὀργανικήν θέσιν τακτικού έφημερίου του 'Ιεροϋ Ναοῦ 'Αγίου Γεωργίου Ἀρματωλικοῦ,

καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν της άνωτέρω κενής θέσεως.

Έν Τρικάλοις τῆ 17ῃ 'Ιανουαρίου 1990,

† 'Ο Τρίκκης και Σταγῶν ΑΛΕΞΙΟΣ

Ίερά Μητρόπολις Ηλείας και Ωλένης

"Έχοντες ὑπ' ὄψει τὰς διατάξεις του άρθρου 38 παράγρ. 2 του Ν. 590/1977 «περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου της Έκκλησίας της Έλλάδος» και τῶν άρθρων 33-37 του ὑπ' ἀριθ. 2/1969 Κανονισμοῦ της Ίεράς Συνόδου «περὶ 'Ιερῶν Ναῶν, Ένοριῶν και Έφημεριῶν», προκειμένου νὰ πληρῶσωμεν τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις τακτικῶν έφημεριῶν τῶν 'Ιερῶν Ναῶν

1) 'Αγ. Θεοδώρων Ζεροῦ, 2) 'Αγ. Δημητρίου Χαριάς, 3) Προφήτου Ηλία Κουζουλίου,

καλούμεν τούς βουλομένους και έχοντας τὰ κανονικά και νόμιμα προσόντα, όπως έντός μηνός από της δημοσιεύσεως της παρούσης έν τῷ Περιοδικῷ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» υποβάλλωσι τὰ απαιτούμενα δικαιολογητικά διά την κατάληψιν τῶν άνωτέρω κενῶν θέσεων.

Έν Πύργῳ τῆ 18ῃ 'Ιανουαρίου 1990,

† 'Ο Ηλείας ΓΕΡΜΑΝΟΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ

Άριθ. άποφ. 35)1988

Ό Μητροπολίτης Ρεθύμνης και Αύλοποτάμου
ΘΕΟΔΩΡΟΣ,

Παρισταμένου και του αιδεσ. Δημητρίου Χριστοδουλάκη, σήμεραν, τὴν 30ῃν Δεκεμβρίου 1988, ἡμέραν Παρασκευῆν, και ὥραν 10ην π.μ. εἰς τὰ Γραφεῖα της Ίεράς Μητροπόλεως,

Λαθόντες ὑπ' ὄψιν

1. τὴν ἀγιογραφικήν και πατερικήν Διδασκαλίαν σχετικῶς ὡς πρὸς τὴν έν πᾶσι διακονίαν του ἀνθρώπου, ὑπὲρ της σωτηρίας του ὁποῖου ἐνηθρόπησεν και ὑπέστη τὴν ὑπερτάτην Θυσίαν ὁ Κύριος ἡμῶν, ὁ θεῖος της Έκκλησίας Δομήτωρ,

2. τὸ χρέος ἡμῶν ὡς Ποιμενάρχου της Έκκλησίας του Χριστοῦ ἔναντι τῶν ἀνθρώπων, ὑπὲρ τῶν ὁποῖων ἔχουσε τὸ τίμιον Αὐτοῦ Αἷμα ὁ Θεάνθρωπος και

3. τὰς ἠϋξημένας ἀνάγκας εἰς αἷμα πρὸς θεραπείαν τῶν ἀσθενῶν, μέχρι του σημείου και αὐτὴ ἡ ζωὴ των ἀκόμα νὰ ἐξαρτᾶται ἐκ της χορηγήσεως αἵματος,

ἀ π ο φ α σ ῖ ζ ο μ ε ν

1. 'Ιδρύομεν Τράπεζαν Αἵματος εἰς τὴν πόλιν Ρεθύμνου με τὴν ἐπωνυμίαν «ΤΡΑΠΕΖΑ ΑΙΜΑΤΟΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΡΕΘΥΜΝΗΣ ΚΑΙ ΑΥΛΟΠΟΤΑΜΟΥ».

2. Σκοπὸς της Τραπεζῆς εἶναι ἡ διαφώτισις τῶν πιστῶν της Έκκλησίας ὡς πρὸς τὴν ιδέαν της αἱμοδοσίας και ἡ παροχὴ αἵματος εἰς τούς έχοντας ἀνάγκην ἀδελφούς.

3. Ἡ Τράπεζα διοικεῖται ὑπὸ 9μελοῦς Διοικητικοῦ Συμβουλίου, του ὁποῖου πρόεδρος εἶναι ὁ ἐκάστοτε Μητροπολίτης και έν μέλος ἀπαραιτήτως ἱατρός ἢ εἰδικευμένον διά τὴν αἱμολησίαν πρόσωπον.

4. Τὰ μέλη διορίζονται παρὰ του Μητροπολίτου και τὸ ἀξίωμα αὐτῶν εἶναι τιμητικὸν - ἀμισθον.

5. Ὅρίζεται διαχειριστής της Τραπεζῆς έν ἐκ τῶν μελῶν του Δ.Σ. αὐτῆς ἢ εἰς έν ἐνεργείᾳ ὑπάλληλος της Ίεράς Μητροπόλεως, ὅστις φροντίζει διά τὴν

παροχήν του αίματος και ενημερώνει το Δ.Σ. διά την έν γένει κατάστασιν αὐτῆς.

6. Ἡ χορήγησις αἵματος εἰς ἀσθενῆ γίνεται κατόπιν ἐγγράφου τῆς Ἱεράς Μητροπόλεως πρὸς τὸ Τμήμα Αἱμοδοσίας τοῦ Νοσοκομείου Ρεθύμνης, τὸ ὁποῖον ἀναλαμβάνει καὶ τὴν φύλαξιν αὐτοῦ.

7. Αἷμα χορηγεῖται εἰς ἀπεριόριστον ποσότητα εἰς τὸν αἱμοδότην καὶ τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ, ἐὰν ὑπάρχη ἢ αἰτουμένη ποσότης.

8. Ἄτομα, τὰ ὁποῖα δὲν εἶναι αἱμοδοταὶ καὶ ζητοῦν αἷμα, δύνανται νὰ λάβουν ὑπὸ τὸν ὄρον, ὅτι θὰ τὸ ἐπιστρέψουν, οὐχὶ ὅμως πέραν τῶν 2 φιαλῶν.

9. Αἱμοδότης θεωρεῖται ἐκεῖνος, ὁ ὁποῖος προσφέρει αἷμα μίαν τοῦλάχιστον φοράν κατ' ἔτος, ἐκτὸς καὶ ἂν συντρέχουν λόγοι ὑγείας διὰ τὴν μὴ ἐκπλήρωσιν τῆς ὑποχρέωσέως αὐτῆς.

10. Ἡ χορήγησις αἵματος πέραν τῶν μελῶν τῆς οἰκογενείας, ἥτοι εἰς συγγενικὰ πρόσωπα, γονεῖς, ἀδελφούς, ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς συχνότητος αἱμοδοσίας τοῦ αἱμοδότου.

11. Αἱμοδότης δύναται νὰ γίνῃ πᾶς τις ἀπὸ 18 ἐτῶν ἕως καὶ 60 ἐτῶν.

12. Ἐπιτρέπεται ἡ χορήγησις αἵματος εἰς ἄλλας Τραπεζὰς ὑπὸ μορφήν δανεισμοῦ ἕως καὶ 4 φιάλας. Ἡ μὴ ἐπιστροφή συνεπάγεται διακοπὴν τῆς συνεργασίας.

13. Παρέκκλισις τῶν ὡς ἄνω ἄρθρων διὰ τὴν χορήγησιν αἵματος δύναται νὰ γίνῃ α) Ὄταν ὁ ἀσθενὴς εἶναι ὑπερήλιξ, ἄπορος καὶ μὴ ἔχων συγγενικὰ πρόσωπα καὶ β) Εἰς ἐκτάκτους περιπτώσεις (θεομηνίας, ἀτυχήματα πολυάνθρωπα κ.λπ.).

14. Διὰ τὴν κάλυψιν τῶν περιπτώσεων τοῦ προηγουμένου ἄρθρου ὀρίζεται, ὅπως ἡ Τράπεζα διαθέτῃ μονίμως 10 φιάλας αἵματος ὡς ἀπόθεμα. Τὴν εὐθύνην διὰ τὴν περίπτωσιν αὐτὴν φέρει ὁ διαχειριστής.

Ἐγένετο, ἐκρίθη καὶ ἀπεφασίσθη.

Ἐν Ρεθύμνῳ αὐθημερόν.

† Ὁ Ρεθύμνης καὶ Αὐλοποτάμου ΘΕΟΔΩΡΟΣ

ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΗ

Παρακαλοῦνται οἱ συνδρομητῆς τῶν περιοδικῶν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», «ΕΦΗΜΕΡΙΟΣ» καὶ «ΘΕΟΛΟΓΙΑ», κάθε ἀλλαγὴ τῆς διευθύνσεώς τους νὰ τὴ γνωρίζουν ἀμέσως στὰ Γραφεῖα τῶν Περιοδικῶν, Ἰωάννου Γεωργαδίου 14, 115 21 Ἀθήνα, ἀναφέροντας ἀπαραίτητα καὶ τὴν παλαιὰ τους διεύθυνση, γιὰ νὰ γίνεταὶ κανονικὰ ἢ ἀποστολῆ τῶν Περιοδικῶν.

« Ε Κ Κ Λ Η Σ Ι Α »

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΒΡΑΒΕΙΟΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Μεσσηνίας ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατιστῆς ΑΝΤΩΝΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Ομότ. Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

Σ Υ Ν Δ Ρ Ο Μ Α Ι

A) Ἐσωτερικοῦ: Δραχμαὶ 300 ἐτησίως.

B) Ἐξωτερικοῦ: Δολλάρια 20 ἐτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

Π Ε Ρ Ι Ε Χ Ο Μ Ε Ν Α

Εὐαγγέλιον Δ. Θεοδώρου, Χριστιανισμὸς καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

Προκαταρκτικὸς πίναξ ὑποψηφίων πρὸς ἐγγραφήν εἰς τὸν κατάλογον τῶν πρὸς Ἀρχιερατείαν ἐκλογίμων.

Μητροσι. Γρεβενῶν Σεργίου, Ἡ Ἱ. Μονὴ τοῦ Ὁσίου Νικάνωρος καὶ τὸ κειμηλιοφυλάκιον αὐτῆς.

Βλασίον Ἰω. Φειδᾶ, Μεθοδολογικὰ προβλήματα τῆς Συνόδου Φερράρας - Φλωρεντίας.

Νικ. Π. Μπρατσιώτη, Οἱ Τρεῖς Ἱεράρχαι καὶ τὸ νόημα τῆς εορτῆς των διὰ τὸ Ἔθνος.

Παν. Ἱ. Μπούμη, Λύση τοῦ γάμου ἀπὸ τὰ Πολιτικὰ Δικαστήρια.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Βιβλιοκρισίαι.

Κανονισμὸς 46/1990 καὶ Πράξεις συστάσεως ἐκκλησιαστικῶν Ἰδρυμάτων.

Παράρτημα.